

Ntoo yì Nsigìnè yìi MARK à le ñḡwà'anè aà

NJI'INNŪ ANWÀ'ANƏ YŪ

A aḡwà'anè yū aa a le ñḡwà'anə Jɔn Mark, mūḡwà'à, ḡù baYuda yìi mə bi ghaa nlon ḡgaà yi a mum Ifà'à 12.12 aà; ḡdè yì a bə Mary yìi mə bɔɔ bi Kristo le si ghotə ghu nda ntsà'atè nî Nwî aà. A le mbə ḡgàḡàkòrə Peta yìi mə à le si twonə nî mū yì aà (1 Peta 5.13). Ma mùu ajàḡ mbə a tse bə mə â le nswon Peta ghu mbo nswon innū jii mə Yesu à le ḡghirè ḡki nswonə aa, Mark a tigè ḡḡwa'anə. Jɔn Mark à le ḡkii nyonə nî Paul bo Barnabas ḡkwetə nî waa a noò yìi mə bo le ḡka ḡghɛɛ a akòrə nitəə nî ifà'à yi ntsyambii aà (Ifà'à 13.5), Barnabas a lɔgè yi a noò ḡjìm bo yu tigè ḡkarə a ḡgaa jì m'ô (Ifà'à 15.36-39). Kaa Mark à le ḡwa'à ḡū yì m'ɔ a titii ḡgǎḡyɛgənnū Yesu jya ḡḡhūm ḡtsò baa bə.

Ntoo yì ḡsigìnè yìi mə Mark à le ḡḡwà'anè aa i dî'i nî Yesu tsò ḡù yìi mə fà'à, ḡghirə nî innū nî àdà'à bo bì midà'à. Bi yə nî àdà'à yi bo bì midà'à mii mə à le si fà'à nî muu aa a noò yìi mə à le si dî'i nî ànnū Nwî, ḡghurə nî bə, mfi'i nî izwî jì bi a ato'o bə, ḡnta nî ḡḡi'i a nu bideḡmon, ḡnli'inə nî ifansənū bə. Mark à ḡwà'anə ḡgàḡ Yesu aa a nî mǎnji yìi i ḡhù'ùtə, ḡghirə mə bì ka nyə nî ifà'à yìi mə à le si fà'à tsò ḡgàḡgàfà'à aa ntsyatə ajàḡ yìi mə à le mbə Ndì'innū aà. Yesu a twonə nî

ìbìnnú yi ni Mu Nù, (yø Nji'í Mìghàà) ìkùm yíi mø i dì'ì ni mø, ka mø Kristo à ɛ nzí tsǒ ñùmìsòŋ a mûm ñjyǎnu aa, à ɛ mbø aa Mu Nwĩ, Ayo'ò Nwĩ wa mø bi ɛ ñkà'à mø à ka yí zĩ a nyweensè mbi aà. Ma ñìghàa àŋwà'ànè Mark à ñí àtíi ya mø Yesu a swonø ghu mø Mu Nù à ñí Nğàŋàfà'à yíi àa yø ñgi'ì i fa ntswëntíi yí i tsu'u atú bè ghu aà (10.45).

A mbo Mark, Ntoò Yesu yí Nsigìnè i yø aa ñù ntsím a ñí ntswëntíi yí tsímè: Yesu à ɛ si swonø ñí ànnù Nwĩ, Nìghàa ni ntswëntíi ñíi ni fa ilòŋ ñkwetè ñíi a mûm Azwĩ, ñdi'itè ñíi ñkíi nlø'øtø ñí ñtíi yi. Yesu à ɛ si ghùrè mighòò mi bê, ñkwetè ñí ñgàŋêfumø bo bi bíi à yaa a mboŋø aa, mfa ñí mǐji a mbo bo. Yesu à ɛ si fi'ì ñí ìzwí jĩ ìbi a ato'o bè, ñghirè mǐtsyê myaa mi laà, ñtíi waa i doritè. Mark a ñwa'ànè mø ñù ntsím yíi mø à ññ ñtíi yi a nu Yesu, mbii ntoo yí ñsigìnè ya aa, à ka yweenø, i tìgø kii ghìrè ñí ìnnù jĩ wè jii mø Yesu yumbon à ɛ si ghìrè aà (16.16-18).

Mark à zĩ ntswàntø ìnnù, ñdi'ì ñí Yesu a ghìrè ñí ìnnù ntswa'atø, a yi nlǒ ni yuà, a danè a ni yí mǒ'ò, Azwi Nwĩ a tintè ñíi a wǎŋsè ñghirè ñí ìnnù ñkhènø ghu, ñywe'e noò yíi mø à ka kǒ'ò ghεε mmàŋsø ifà'à yi a Yerusalem aà. A Yerusalem, Mark a lògè noò mǐfigitø ñgi'ì yíi mø Yesu à yø ghu a mbo baYuda ni bìtsyàsê byaa a nsi mi'ì Pilato, bi kweentè yi a kwo mbù ñyweenø, Taà yi a tìgø mbu lògè yi ñkǒ'ò ntswesø a mbèè ñìkwεε yu ñí mà'à, a ñdi'ì àdà'à yi, ni ñìgha'a ñíi mø à kwεrø a ñjím ifà'à yíi mø à mǎŋsø aà.

Bi yatê àṅwà'ànè yû aa laà:

1. Nlògìnè òtoo yí òsigìnè yâ 1.1-13
2. Ifà'a Yesu a Galilea 1.14—9.50
3. Nlò a Galilea ṅkò'ò ṅghεε nì a Yerusalem 10.1-50
4. Ngyà yí òlwi'ìnjìm a Yerusalem bo bì maa mbèè àla'à 11.1—15.47
5. Ajàṅ mē Yesu à le nyweenè nì nìwo àà 16.1-8
6. Ajàṅ mē Mmà'àmbi à le ndi'ì ìbìinû yi a mbo bè òtigè ṅkò'ò ṅghεε a aburè àà 16.9-20

Ajàṅ yii mē Jɔn Ngàṅmùrè bǎ ṅkì le si swonè annù Nwí àà

(Mt. 3.1-12; Lk. 3.1-18; Jn. 1.19-28)

¹ Ntoo yí òsigìnè òlonḡ Yesu Kristo Mu Nwĩṅḡḡ ì lògìnè aa faà. ² Ntoo mà yû ì lògìnè aa tsi'ì a ajàṅ yii mē Ngàṅntoò Nwí, Yesaiah à le ṅṅwà'ànè àà;

“Nwí à swǒṅ mē: ‘Yê nì, mē ka too ṅṅàṅntoò ghà a mbii wò mē à ka naṅsè mánjì ghò’.

³ Njì ṅû yii mē a tǒṅnè à nta'a miwèè miwèè òswonè nì mē:

‘Nì naṅsè mánjì Mmà'àmbi ònaṅsè iyàà jì tâ ì tsinè.’ ”

⁴ Ma mùu ajàṅ Jɔn Ngàṅmùrè bǎ ṅkì a le ntigè nzi a nta'a miwèè miwèè òswonè nì ànnu Nwí ghu, òswonè nì a mbo bè mē bì bəṅkə mĩntiì myaa mma'atè ìbì waa, ṅkwèrè ṅkì tâ Nwí à li'inè ifansè innù jyaa.

⁵ Bè b̀ts̀im le si f̀e'è ni a njò'ɔ ala'a Yerusalem bo b̄i a mb̀u'u Yudea nts̀im ñghɛɛ ni a mb̀èè Jɔn, m̀bii ni ìfansə inǹu jyaa ghu mbo, a tigè m̀murə n̄i waa a ñk̄i Jordan.

⁶ Jɔn à le si wɛ'ɛ itsə'ə j̄ii mə bi le nnaɲsə ni ìnòɲ naà ȳii mə bi twonə ni kamel aà; ñk̄ii ñwɛ'ɛ n̄i ìk̄ɔ ñgùu, a at̄ii yu, ñkurə n̄i ñgwèènə ñk̄ii n̄i ni n̄wu ȳi n̄t̄à'à. ⁷ A le si swonə ni mbo b̀è mə: “N̄u ȳi m̀ò'ɔ a ỳonə a n̄j̄im m̀è ȳii m̀è à k̀ò'ònə n̄tsyàtè gh̄a, m̀bə a aj̄an̄ ȳii m̀è, t̄si'í m̀è, kaa m̀è s̄i k̀u'ùnə a n̄tuɲnə m̄fɛɛ ñk̄irə ìbaamikòr̄ j̄i.

⁸ Mə murə gh̄uu aa t̄si'í a ñk̄i, lâ yu à kà yi ki murə gh̄uu n̄i Azw̄i ȳi Làà.”

Aj̄an̄ ȳii m̀è Yesu à le ñkwɛrə ñk̄i Satan k̄i ñkwa'anə yi aà

(Mt. 3.13—4.11; Lk. 3.21-22; 4.1-3)

⁹ A le mbə t̄si'í maà noò Yesu a fɛ'è a Nazareth a mb̀u'u Galilea ñzi, Jɔn a murə yi a ñk̄i Jordan.

¹⁰ Yesu à f̀e'è m̀è wa ñk̄i ñghèə ki təə a n̄ta'a, ñyə aburə a ña'anə, Azw̄i Nw̄i a sigə ntəə gh̄u atu, mbə ts̄ɔ bugirəm̄ikù. ¹¹ A sigè m̀è n̄təə gh̄u tu aa, ñj̄i ì lô a aburə ñghaa n̄swon̄ m̀è: “O ni Mú gh̄a ȳi m̀b̄an̄nè ȳii m̀è m̀è ñk̀onə aà, m̀è naɲsə ndoritə nlonə gh̄o.”

¹² Azw̄i Nw̄i a burə ñlɔgə yi ñghɛɛ ni gh̄u a n̄ta'a miwèè miwèè. ¹³ A le ñghèè n̄tswe wa a anta'a miwèè miwèè a t̄it̄ii naà m̄itsə'ə n̄j̄wi m̄ighum mi ñkwà, Satan kwa'anə yi. A n̄i ñj̄wi mà j̄u; baangel bi le n̄zi m̀fa'a gh̄u mb̀o.

Ajàŋ yïi mə Yesu à le ntwonŋ Ngǎŋkômbwè ji nìkwà àà

(Mt. 4.12-22; Lk. 4.14-15; 5.1-11)

¹⁴ Nòò wâ mə bi le ntswa Jɔn nniŋ a andâtsanə aa, Yesuà le nzî a Galilea nswonə nî ntoò Nwî yî n̄siginè ghu. ¹⁵ A le si swonə ni mə: “Nòò à kù'ù mē; ànnù nifò Nwî a tigə a abô. Nî bəŋkə m̄ntī muu, m̄ma'atə ibî ghuu, mbii ntoo yî n̄siginè yâ.”

¹⁶ Yesu à kà mē aa ntsya a aghəŋə ŋkî miyaa Galilea, n̄yə ŋǎŋkômbwè ji baa, Simon bo mumaà yi Andrew, bo lê nî m̄bwè nî àmbunjya.

¹⁷ Yesu a swonə a mbo bo mə, “Nî zi ŋka nyonə nàâ, mē ka ghìrə tâ nî tigə mbə ŋǎŋko bē.”

¹⁸ Bo kî ŋghensə mmà'atə mbunjyâ jyaa jya n̄yonə yi.

¹⁹ Bo bo kà mē aa ŋghentə, a yê Jems mu Zebedee bo mumaà yî Jɔn bo tswê a m̄m̄m̄ àkànu'ù yaa, ŋkεε nî m̄bunjyâ jyaa. ²⁰ A yè mē waa, m̄burə ntwonə waa, bo ma'atə taà wàà Zebedee wa m̄m̄m̄m̄ àkànu'u bo bì ŋgàŋəfà'â ji n̄tigə nyonə nî Yesu.

Nù yî mò'ɔ yïi mə à le ntswe nî àzwî yî bì àà

(Lk. 4.31-37)

²¹ Bo lô ŋghεε ŋkuu a ala'a Kapernaum. A bē mə n̄jw̄iŋgòŋ Yesu a ghεè ŋkuu a ndāŋghòtə n̄loginə ŋka ndî'i nî ànnù Nwî ghu. ²² Bə yerə ajàŋ yïi mə à le si dî'i ànnù Nwî aa, n̄lon mə à le si dî'i waa aa tsò nù yïi à tswé nî àdà'à, kaa wa'â aa tsi'î tsò ŋǎŋndî'i nòŋsè dî'i.

²³ Tsi'î maà noò, nù yî mò'ɔ yïi mə a le ntswe wa ndāŋghòtə ntswe nî àzwî yî bì aa, a tɔŋnè tsi'î nî t̄ī m̄betə mə: ²⁴ “O tswé aa nî àkè bi'inè

a Yesu mu Nazareth ? O zĩ aa a ntâ ñgi'i a nu bĩ'i aa ε? Wa mē zi ñu yĩ mē ò ni ghu aà. O bē aa Yu wa yĩ mē à Laa màñsè, ñlo a mbo Nwĩ aà.”

²⁵ La Yesu a wenè yi nswon mē, “Kutē ntsū gho wâ, mēf'e'ε ghu nū.”

²⁶ Azwĩ yĩ bi ya a tsigè ñu wa, ñyə'ə tsi'ĩ ni mītì mēf'e'ε ghu nū. ²⁷ Bē bĩtsim bii mē bi le ntswe wa nda aa bi yerè ñtigè mbetē ñi waa bo ni bo mē: “Ma yuù ànnù a lo aà fè aa ε? Aa ànnù yĩ fii yi mō'ò mē a lò ndì'ì aa ε? A wenē ñi ìzwĩ jĩ bi ñi àdà'à, ñghirē i yu'unè nii!”

²⁸ Nloginē maà noò ñgàn Yesu i burē ñsēenē a idigē tsim a mbù'ù àla'a Galilea.

Ajàñ yii mē Yesu à le ñghurē bē bĩ ghà'àtē àà (Mt. 8.14-17; Lk. 4.38-41)

²⁹ Yesu bo bi ñgǎnyəgənnù ji, Jems ni Jon le mburē ñlo ñghèè ñkuu a nda bi Simon bo Andrew. ³⁰ Nōñsə Simon à le nnòñ a ikuu ñghoo ni fibà. Yesu à kùù mē bi burē ñswon ghu mbô. ³¹ A gheè ghu mbèè, ñtswa abó yi, ññεε yi, mbiinse. Fibà wa a burē mēma'atē yi, a bìnè ñlōo miji mfa a mbo bo.

³² A bē mē a ñkwé'fò, a ni nòò ñtso nòò, bi logè ñgànmiğhòò a bō'ò ni bē bii mē bi le ntswe ni bìdemon aa bĩtsim ñzi ni bo a mbo Yesu. ³³ Bē bĩtsim ma mùu ñjò'ò àla'a bi le mburē mēf'e'ε nzi ghotē wa ntsū ndá. ³⁴ Yesu à le mburē ghurē waa bii mē bi le si ghòò aa tsi'ĩ bĩ ghà'àtē; bo le ntswe ni miğhòò tsi'ĩ ibəñ ibəñə. A le ñki mfi'i bìdemon bĩ ghà'àtē a ato'o bē, kaa wa'à lò mbii ni mē tá demon wa yĩ tsù à ghaa, ñlon mē bi le zi ñu yii

mə Yesu ni ghu aà; kaa Yesu yumboŋ kaa a wa'à bəŋnè nìlɔɔ mə tâ bo ghìrə tâ bê zi.

A àjàŋ yïi mə Yesu à lɛ nswonə annù Nwĩ a Galilea aà

(Lk. 4.42-44)

³⁵ Yesu à lɛ nɛ mbìnnè m̀fɛ'ɛ tsi'ĩ títugə títugə, nòò a burè nsa'atə mboŋ tâ àbèè fu'u, a ghɛɛ a adigə yïi mə kaa bè lɛ wa'à ghu tswê aa a ntsà'atə Nwĩ ghu. ³⁶ Lá Simon bo bì ñŋàŋakòrê ji lɛ mfè'è ñka nɔɔ yi nyonə. ³⁷ Bo yè mē yi, ñswonə mə: “Bè bitsim bi lòò nòò!”

³⁸ A swonə a mbo bo mə: “Nì zi tâ bì'inè fɛ'ɛ faà ñghɛɛ ìla'a jĩ mɔ'ɔ jĩi mə i tswɛ ñkòòntè fàa a mbèè àla'a yua aà, tâ mè ki nswonə annù Nwĩ ghu, ñlonə mə a ni annu yïi mə ma lɛ nzĩ a ghìrə aa.”

³⁹ A fɛ'è ñtigə ñkuu nĩ ìdìgè tsim jĩi mə i lɛ ntswe a Galilea aa, ñswonə nĩ ànnu Nwĩ a ndāŋghotə, ñkii mfi'i ni bìdemom a ato'o bè.

A àjàŋ yïi mə Yesu à lɛ ñghùrə ñù àkikwen aà
(Mt. 8.1-4; Lk. 5.12-16)

⁴⁰ Nù àkikwen yĩ mɔ'ɔ à lɛ nzĩ a mbèɛ Yesu ñswetə miku'utê mi ghu nsi, m̀bu'u mbo ghu mbo mə tâ à kwetə yi; ñswonə mə: “O bə kǝŋ boŋ ò ghìrə nú yà i laà.”

⁴¹ Yesu à lɛ ñko mìlìŋnè yĩ ñnàsə abô yi, m̀mɔɔntə yi ghu nswonə mə: “Mè kòŋê; tâ nú yò ya laa!” ⁴² Akikwen ya a lɛ ñki mburə ñghensə nsigə ghu nú, nú yĩ ya i kî ñtigə nlaa. ⁴³ Yesu a tigè ñnanşə ñghaa ghu mbo tsi'ĩ sigìnè ñswonə mə tâ à lo ñghèè yi ⁴⁴ ñki nswonə mə: “Yê, ò ghɛɛ, ò tsuu annù tsu a mbo ñù lõ swonə, lâ m̀bàŋnè

ḡghεε ndì'i ibii nú gho a mbô ḡgàḡmà'a Nwĩ, ḡki mfa ayoo mma'anwĩ yĩ mē Moses à le lèè aa, tá dī'i a mbo bè mē nú yò ì làà mē." ⁴⁵ Lā ḡù wa a bāḡḡḡ ḡghεε ḡka lensē nī àjàḡ yĩ mē Yesu à le ḡghùrè yi aa a mbo bè bìtsìmè, a tigè ḡghirè a tsyānè a mbo Yesu mē tâ à bu ḡka ḡkuu ala'a yĩ tsu nī nsī. Ma mùu àjàḡ, Yesu a tigè ḡtswe tsi'ī a idigè jīi mē bè le wa'à ghu tswe aà, bè tigè ḡlo ni idigè idigè nzi ghu mbèè.

2

*A àjàḡ yĩ mē Yesu à le ḡghùrè mbwenkè aà
(Mt. 9.1-8; Lk. 5.17-26)*

¹ Njwi jī tsu le ḡghèè ki tysa Yesu a bú m̀bii fu a ala'a Kapernaum; à bìi mē bè burè ḡlaansē mē à kwèè mē ḡtswe a ndùgè. ² Bè le nyu'u nzi ḡghotè a ntsũnda yĩ mē Yesu à le ntswe ghu aà, m̀burè ḡgha'a nluu idigè, kaa àbwarè wa'à bù mbè a ntsya ḡkuu a mùm ḡndā. Yesu a tigè ḡswonḡ nī àḡḡu Nwi a mbo bo. ³ A kà mē aa nswonḡ aa bē bī m̀'ò bi ḡkwà bi be'è mbwenkè nzi ni ghu ghu mbō. ⁴ Tsō mē kaa àbwarè a le ḡwa'ă wa ntsũnda tswe aa, bo le k̀'ò a atunda, ḡlobitè nnaḡsè abù'ù ghu, a k̀'è àdìgè ya yĩ mē Yesu a le ntswe ghu aà. Bo m̀ḡsè mē ḡlogè mbwenkè wa nī ìkùù yĩ mē bo le mbè'è ghu aa, ntsurisè wa nī àbù'ù ḡsigisè a nsi Yesu. ⁵ Yesu à yè mē abìintii yĩ mē bo le ntswe ni yu aa, ḡswonḡ a mbo m̀bwènkè wa mē: "Mú ghà, wa bi lī'ḡnè mē ifansèḡ jō."

⁶ ḡgāḡndì'i ḡḡsè jī m̀'ò le ntswe ghu, ḡtigè mbetè ni a mùm ḡtīi bo mē: ⁷ "ḡù ghū à tsyà aa

la ŋka ŋghaa fàa ajàŋ aa ε? A ghàà laà m̀b̀ogit̀e aa Nwí! Kaa ñu tsu kaa s̀i ghu tswé m̀e m̀b̀e li'ínè ìfansènnù b̀ê ntsyat̀e Nwí yuyu.”

⁸ Yesu à l̀e mbur̀e ñghes̀e nzi innù ma j̀ú m̀e bi l̀e si kwà'at̀e ni a atu bo aà, ñwa'as̀e waa, m̀bet̀e m̀e: “Ni kwa'at̀e ij̀aŋ innu ma j̀ú a atu bù aa a ya aa ε? ⁹ A laà wanj̀s̀e aa a nswoǹe a mbo mbwènk̀e ghuà m̀e, ‘m̀è l̀i'ínè ìfansènnù j̀ò,’ k̀è m̀e: ‘B̀ìnnè ǹl̀og̀e ikuù gho wa ŋka ghèè noò l̀e?’ ¹⁰ Wa m̀e ka d̀i'ì a mbo bù m̀e Mu Ǹù à tswè ǹi àdà'̀a f̀aa mbi a l̀i'ínè ìfansènnù b̀ê.” A ghàà m̀e laà aa ntig̀e nswoǹe a mbo m̀bwènk̀e wa m̀e: ¹¹ “M̀è swoǹe a mbo wò, b̀ìnnè ǹl̀og̀e ikuù gho wa ñghèè gho a nda wò.”

¹² Mbwènk̀e wa a b̀ìnnè, m̀bur̀e ǹl̀og̀e ikuù yi wa, ǹt̀e tsya mf̀è'è yi a nsi b̀e bya b̀ìtsim; a bur̀e m̀b̀e tsi'ì ànnù ỳi ỳeyer̀e a mbo bo. Bo tig̀e ñgha'as̀e ǹi Nwí nswoǹe ni m̀e, “Kaa b̀i'ì l̀eè wa'̀a ànnù tsu laà ỳê!”

*A ajàŋ ỳi m̀e Yesu l̀e ntwoǹe Levi àa
(Mt. 9.9-13; Lk. 5.27-32)*

¹³ Yesu à l̀e mbù ñghes̀e fu a aghoǹe ñk̀i miyaa Galilea; àkùr̀e b̀e a z̀i ñkaris̀e yi, a tig̀e ǹl̀ogiǹe ŋka ndi'ì waa. ¹⁴ A m̀ans̀e m̀e ǹlo ŋka ñghes̀e wa aghoǹe ñk̀i, nỳe ñg̀aŋkwèr̀e b̀itáx, Levi, mu Alfeus a tswé a ndá ñkwèr̀e b̀itáx. Yesu a swoǹe ghu mbo m̀e: “Z̀i ŋka nyoǹe nàâ.” Levi a bur̀e m̀b̀ìnnè ntig̀e nyoǹe nii.

¹⁵ A gha'̀a a b̀òò m̀e ǹsa'at̀e, Yesu bo b̀i ñg̀aŋyèg̀ènnù ji ghèè a nda Levi a nji ghu. Ǹg̀aŋkwèr̀e b̀itáx bo b̀e b̀i bi b̀i ghà'at̀e l̀e ntswe

bo bo ntigə nji; ñlon mə bə bî ghà'atè le si yònè Yesu maa noò. ¹⁶ Ngǎṅndì'i nònsè jî mɔ'ɔ jii mə i le mbə baFarisai aa i le nyə a ajàn yii mə Yesu le si ji bo bì ṅǎṅkwerə bìtáx bo bì bə bî bi aa, mbetə a mbo ṅǎṅyэгənnu ji mə: “Taà ghùu a ji bo bì ìjàn bə ma ju aa a ya ε?”

¹⁷ Yesu a yu'ù ànnu yii mə bo le si ghàa aa, ñswonə mbo bo mə: “Bə bii mə bi tswe bitii aa, kaa bi si dɔgità lɔɔ, a dɔgità aa a lòɔ ṅǎṅmighòò. Kaa mè le wa'à aa a ntwon bə bii mə ànnu yaa a tsinə aa zî, mè le zî aa a ntwon bə bî bî.”

*Annù ñlonə nsi'isə ibii nu tì jî
(Mt. 9.14-17; Lk. 5.33-39)*

¹⁸ A le mbə maà nòò ṅǎṅyэгənnu Jɔn bo bì ba-Farisai le si si'isə ibiinu waa ti jî ñtsa'atə nî Nwî; bə bî mɔ'ɔ zî mbetə Yesu mə: “Ngǎṅyэгənnu Jɔn bo bì jî baFarisai bi si'isə ibiinû ti jî ñtsa'atə nî Nwî lá kaa bǔ wa'à ma mùu ajàn ghirè aa a ya aa ε?”

¹⁹ Yesu betə waa mə: “Mbə bə bii mə bi twonə waa a adigə niyɔ'ɔ bi tuu miji, ñsi'isə ibiinû waa ti jî, ñlii nî ñdoo mûṅgèn wa yii mə bo tswe ghu mbèè aa ε? Ajànə mə ñdoo mûṅgèn wa à tswe bo bo aa, kaa mbə bo wa'à miji tuu nsi'isə ibiinû waa ti jî. ²⁰ Lá nòò yî mɔ'ò à tswe ghu mə bi ka yi lògè ñdoo mûṅgèn wa ghèè ni ghu, maa noò, mbə bo tse bon tuu mijî, i si'isə ibiinû wa ti jî.

²¹ “Kaa mbə ṅu tsu wa'à kà ñlɔgə asà'a atsè'è yî fii a ṅkèè àtsè'è yî lwèn ghu; mbə a ghirə ma mùu ajàn bon, àdigə ya mə bi keε aa a ka bu sà'ànə lò yi, tâ àbà'a atsè'è yî fii ya tâ à yenə nlò yi, mbanə ntigə niṅə abù'ù yi ghà'atè a ni

atsè'è yî lwèn yâ. ²² A kî mbə ɲǎɲɲɲ mə kaa mbə ɲù a wa'à milù'ù mî fii lògè ɲɲɲə nî ɲɲù mî lù'ù jî lwènè, à bə ɲɲ boɲ milù'ù mya mî ka bwĩ ɲɲù jya, tâ milù'ù mya saa, tâ ɲɲù jya kî mbi'i. Bi ɲɲ milù'ù mî fii aa a nî ɲɲù jî fii."

Abetè ɲlɔɲ ɲjwĩɲɲɲ

(Mt. 12.1-8; Lk. 6.1-5)

²³ Yesu bo bi ɲǎɲyɛgənnù ji le si tɲà a mûm ɲsòò ànsaɲ a ɲjwĩɲɲɲ, bo kà mē aa tɲya, ɲǎɲyɛgənnù ji i kâ ɲtɲi nî ànsaɲ wa yî mɔ'ɔ ɲkurə. ²⁴ BaFarisai bi mɔ'ɔ le nyə, nswɔɲ ghu mbo mə: "Yê, kaà si ku'unè a ni nòɲsè mə tâ ɲǎɲyɛgənnù jo i ka ɲghirə laà, a ɲjwĩɲɲɲ."

²⁵ Yesu a kwi'i a mbo bo mə: "Nì leè wa'à ànnù ya yî David le ɲghirè aa twɔɲ, wa noè yî mə à le si lòɔ ayoo yî jî, a ajàɲ yî mə ɲjî i le yaɲə yi bo bi bə bi aa ε? ²⁶ David à le ɲkuu a ndàmà'anwĩ, a noè yî mə Abiata a le mbə ɲgàɲmà'a Nwi yî ɲwè aa, ɲkurə abaa Nwĩ, ɲki mfa yî mɔ'ɔ a mbo bə bii mə bo bo le ntswe aà. Nì zi mə a ni nòɲsè yî'inè mə a abaa mà yû aa mbə a kurə tsi'i ɲǎɲəmə'a Nwĩ."

²⁷ Yesu a lwĩ'isè ɲswɔɲ a mbo bo mə: "Bi le lèə ɲjwĩɲɲɲ aa ɲlɔɲə bē, kaa bi le ɲwa'à lèə aa mə tâ ɲjwĩɲɲɲ ka nsa'a nî bē. ²⁸ Wa Mu ɲu a nî Mmà'àmbi yî a sa'a ɲjwĩɲɲɲ aà."

3

Ajàɲ yî mə Yesu à le ghùrè ɲù yî mə ɲikwèè ni ni le ɲkwɔ aà

(Mt. 12.9-14; Lk. 6.6-11)

¹ Yesu à le mbù òghɛɛ ɲkuu a ndâŋghòtê. Nù yí mɔ'ɔ à le ntswe ghu mə nɪkwɛɛ ni le ɲkwo. ² Bè bî mɔ'ɔ le ntswe ghu òlɔɔ nî ònîŋê ànnù a nu Yesu. Bo le nnaŋsə ntigə nlii ni a nyə mə kə à ka ghùrə ɲû wa a nɲwîŋgòŋ le. ³ Yesu à le nswon a mbo ɲu wa mə nɪkwɛɛ ni le ɲkwo aa mə: “Fè'ɛ nzî ntəə a mbïi faà mə!” ⁴ A fè'è mê òzi ntəə, Yesu a bəŋ mbetə a mbo bo mə: “Nòŋsə yî'inè a dì'i mə tâ bì ka ɲghirə aa ibòŋ kě ibi a nɲwîŋgòŋ aa ɛ? A bïi mə bì yweensə ɲû kə mə bì zwitə a nɲwîŋgòŋ aa ɛ?”

A bêtə mē laà aa kaa bo tswé wa'à kwɛ'è. ⁵ A lïi waa ntsya ɲkarisə nî afii mi'i, la mbəŋnə òjəŋnə si'i nlon mə bo le ɲkii mînti myaa aà; òswonə a mbo ɲu wa mə: “Sèntə nɪkwɛɛ nò.” A sèntə nɪkwɛɛ ni nya, ni burə òti. ⁶ BaFarisai bya bi bînnə mfe'ɛ wa ndâŋghòtə ɲghɛɛ bo bì bə bi Herod burə boontə a ntaŋə ajàn yïi mə bo ka tsyă ghu zwitə yi aà.

Nnòò bē yïi mə i le nyòŋə Yesu wa aghəŋə ɲkì miyaa aà

⁷ Yesu bo bì ògănyəgənnù ji le mfè'è òghɛɛ a ɲkì miyaa Galilea. Nnòò bē bî ghà'à ògha'a bïi mə bi le nł a Galilea bo bì a Yudea aa i burə mfe'ɛ ntigə nyonə nii. ⁸ Bî mɔ'ɔ bi lô a Yerusalem, bi mɔ'ɔ bi fè'è a mbèè àla'a Idumia, bo bî mɔ'ɔ bi lô a nɲï ɲkï Jordan, ɲkì lo a mbèè ìla'a Tai bo bì Sidon. Nnòò bē yî òghà'à ògha'a ma ghù i le mfè'è nzi ghu mbèè aa nlon mə bi le nyu'u innù jïi mə à le si ghìrə aà. ⁹ Yesu à yè mə nnòò bē wa i zî òtigə mburə ògha'a bə si'i; a swon a mbo ògănyəgənnu ji mə tâ bì lɔɔ akànu'u mfa tâ yù

kuu ghu mum tâ bè bya wa'à yi lô ònòrè. ¹⁰ A le si bè aa boŋ à ghùrè mē bê bi burè ñgha'a tsi'í annù, ma yû a tigè ñghirè mē tâ ñgãnmighòo tsim tigè nzwu nyonə ni a mmòontə yu. ¹¹ Bεε mē ìzwi jī bi i yī nyə yi, i wô ghu nsi ntəŋnə nswon mē: “Ò ni Mu Nwĩ wâ.”

¹² A bãŋnè ñswon a mbo ì ñkwantə mē tâ bo tsuu lõ ghìrè tâ bì zi ñû yī mē yu ni ghu aà.

Ajàŋ yīi mē Yesu à le ntso'ɔ ñgãŋtoò ji ñighúm ñtsò baa aà

(Mt. 10.1-4; Lk. 6.12-16)

¹³ Yesu à le ñko'ɔ ñghεε a atu nta'a, ñtwnon bê bīi mē à le nlòo ntwnonə aà; à twòŋ mē, bi tigè ñzi ghu mbèè. ¹⁴ A le ntso'ɔ bè ñighúm ñtsò baa a titi bo mē tâ bo bo tswe, tã tâ yù too waa a nswonə ànnù Nwĩ, ¹⁵ tâ yù ki mfa ada'a a mbo bo a mfurə bìdemon a ato'o bè.

¹⁶ Bè bīi mē à le ntso'ɔ waa à le mbə: Simon yīi mē è le mfa mīkè'èsè mi ni Peta aà. ¹⁷ Jems ni mumaà yī Jɔn, boɔ bi Zebedee bīi mē Yesu à le twon ñkε'esə ni Boanarges, ñji'í ñkùm ma ghû i bè mē, “boɔ bi mbènè.” ¹⁸ Andrew, ni Philip, ni Batolomeo, ni Mateo, ni Tomas, ni Jems mu Alfeus, ni Thadeus, ni Simon mu Kana. ¹⁹ A bo'ɔ ni Judas Iskariot mē le mfèe Yesu aà.

Ajàŋ mē bi le nswon mē Yesu à tswe ni Beelzebul a ato'o yu aà

(Mt. 12.22-32; Lk. 11.14-23; 12.10)

Yesu à le ntigè nlo ñkwεε yi fu a ndùgè. ²⁰ A kwèè mē ñkuu a nda, àkùrè bê a bú ñghotə nzi ghu mbèè a tigè ñtsyanə ghu mbo bo bì ñgãnyəgənnu ji a ñji mù àyoò. ²¹ Ngwè'è yī ì le

nyu'u, m̀fɛ'ɛ nzi a ntswa yu nlon mə b̀e le si tigə nswonə ni mə: “A baanə aà b̀aanè.”

²² Ngǎndì'i ǹon̄sə j̄i mə i le nlo a Yerusalem n̄sigə aa, i le si swonə n̄i mə: “À tswe n̄i Beelzebul a ato'o yu. A fi'i n̄i ̀izw̄i j̄i b̄i a ato'o b̀e aa n̄i àdà'a m̀fò b̄idemon mà ghú.”

²³ Bi kà m̄e aa nswonə laà aa, Yesu a twonə waa n̄ghaa a mbo bo ni n̄ghàà n̄i nàà, m̀betə waa mə: “Mbə Satan a b̄u m̀furə Satan yumbon̄ aa mə a kə aa ε?” ²⁴ Mb̄e àla'a a yātə yi n̄tswe itu itu, n̄ka nto n̄i waa bo ni bo bon̄ mbə a tigə m̀bu ntəə aa la aa ε? ²⁵ Kə m̀b̄e n̄da i yātə yi n̄tswe n̄ts̄ts̄s̄, n̄tigə nto n̄i waa bo ni bo bon̄ mbə i tigə m̀bu ntəə aa mə a kə aa ε? ²⁶ Ma la a bə mə, m̀bə Satan a b̄in̄ə n̄ka nto n̄i n̄gwè'è ȳi, n̄ja'a ndā ȳi yumbon̄, bo tigə n̄tswe n̄ts̄ts̄s̄, b̄əə bon̄ kaa mbə i wa'à təə, a b̄an̄n̄ə n̄lɔɔ aà m̀bò'ò n̄kwè'è ȳi.

²⁷ A k̄i m̀bə n̄ḡi n̄ḡi mə kaa m̀bə n̄u tsu wa'à ghèè n̄kuu a nda n̄u m̄t̄t̄, m̀fu'u ndā ȳi ti f̄u n̄tswa yi n̄kwerə m̄bon̄ fu'u nda yā.

²⁸ “Mè swon̄ a mbo bù tsi'ĩ annu n̄n̄kon̄ mə m̀bə Nw̄i à tse li'ìnə ifansennu b̄e tsi'ĩ tsim bo b̄i m̀bèḡitə n̄tsim ȳi bi b̄èḡitə n̄i ghu aà. ²⁹ Là n̄u n̄tsim ȳi mə à ghàa n̄ghàà m̀bèḡitə Azw̄i Nw̄i ȳi mə a laa m̄n̄sə ghu aa, kaa Nw̄i à ka ȳi wa'ǎ ̀b̄i yi li'ìnə b̄e, n̄lon̄ mə à gh̄rə aà ̀b̄i ȳi i lwi'i n̄n̄kon̄ aà.” ³⁰ Yesu le nswon̄ ma mùu ajàn̄ aa nlon̄ mə bo le swon̄ mə: “À tswe n̄i àzw̄i ȳi bi a ato'o yu.”

*Ndè b̄i Yesu ni b̄ɔɔ bi maà bi
(Mt. 12.46-50; Lk. 8.19-21)*

³¹ Ndè bì Yesu ni bɔɔ bi maà bi bi mbânɛ̀ lɛ nzĩ n̄tə̀ a abɛɛ, n̄toɔ bɛ̀ mɛ̀ bì twonɔ̀ yi. ³² Nnò̀ bɛ̀ lɛ n̄tswe n̄tsya ŋkarisɛ̀ yi; bi kuu n̄swonɔ̀ ghu mbo mɛ̀: “Ndè ghò bo bì bɔɔ bi maà bo bĩ mbânɛ̀ bì tɛ̀ a abɛɛ n̄lɔɔ nò̀.”

³³ Yesu a kwi'i mɛ̀: “Ndè ghà ni bɔɔ bi maà ba bĩ mbânɛ̀, à ni bìwò aa ɛ?” ³⁴ Mbɛ̀ŋkɛ̀ yi, n̄lii bɛ̀ bya mɛ̀ bi lɛ n̄tswe n̄tsya ŋkarisɛ̀ yi aa, n̄swonɔ̀ mɛ̀: “Aa ndè ghà bo bì bɔɔ bi maà ba bĩ mbânɛ̀ buà mɛ̀! ³⁵ N̄̀ n̄tsim yĩ mɛ̀ a ghìrɛ̀ annù yĩ mɛ̀ Taà ghà a lò̀ aa, à ni mumaà ghà yĩ mbânɛ̀ bo mumaà ghà yĩ m̄n̄gyɛ̀ n̄̀ ndè ghà.”

4

N̄̀ghàà n̄̀ n̄̀à n̄̀lonɔ̀ ŋgàŋmbwe'è n̄̀joo (Mt. 13.1-9; Lk. 8.4-8)

¹ A lɛ mbù mbɛ̀ a n̄̀wi yĩ mò'ɔ̀ Yesu a lɔ̀gìnɛ̀ ŋka di'i n̄̀ ànnù a mbo bɛ̀ a mbɛ̀ɛ ŋkì miyaa Galilea, n̄̀nò̀ bɛ̀ i n̄̀zi ŋkarisɛ̀ yi mburɛ̀ ŋgha'a ŋgha'a; a tigè ŋkuu a m̄̀m àkanu'u, ŋkuntɛ̀ ŋghɛɛ wa m̄̀m ŋkì, n̄̀nò̀ bɛ̀ bya i tigè m̄̀banɛ̀ n̄tswe a n̄ta'a wa aghɛ̀ŋɔ̀ ŋkì.

² A di'i n̄̀ ìnnù jĩ ghà'atè a mbo bo n̄̀ m̄̀ghàà m̄̀ n̄̀anaa, n̄swonɔ̀ a mbo bo mɛ̀: ³ “N̄̀̀ yĩ mò'ɔ̀ à lɛ ŋghɛ̀ɛ mbwe'è n̄̀joo ŋgwè'è jì, ⁴ àkà m̄̀ aa mbwe'e aa, n̄̀joo jya jĩ mò'ɔ̀ i wò a ndòm̄̀n̄̀jĩ, bìsɪŋ bì zĩ n̄̀syɛ ŋkurɛ̀. ⁵ Jĩ mò'ɔ̀ i wò a adigè n̄̀syɛ yĩ mɛ̀ a lɛ mbɛ̀ tsi'ĩ ñ̀gò'ɔ̀ ñ̀gò'ò, kaa n̄̀syɛ i wa'à ghu tswé ŋgha'atɛ̀. N̄̀joo jya i w̄̀nsè n̄̀toɔ, n̄̀lonɔ̀ mɛ̀ kaa n̄̀syɛ yĩ mɛ̀ i lɛ n̄tswe wa atu ñ̀gò'ò aa kaa i lɛ ŋwa'à tsotè aà. ⁶ I tò̀ m̄̀, n̄̀nò̀ a tò̀ m̄̀jì mya mi yɔ̀rè, n̄̀lonɔ̀ mɛ̀ kaa m̄̀ŋgàn myaa

kaa mi le ηwa'à a nsye tsotè aa. ⁷ Njoo jì mɔ'ɔ i le wɔ a titi kèrəkèrə. I tòò mē, kèrəkèrə wa a kɔ'ɔ limtə ηkwerə i kwo, kaa i wa'à mîntà koonè. ⁸ Njoo jya jì mɔ'ɔ i le ntigə ηwɔ a adigə nsye yì sigìnè, ηkɔ'ɔ nsensə ηwè'è i gha'atə: Jì mɔ'ɔ koonè mbùm mighum mi ntarə, jì mɔ'ɔ koonə mighum mi nto'o, jì mɔ'ɔ koonè ηkhì yì fùùrè.”

⁹ Yesu à ghàà mē mman̄sə, n̄swon̄ mə: “N̄u ȳi à tswe n̄i ìt̄on̄nè aa tâ à yu'u.”

*Nji'ì nìghàà nya n̄i mə Yesu à le nnaa àà
(Mt. 13.10-17; Lk. 8.9-10)*

¹⁰ Nòò ȳi mə Yesu à b̄i mē tswe tsi'ì yù yù aa, b̄è bya b̄i mə bo bo le n̄tswe a b̄ò'ɔ n̄i ηḡnyəḡnn̄u jì jya n̄ìgh̄um n̄tsò baa aa, b̄i z̄i ghu mb̄èè, mb̄etə yì mə tâ à tɔ'ɔtə n̄ji'ì nìghàà nya mə à le nnaa aa a mbo bo. ¹¹ B̄i b̄ètə mē aa, a swon̄ a mbo bo mə: “Nw̄i à fa m̄itsyè a mbo bù mə tâ n̄i zi ann̄u ȳi àlò'òsè n̄lon̄ə ann̄u n̄ifò yì. L̄a a ηgh̄eε a n̄i b̄è b̄i mə b̄i s̄i a titi bù tswe aa, b̄i yu'u inn̄u ts̄im aa n̄i n̄ìghàà n̄i n̄ānaa.

¹² ‘Ta bo nan̄sə n̄lii n̄l̄i, kaa wa'à ȳè;
n̄nan̄sə yu'utə yu'utə, kaa wa'à b̄an̄nè yu'u tâ à
laa a atu bo;
m̄b̄i'ì bo lô m̄b̄ənk̄ə m̄int̄i myaa t̄ă tâ Nw̄i à li'in̄ə
ifansenn̄u jya.’ ”

*Yesu à t̄ò'òt̄ə n̄ji'ì nìghàà n̄i n̄àà nya nlon̄
ηḡan̄mbwe'e njoo w̄a
(Mt. 13.18-23; Lk. 8.11-15)*

¹³ Yesu a betə a mbo bo mə: “N̄i si n̄ji'ì n̄ìghàà n̄i n̄ānaa ma n̄u zi aa ε? Mb̄ə n̄i tuu

ma nuù nìghàà yu'u boŋ mbə̀ nì tigè̀ n̄tsya aa la mbə̀ŋ zi n̄ji'ì m̄ìghàà m̄i n̄ānaa m̄i m̄o'ɔ aa ε? 14 N̄gàŋmbwè'ê n̄joo w̄a a bè aa N̄ìghàà ni Nw̄i. 15 Bè b̄i m̄o'ɔ bi bə̀ aa ts̄o n̄joo jya mə̀ i le n̄wò a ndômân̄j̄i aà. A n̄ghèε ni ma buù bə̀, bi yi mbè n̄ìghàà ni Nw̄i nya a n̄t̄ii bo aa, bo yu'ù, lá Satan a burè̀ n̄zi m̄fi'i n̄lo ni nu. 16 Bè b̄i m̄o'ɔ bú m̄bə̀ t̄si'ì ts̄o n̄joo jya mə̀ i le n̄wò wa ad̄igə̀ nsyè̀ n̄gò'ɔ n̄gò'ò aà; ma buù bə̀, bi yi nyu'u annù Nw̄i ya aa, bo burè̀ n̄ghesə̀ n̄kwerə̀ t̄si'ì n̄i n̄id̄orè̀. 17 A kuu a atu bo, lá kaa wa'à ni m̄iŋgàŋ t̄swé̀, n̄ghesə̀ n̄tswa n̄tugitə̀ t̄si'ì ni mu àt̄ii noò; bεε mə̀ n̄gi'ì yi m̄fè'è kə̀ bεε bi l̄oginə̀ n̄ka n̄tsɔ'ɔ n̄i àkòrə̀ yaa n̄lonə̀ ànnu Nw̄i ya aa, bo burè̀ m̄bɔ'ɔ m̄ma'atə̀ àb̄iint̄ii yaa.* 18 Bè b̄i m̄o'ɔ bi tigè̀ ki mbu mbə̀ aa t̄si'ì ts̄o n̄joo jya mə̀ i le n̄wò a t̄it̄ii k̄ərək̄ərə̀ aà. Ma buù bə̀ a ni bya b̄ii mə̀ bi yi nyu'u annù Nw̄i aa, 19 annù n̄wùgə̀ nu n̄lon n̄joo m̄bi jù, bo bi ànnù n̄kǒŋ n̄tswè n̄i n̄kabə̀ si'ì si'ì, k̄ə̀ annù nyè'ə̀ n̄joo j̄i m̄o'ɔ, ìnnù ma j̄ú, i kuu a atu bo m̄fem n̄ìghàà nya ni kwo kaa wa'à m̄iŋt̄a koonè̀. 20 Lá bə̀ b̄i m̄o'ɔ tigè̀ m̄bə̀ aa t̄si'ì ts̄o n̄joo jya mə̀ bi le bwe'e wa n̄i àd̄igə̀ nsyè̀ ȳi siḡinè̀ ya aà. Ma buù bə̀, bi yi nyu'u n̄ìghàà ni Nw̄i aa, bo b̄ii n̄lè̀ a atu bo, ni tigè̀ n̄ghirə̀ bo koonè̀ m̄iŋt̄a; bo b̄i m̄o'ɔ bi koonè̀ m̄iŋt̄a m̄ìghum mi n̄tarə̀, b̄i m̄o'ɔ bi koonè̀ m̄ìghum mi n̄to'ɔ, b̄i m̄o'ɔ tigè̀ n̄koonə̀ m̄iŋt̄a n̄kh̄i ȳi f̄uùrè̀.”

*Lâm ȳii mə̀ bi kosə̀ m̄barŋə̀ n̄kusə̀ n̄i ànt̄òò aà
(Lk. 8.16-18)*

* 4:17 Kə̀ “bi w̄o”

21 Yesu bû n̄betə waa mə: “Bi yi ŋkosə lâm ŋkuu ni ghu a mûm nda aa bi niŋə aa a mûm àntòò ŋkusə kè bi tɛ'ɛ aa a nji'i ìkùù lɛ? Tigə bi kosə lâm n̄tɛ'ɛ aa a atu atetè tǎ tâ bi ka nnaŋsə nyə aa ɛ? 22 Kaà ànnù yī lò'òsə yī tsu kaa a s̄i ghu tswê mə a ka yī wa'à fɛ'è nyentə a nsi mi'i bə. Bi bə lò'òsə annù boŋ a ka yī ya'a fɛ'ɛ yentə a nsi mi'i bə. 23 Nù yīi mē à tswe n̄i ìtòŋnə a ŋka nyu'ù ànnù aa tâ à yu'u.” 24 A bû n̄swon a mbo bo mə: “N̄i ka ntsyəsə n̄i ghuu n̄i ànnù yīi mə ni yu'u aà. Fìgè yīi mə ni fa ni a mbo bə aa, à ni fìgè yīi bi ka kii ki fa ni a mbo bù aà, i b̄ b̄ kù'ùsè. 25 Nù yīi mē à tswe n̄i n̄joo aa bi ka b̄ kù'ùsè tâ à ku'usə ntswe n̄i ju tâ ì gha'atə. Lâ nù yīi mē à s̄i n̄i àyoo tswê aa, bi ka b̄n̄nə b̄ kwɛrə, i kwɛrə kwere mù àyoo yīi mə à tswe ni ghu aà.”

N̄ighàà n̄i n̄àà n̄lon n̄joo j̄i mə bi bə aà

26 Yesu a bû n̄swon mə: “Annù nif̄ Nwī a bə aa tsǒ mə nù a bwe'e n̄joo a mûm n̄sòo yu aà. 27 A yī mbwe'e n̄joo jya aa, a ghɛè n̄tswe yī, n̄lɛ nnɔŋə nii, àbèè a fu'ù, a tigè n̄ghɛɛ ŋghirè n̄i ìnnù ji ji dàn; n̄joo jya mə à bwè'è aa, i toò ŋkɔ'ɔ. Lâ kaa a wa'ǎ ajàn yīi mə n̄joo jya i tsya mbǒŋ ki kwe kɔ'ɔ aa z̄i! 28 N̄syɛ ya yīi mə bi bwe'è n̄joo jya ghu aa, i ghirè ni mə tâ ì too. I lɔginə, i fi'isè ìyènê ji, n̄too mbərə ntigə ŋkɔ'ɔ ŋkoonə m̄ntà m̄i mə mi burə ŋgha'atə aà. 29 Bɛɛ mə n̄joo jya i tii, bi tigè n̄ghɛɛ ŋkya, n̄lon mə nòò m̄fù'u m̄ji à kù'ù mē aà.”

*N̄ighàà n̄i n̄àà n̄lon aburə m̄aghumə
(Mt. 13.31-32; Lk. 13.18-19)*

³⁰ Yesu a bú m̀betə mə: “Mbə bi bŭ m̀figinə annù nifò Nwí aa nŭ àkè aa ε? Mbə bŭ'inè bú naa aa nuu nighàà tǎ ghìrə à fε'ε nlaa atu bè aa ε?” ³¹ Annù nifò Nwí a bə aa tsǒ àbùrə mǎghum yŭi mə a burə ñkə'ə ntsyatə mbŭm njoð tsim jii mə bi bwe'e aà. ³² Lâ bi yi mbwe'e abùrə ati ma yŭ aa, a too ñkə'ɔ, àtŭ yi a tigè m̀banɲə mfan ntsyatə ñgǔŋ itŭ tsim jii mə bi bè aà. Bεε mə a kə'ɔ, ñtaà ji i burə m̀fanɲə m̀bə ajàn yŭi mə m̀bə b̀sɲ bi tigè ñzi ñghùrè nŭ ñdǎ jyaa ghu aà.

³³ Yesu à le mbù ñswonə annù Nwí a mbo bè ni m̀ighàà mŭ nǎnaa mŭ ghà'atè tsǒ ma mŭ. A le mburə nswonə innù jŭ ghà'atè, ñyonə aa ajàn yŭi mə bè bya le ñkii ñkə'ə nŭ ñyù'ù ànnù ya yŭi mə à le si swonə aà. ³⁴ Kaa à le si wa'à ànnù tsu a mbo bè ghaà ti nighàà nŭ nǎnaa, lâ a yi mbù m̀bii ntswe tsi'ŭ yù bo bi ñgǎnyəgənnù ji jya aa, a bú ñnanɲə ntə'ɔtə nji'ŭ innù tsim a mbo bo.

*Ajàn yŭi mə Yesu à le ñghìrè àfɲsè bɔrè aà
(Mt. 8.23-27; Lk. 8.22-25)*

³⁵ A bè m̀ə a kwêfò tsi'ŭ maa njiwi, Yesu a swonə a mbô ñgǎnyəgənnù ji mə: “Nŭ zi tǎ bŭ'inè too ñkŭ ghŭ ñghεε fii njii.” ³⁶ Ñgǎnyəgənnù ji jya i tigè m̀ma'atə nnòò bə wa wa aghə'ə ñkŭ ñkuu ñkwetə Yesu wa mŭm àkànu'u, nlogə yi bo bo tigè ñtoo nŭ ñkŭ wǎ. Iban jŭ mə'ɔ i le si yònə nŭ waa. ³⁷ Bo kǎ m̀ə aa ntoo ñghεε, àfɲsè yŭ tŭ ñtŭi a logìnə ñka ntsya, m̀be'e nŭ ñkà'ə ñkŭ m̀ma'a wa mŭm àkànu'u; ñkŭ i kuu ñtigə nlogə nluu ghu mum. ³⁸ Lâ Yesu a bǎ'ə ñnə'ə yi wa ñjŭm àkànu'u ǹìgìsə atu yi ni pilò m̀bwii

n̄i; ñgǎnyөгѣnnù ji jya i ghèè ñyəə yi, m̄betə ghu mbo mə: “N̄d̄i'innù, ò tswə kaa wa' à n̄i gho kwə'è! Ò s̄i zi mə m̄bə b̄i'inè kwo fàa m̄m̄m̄ ñki?”

³⁹ Bô bètè m̄ê làa aa, Yesu a b̄iìnə ñwenə afisè ya, ñswonə a mbo m̄iyàà wa mə, “K̄ent̄! Tsuu b̄i ki jù'ù!” Afisè ya a burè ñkentə a n̄tsyá, ìd̄igè i m̄b̄orə mə t̄uk, ñtigə ñgh̄e ni mə swē. ⁴⁰ Yesu a b̄en̄kè yi ñghaa a m̄b̄ó ñgǎnyөгѣnnù ji jya m̄betə mə, “N̄i b̄o'c aa àkè? N̄i s̄i n̄i àb̄iint̄i tswē aa ε?”

⁴¹ N̄ib̄o'c ni burè ñtswa waa si'i si'i, bo tigè ñswonə bo ni bo mə, “Ghuà ñù à lò aà fè? Yê n̄i àjàn̄ ȳi mə tsi'ĩ àfisè bo b̄i m̄iyàà yu'unə n̄i!”

5

Ajàn̄ ȳi mə Yesu à l̄e m̄fi'i ñzw̄i j̄i b̄i a ato'o ñù ȳi m̄o'c aà

(Mt. 8.28-34; Lk. 8.26-39)

¹ Bo l̄e n̄too m̄f̄e'ε a ñj̄i ñk̄i m̄iyaa wa a m̄b̄èè àla'a Gerasenes. ² Yesu a f̄è'è m̄ê wa m̄m̄m̄m̄m̄ àk̄anu'u ñgh̄əə ki t̄əə, ñù ȳi m̄o'c ȳi mə àzw̄i ȳi b̄i a l̄e n̄tswe ghu ato'o aa, a l̄ó a itu m̄isyè m̄f̄e'ε n̄z̄i ñtsitə yi. ³ N̄ù ma gh̄u à l̄e si tswə aa wa itu m̄isyè. A l̄e m̄burə n̄tsyane a mbo b̄è b̄its̄im a n̄swá àbarə mà ȳu ñkwerə ni m̄ñk̄irè ⁴ ñlon̄ mə, a ñgaa j̄i ghà'at̄ə, b̄è l̄e si tswa nii, ñkwerə ni m̄ik̄or̄ə mi bo b̄i m̄b̄ó mi, k̄è ñk̄i n̄niñə n̄i m̄ika'a ghu m̄ik̄or̄ə, lâ tsi'ĩ a ñḡon̄ b̄in̄òò bits̄im, a b̄āñn̄è ñtentə ni m̄ñk̄irè mya, k̄è ñk̄i m̄batə ni m̄ika'a myá. Kaa ñù tsù kaa à l̄e ñwa'á ni m̄it̄i tswə n̄tsyat̄ə yi a ajàn̄ ȳi mə m̄b̄ə a tswá yi ñgh̄irə mə tâ à ñe'esə n̄tswe. ⁵ A l̄e si karə wa itu m̄isyè bo

bì a itu mînta'a, a si'inə bo bi a nî tugè, nîlwugə, ñwatə nî nû yî nî ìbà'a ñgò'ò.

⁶ A yè mē Yesu a sà'a agha'a, m̄burə ñkhə nzi ñwo ghu nsi mmii yi; ⁷ ñtɔŋnə nswon mə, “Sì tswè aa ni àkè aa ε, Mu Nwĩngòŋ Ako'òtsirə? Mè bu'ù m̄bo a mbo wò nî ìkùm Nwĩ, tsuu ñgi'i nu mə lǒ ñiŋ bē.” ⁸ A le ñghàà ma mùu ajàn aa nlon mə Yesu à le mfòò nswon mə, “Azwĩ yî bì, fè'è ghu ato'o!”

⁹ Yesu a betə yi mə, “ìkũm ghò nî wò?” A kwi'i mə, “ìkũm ghà ni Nnòò nlon mə bì'i burə gha'atə fàa a ato'o ñu ghũ.” ¹⁰ A tigè nnaŋsə mbu'u mbo a mbo Yesu mə tâ à tsuu waa lǒ furə tâ bo fè'ε maa mbèè àla'à.

¹¹ A le si bə aa àkàrè bì kwĩyàm a jì ni a mbì m̄baa maa adigə; ¹² ìzwĩ jì bì jya i bu'ù m̄bo a mbo Yesu nswon mə, “Tsyàsè yi'i tâ bì'i kuu fii nu nàà jĩ mə.” ¹³ Yesu a yu'u mbii; i tigè m̄fè'ε wa nu ñu wa ñkuu wa nu nàà jyá. Akàrè bìkwĩyàm ma yû a le mbə tsǒ ñtsù'ù ji baà. Ìzwĩ jya i kùù mē ghu nu aa, i tigè m̄burə nlo ñkhə mə kàrè, ñsigə mbì m̄baa ya, ñsigə ñwokə wa mùm ñkĩ m̄iyaa ñkonə.

¹⁴ Bè bìi mə bi le si jε'ε nî naà jya aa, bo lô m̄burə ñkhə ñghèè nswon a mbo bè a mùn àla'a bo bi a afò. Bì tigè m̄fè'ekə nzi a nyə annù yii mə a le mfè'ε wa adigə aà.

¹⁵ Bô zĩ mē, ñghεε a mbèε Yesu, ñyə ñû wa mə ìzwĩ jì bì jya le ntswe ghu ato'o aa, a tswè ghu mbèè, ñwε'ε itsə'è ji, m̄tsyé mi mi kî ñtswe ghu tsi'i m̄tsim, bi yê a kî m̄bə tsi'i ñu wa mə ñnòò ìzwĩ jì bì jya i le ntswe ghu ato'o aà. Bì yè mē

laà aa, nìbo'ɔ ni tswâ waa. ¹⁶ Bè bïi mə bi le nyə annù ma yû yïi mə a le mfè'è wa nu nù wa bo bi a nu nàà jya aa, bo le si tigə nswonə ni a mbo bè.

¹⁷ Bo le si tigə ntsa'asə nî Yesu mə tâ à ma'atə mbèè àla'à yàà ma ya nlò ñghɛɛ yi.

¹⁸ Yesu a lô ñka ñkuu a mûm àkànu'u mə yu ghèè yi; nù wa m̂ ɪzwï jï bi jya le ntswe ghu ato'o aa, a bu'ù m̂bo ghu mbo mə tâ à ma'atə yi tá yù ka nyonə n̂i.

¹⁹ Lâ Yesu a tuu, ñswonə ghu mbo mə, “Kwɛɛ ñghèɛ a ndùgè, a mbèɛ b̂ b̂o, ñswonə annù yïi mə Mmà'àmbi à ghìrə a nu wò aà; a ajàn yïi mə à ko m̂l̂ɪn̂è ghò, ñkwetə gho aà.”

²⁰ Yesu à swonə mə ghu mbo laà, a lô ñghɛɛ ntigə nswonə ni annù yïi mə Yesu à ghìrə ghu nu aa, a mbo bè wa mbù'u Dekapolis. Bè bi tsim yu'u, a burè m̂bè tsi'ï ànnù yï ŷeyerə a mbo bo.

*Ajàn yïi mə Yesu à le ñghùrə m̂n̂gyè wa mə à le mmòntə atsəñə ats'è'è yi ñkì m̂biinsə mu Jairius yï m̂n̂gyè a n̂wo aà
(Mt. 9.18-26; Lk. 8.40-56)*

²¹ Yesu à bù m̂ è n̂toò ñkì wa a mûm àban ya ñghɛɛ mfè'è a aghəñə ñkì, ñnòò b̂ è i burè ñzi ñgha'a ñgha'a, n̂təə ntsya ñkarisə yi. ²² Nd̂i n̂d̂a ñghòt̂ə baIsrael maa adigə, ɪkũm yi i bə Jairius, a k̂i ñzi yï ñгаа. A yè m̂ è Yesu, ñwo ghu mikòrè, ²³ m̂bu'u mbo ghu mbo, ñswonə mə, “Mũntŝir̂é m̂u ghà yï m̂n̂gyè, a ghòò, n̂tigə tsi'ï a ñkwô. Ẑi n̂on̂sə m̂b̂o mo ghu n̂u t̂ă t̂ă à fwetə n̂tswe n̂t̂i.”

24 A swòŋ mē laa, Yesu a yōŋ yi bo yu tigè ñghεε. Bo kà mē aa ñghεε aa, ñnòò bē yī wè i kī ñtigə nyonə nii, ñtsya ñkarisə yi, bo bo tigè ñghεε.

25 Màngyè yī mò'ô à le ntswe a titi ñnòò bē wâ. Aləə a le si zī ghu nū. A le si bə maa noò aa boŋ ñighòò ma nū ni tswè mē ghu nu ilòò ñighúm ñtsò baà. 26 Le boŋ à yè mē ñgi'i ni ñighòò nya si'i si'i, ñghεε ni nu a mbèε bìdogita bī ghà'atə, mbwesə ñkabə yī mə à le ntswe ni yu aa tsi'ī ñtsimə. Kaa ñighòò nya ni wa'à tì, mbəŋnə ñkù'ùsə ñgha'atə nī ghà'atə. 27 Màngyè ma ghū à le nyu'u ñgàn ñlonə Yesu. A yè mē Yesu aa, ñtigə nyonə nū bo bì ñnòò wâ, ñyon mfaatə ghu ñjīm, ñghesə abō yi mməontə atsə'ə Yesu ghu. 28 A le si wa'atə ni a mūm ñtī yu mə, “Mbə mə tε'è ñghensə mmòòntə tsi'ī itsə'ə ji boŋ mə ka tī ñighòò ma nū.”

29 A mòòntə mē aa, àləə ya a burə ñghesə ñkentə a nzī ghu nū. A kī mburə nzi a mūm ñtī yu mə ñighòò ni nya ni fwètə mē! 30 Maa noò, Yesu a yə mə midà'à mi fε'ε a nu yu; mbəŋkə yi, mbetə a mbō ñnòò bē wa mə le si yònə nī aa mə, “A itsə'ə ja aa a mòòntə wò aa ε?”

31 Ngəŋyөгənnū ji i swon ghu mbo mə, “O yə mə ñnòò bē i ywu nyonə nī gho, mbū mbetə ni mə itsə'ə jo aà mòòntə wò le aa a ya?”

32 Yesu a ku'ùsə ñlii nī bə bya tsi'ī līi, mə yu ka yə ñū yī mē à mòòntə yi aa le. 33 Lā mąŋyè wa à le mbəŋnə ñzi annū yī mə a ghīrə yi aà; ñtigə mfε'ε nzī, nū yī i tigè mbenə ba'à bà'à ni ñib'ɔ, a wō a nji'ī mikərə Yesu, ñkε'εnə innū tsīm ghu

mbô. ³⁴ Yesu a swon ghu mbo mə, “Mû ghà, wa àbĩntiì yo a ghìrè mē mə ta ò tiì. Tigə nlò nghèè gho la nì mbɔɔnê, tâ nìghòô nya nì fwetə.”

³⁵ A ghàà mē a mbo mənɔyè wâ nìghèə ki mənɔsè, bə bĩ mɔ'ɔ bi lô wa ndùgê ndiì ndânghotə nzi nswon ghu mbo mə, “Wa mû ghò wâ à kwò mē! O tigə mbu mfa nì nìgi'i a mbo Taà ghú aa a ya?”

³⁶ Yesu a foonsè waa, nswon a mbo ndiì ndânghotê baIsrael wa mə, “Tsèe ki bɔ'ɔ bē, nɪn tsi'i ntiì gho a nu mē.” ³⁷ A swon mē maa ajàn, nlo nka nghèe wa ndá ndiì wa, kaa wa'à bii mə tâ nù tsù à bu nyònè yi ntsyatə Peta, nì Jems a bò'ɔ Jon, muma bì Jems. ³⁸ Bo ghèè mē n̄ywe'e wa ndùgə ndiì ndânghotə baIsrael wa, n̄yè idìgè i burè n̄ju'u tsi'i jù'ù, bə yə'ə, mburə mbo'o tsi'i ntiì. ³⁹ Yesu a kuu nghèè a nda, mbetə a mbo bo mə, “Nì yə'ə aa àkè, n̄ghirə idìgè i tigè n̄ju'u laà? Wa kaa mu ghù kaa à s̄i aà kwò kwô! Wa a bwii aà bwii.”

⁴⁰ A swon mē laà, bə bya bân̄nè n̄ka wye n̄i yi bē wye. A furè waa tsi'i b̄itsim mə tâ b̄i f̄e'ekə nghèe a abee. Mban̄nə nlògè ta b̄i mu wa bo b̄i ndè ȳi a b̄o'ɔ b̄ə bya mə bo bo l̄e n̄zi aa, bo bo tigè n̄kuu nghèe wa adìgə mə mu wa à l̄e nnòn ghu aà. ⁴¹ Bo kùù mē, a tswa n̄ikwèe n̄i mu wa, nswon ghu mbo mə, “Talita koumi,” a bə aa mə, “Mũntsirê mumənɔyè, mē swon a mbo wò mə tâ ò biinə ntəə a ndəŋə.”

⁴² A swon mē ma mùu ajàn, mumənɔyè wa a burè mb̄iinə nlò n̄ka ntəə n̄karə. (Hlò mu mà

ghû i le mbə aa nìghûm ntsò baà.) Bè bya bi lĩ ñyə, ànnù a burè ntsya waa tsi'ĩ tsyà.

⁴³ Yesu a swon a mbo bo ñkwantə mə tâ bo tsuu lõ ghìrə tâ nù tsù à zi; ñki nswon mə tâ bo loo ayoo mfa a mbo mu wa tâ à ji.

6

*Ajàn yii mə bi le ntuu Yesu a Nazareth àà
(Mt. 13.53-58; Lk. 4.16-30)*

¹ Yesu bo bì ñgànyəgənnù ji bo le nlò maa adigə ntigə mfe'ε ñghèε a Nazareth, a ala'a bo.

² A bè mē a njwīngòŋ a ghèè a ndānhòtə, ñka ndi'i nī ànnù Nwī ghu, a ki mburə mbə tsi'ĩ ànnù yī yēyerə a mbo bè bī ghà'àtə bii mə bi le ntswe ghu aa a nyu'ù ànnù yii mə à le si dī'ì aà. Bo le si tigə mbetə bo ni bo mə, “Mbā ghû à lògə yulà ànnù aa fə le? Mulà mītsyè ghu atu mi lo aa fə? Yē nī innù jī wè jī wé jii mə a ghìrə aà!

³ A sī kabindà wa à ghuà bə, là'à yu wa mə à ni mu Mary ñki mbə, muma bì Jems, ni Joses a bə'ɔ Judas ni Simon aa ε? Bɔɔ bi maà bi bí bāngyè bī sī faà a titi bī'inè kī ntswe ε?” Bô swon mə laà, ntigə ntuu yi.

⁴ Yesu a swon a mbo bo mə, “Bi ghu'usə ñgàntoò Nwī a idigə tsim, lâ kaa wa'à nii a ala'a bo, kə a ñgwè'ε yu, kə a ndùgə yu bāñnə ghu'usə.” ⁵ Tsò mə a le ntigə mbə maa ajàn aa, kaa à le ñwa'ă innù jī yēyerə jī ghà'àtə ghu ghìrə ntsyatə ajàn yii mə à le nnòŋsə mbô mi a atú ñgàñmighɔɔ mbùmtè jī tsu, ñghurə waa. ⁶ Ajàn yii mə bè bi ala'à bi bi le ñwa'à nī àbīinti tswé aa, a le mburə ntsya Yesu tsi'ĩ tsyà.

Ajàŋ yïi mə Yesu à le ntoo ngǎnyəgənnù ji a abεε aà

(Mt. 10.5-15; Lk. 9.1-6)

A le ntigə nlo ŋka karə ñdì'i nî ànnù Nwí a ila'a ji mɔ'ɔ jii mə i le ntswe wa mbèè àla'a bo aà. ⁷ Yesu à le ntwon ngǎnyəgənnù ji jya nìghúm ñtsò baa, ñlɔginə ŋka ntoo nî waa bi baa bi baà; m̄fa ada'a mbo bo mə ta bo ka mfi'i nî ñzwì jì bi a ato'o bə. ⁸ Nswon a mbo bo mə bεε bo ti ghεε, bo tsuù àyoò tsu lǒ lǒgè, ñtsyatə it̄i jyaa. Nswon mə tâ bo tsuu abaa kǎ abàà lǒ lǒgè; ñtsuu ŋkabə a abàà bo lǒ niŋə bə. ⁹ Nswon mə mbə bo tse wε'ε ibaa mikòrè, lâ kaa wa'ǎ itsə'è ji baa lò m̄ma'a bə. ¹⁰ A bû ñswon a mbo bo mə, “Bεε nì ghεε ŋkuu a nda yïi mə nì kùu ghu aa, nì tswé ghu nywe'e a noò yïi mə nì ka mà'atè a adigə ma ya lǒ ghèè aà. ¹¹ Bεε nì ghεε a adigə yí tsu, bεε mə bè bii mə bi tswé ghu aa, bi tsuu ghuu kwεrə, ñtuu a nyu'ù ànnù yïi mə nì swonə aa, nì ma'atè waa, nlo ghuu. Bεε mə nì ti fε'è maa adigə, nì bu'utè àbìrè yïi mə a tswé a mikòrə bu aà, tá tá à bə alənsə a ajàŋ mə bo tuu ghuu aà.”

¹² Bo tigə m̄fε'ε nḡhèè ŋka nswonə ni mbo bè mə tâ bo bəŋkə m̄int̄i myaa, m̄ma'atə ibi waa. ¹³ Bo le mfi'i ñzwì jì bi jì ghà'atè a ato'o bə, ñyo'ɔ ñkàn̄mighòò jì ghà'atè nì m̄ighurə, ñghurə waa.

Ajàŋ yïi mə Jon Nğàn̄mürə bǎ ŋkì à le ŋkwo aà

(Mt. 14.1-12; Lk. 9.7-9)

¹⁴ Mfɔ Herod à le nyu'u ma juù ñnnù, ñlon mə à le si bə aa bon bè bî ghà'atè bi bùrè mē nzi Yesu. Bè bî mɔ'ɔ bi le si tigə nswonə nî mə, “A ni Jon

Ngàṅmùrè bɛ̀ ɲkì mɛ̀ à bù mɛ̀ n̄biinè niwô. A n̄i annu ȳi mɛ̀ a ghìrè mɛ̀ tâ à tswe ni m̄idà' à a ɲghìrè ìnnù j̄i ȳeyerè ma j̄u ghu aà."

¹⁵ Lâ, bè bì mɔ'c bi bâṅnè òswonɛ̀ ni mɛ̀, "A ni ɲgàṅntoò Nwĩ, Elijah." Bĩ mɔ'c bi swonɛ̀ ni mɛ̀, "A ni ɲgàṅntoò Nwĩ tsɔ̄ ɲgàṅntoo Nwĩ ji mbii mbii j̄yâ." ¹⁶ Lâ Herod à yù'ù mɛ̀ aa, òswonɛ̀ ȳi ɲgaa mɛ̀, "Jɔn wa mɛ̀ mɛ̀ lɛ ɲkwyɛ̀ at̄u yi aa, à b̄innè mɛ̀ niwô." ¹⁷ A lɛ ti bè maa noò aa lɛ bon Herod à zwitè mɛ̀ Jɔn. A lɛ ɲghìrè bi tswâ Jɔn, ɲkwerè nniṅ a ndâtsaṅ nlonɛ̀ Herodias, ɲgwe mumaà ȳi Philip, ȳi mɛ̀ à lɛ ɲkwerè aà. ¹⁸ Jɔn à lɛ ɲka ghaantè n̄i Herod, òswonɛ̀ ghu mbo mɛ̀, "O lɔgɛ̀ ɲgwe mumaà ghò laa kaa a wa'à kù'ùnè a ni nòṅsè."

¹⁹ Tsɔ̄ mɛ̀ Jɔn à lɛ si ghàà ma mùu ajàṅ aa, Herodias à lɛ si lw̄isè n̄i n̄ton ghu n̄u, òlɔɔ n̄i m̄anji ȳi mɛ̀ m̄bè yu tsyâ ghu nzwitè yi, kaa wa'à z̄i, ²⁰ nlonɛ̀ mɛ̀ Herod à lɛ si bo'c n̄i Jɔn, n̄zi mɛ̀ Jɔn à lɛ m̄bè ɲ̄u Nwĩ, ànnù yi a tsinè. A lɛ ntigè nlonɛ̀ yi n̄lɔ'ɔsè mɛ̀ tâ ànnù tsu tsuu yi lɔ ghìrè. A lɛ si doritè a ɲgòṅ b̄innòò b̄itsim a yu'ù ànnù ȳi mɛ̀ Jɔn à lɛ si swonɛ̀ aà, ka mɛ̀ a yi nyu'u, a wa'à n̄i ànnù ȳi mɛ̀ yu ka ghìrè aa k̄i kaṅ aà.

²¹ Lâ a ȳi m̄bè ni a n̄jwi ȳi mɔ'c, Herodias a tswé n̄i àbwarè a ɲghìrè ànnù ya ȳi mɛ̀ à lɛ si tɛ'ɛ̀ n̄lɔɔ ni a ɲhìrè aà. Mfɔ Herod à lɛ ghìrè àdinà a mbo b̄ikùm bi bo bi b̄itamândoo bi, ni bè bì wè bì wè b̄ii mɛ̀ bi lɛ n̄tswe a ala'a Galilea aà, nlonɛ̀ mɛ̀ à lɛ m̄bè n̄jwĩ n̄jwé ȳi aà. ²² Mu Herodias ȳi m̄an̄gyè à lɛ ɲkuu zi n̄naṅsè mben ìkòò tsi'ĩ sigìnè, n̄u Herod bo bi ȳi bè bya b̄ii mɛ̀

à le ntwoŋə aa, i nanʂə n̄bɔŋ b̄ɔŋ. Mf̄ɔ Herod a swɔŋ a mbo mumàŋgyɛ wa mə, “Betə ayoo ȳi mə ò k̄ɔŋ aa a mbo mə, bɔŋ mə ka fa a mbo w̄ɔ.”

²³ Ntigə ŋkaa nswɔŋ ghu mbo mə, “Ayoo ȳi mə ò betə a mbo m̄ə aa bɔŋ mə ka ya'a fa, ò bə tɛ'ɛ k̄ɔŋ bə m̄bɛ̀è àla'à yà ȳi m̄f̄ùur̄ə bɔŋ mə ka k̄i fa tsi'i f̄a.”

²⁴ A sw̄ɔŋ m̄ə laà aa, mumàŋgyɛ wa a fɛ'è ŋghɛɛ mbetə ndè ȳi mə, “Mè betə akə ghu mb̄ɔ?”

A kwi'i mə, “Betə atu Jɔn Ngàn̄m̄ur̄ə b̄ə ŋk̄i.”

²⁵ Mu wa a tigè m̄fɛ'ɛ ŋh̄èè tsi'i n̄t̄ī, n̄zi ŋkuu nswɔŋ a mbo m̄f̄ɔ wa mə, “Mə lòɔ mə ta ò fa atu Jɔn Ngàn̄m̄ur̄ə b̄ə ŋk̄i a m̄um̄ akan, a mbo mə tsi'i tsits̄ɔŋə.”

²⁶ A ajàn mə à bètè m̄ə atu Jɔn laa, ma ȳu a ghirè mə tâ n̄u m̄f̄ɔ Herod ì burə mbi'i bi'i. Lâ, m̄bə ȳi mə à le mf̄òò m̄bii a mbo mumàŋgyɛ wa a nsi bə bya bii mə à le ntwoŋə aa, à le nl̄òò a ŋghirè tsi'i wa ajàn mə à le ŋk̄à'à mə yu ka ghirè aà. ²⁷ Mf̄ɔ wa a tigè m̄burə ntoo ŋ̄u sogyè ȳi m̄ò'ɔ a tit̄i b̄ii mə bi le si be n̄i yi aa, n̄swɔŋ mə tâ à ghɛɛ nzi n̄i àtu Jɔn. A ghɛè ŋkwɛɛ atu yi a nd̄ats̄an, ²⁸ n̄lògè n̄niŋ a m̄um̄ àkan n̄z̄i m̄fa a mbo mumàŋgyɛ w̄a. A tigè n̄lògə ŋghèè m̄fa a mb̄ɔ ndè ȳi.

²⁹ Nḡǎnȳoḡənn̄u Jɔn, i yù'ù m̄ə, n̄tigə nzi n̄lògə ak̄u Jɔn n̄tigə ŋghɛɛ twin̄ə.

*Ajàn ȳi mə Yesu à le n̄jɛ'ɛ b̄ə n̄tsù'ù ji n̄taà aà
(Mt. 14.13-21; Lk. 9.10-17; Jn. 6.1-14)*

³⁰ Nḡǎn̄ntoo Yesu jya i le mb̄ī n̄swɔŋ ŋḡɔŋ ìnn̄u ts̄im̄ j̄i mə bo le ŋghirè ŋk̄i nd̄i'a aa ghu

mbô. ³¹ Bè bí ghà'àtè le si burə ηkuu ηkii mfe'ε, a ghirè mə tâ Yesu bo bì ηgǎnyəgənnù ji wa'à ni nòò a nji mú àyoo burə ntswe tswε. Yesu a tigè ñswon a mbo ηgǎnyəgənnù ji mə, “Nì zi bí'inè ghεε a adigə yï mə mbə bí'inè tswê ghu tsi'ï bí'inè tă mǎntè.” ³² A swòn mē laà bo bo tigè ñlo ηghèè ηkuu a múm àkànu'u ntoo ηghεε a adigə yï mə kaa bè sì ghu tswê aa tă tswε ghu tsi'ï bo bo.

³³ Lá bè bí ghà'àtè le nyə ajàn yï mə bo le ñlò ηka ηghεε aà, ñzi bē bí mə bo ni bu aà, mburə mfe'ekə a mikurə mikurə, ηkhə ntsyǎ mbïi ηghεε ntswe wa adigə mə bì Yesu le ηka ηghεε ghu aa, mbon tā bo zi ηkuu ghu. ³⁴ Yesu à tòò mē ηka mfe'ε wa múm àkànu'u, nyə akùrè bē a tswé wa aghəŋə ηkì mburə ηgha'a ηgha'a; a ko mìlɪŋnè wàà si'i si'i, nlon mə bè bya bí le ntswe tsǒ mbinjèrè jii mə kaa i sì nî ntsèè tswé aà. A le ntigə ñloginə ηka ñdi'i waa nî ñnnù jì ghà'àtè. ³⁵ Ngǎnyəgənnù Yesu jya i yə mə nòò à ghèè mē, ñtigə ntsya ñzi ñswon ghu mbo mə, “Adigè yú à nî àdìgè yï mə kaa bè si ghu tswé, nòò à kì mē ηghεε ηghèè; ³⁶ ghìrə tâ bè bú ghεε waa, ta tâ bo ghεε ηkuu a ifɔ bo bí a mumè ìla'a jii i tswε faa mbèè àdìgè, ñyuu mijì ghu nji.”

³⁷ Lá Yesu a bāŋnè ηkwi'i a mbo bo mə, “Nì lɔo ayoo mfa tâ bo ji.”

A swòn mē laà, bo betè yi mə, “O lɔo mə tâ bí'ï nanşə ñlogə bìfrancs ntsù'u ηkhì ji baa* ηghεε nyuu tsi'ï àbaa ni yù ta jε'ε bē bú ghu aa ε?”

* **6:37** 200 denarii; denarius yì mfùùrè à le mbə ηkabè ηgàŋàfà'à a atú njwí.

³⁸ A bú ñswonj a mbo bo mə, “Nì ghεε nlèntè mə nì tswe nì ìbaa ji sɛgə lɛ?” Bo ghεε nlèntə, mbìì ñswonj ghu mbo mə bo tswe nì ìbaa aa ji ntaà, abo'ɔ nì mbwè mi mbaà.

³⁹ Yesu a tigè ñswonj a mbo bo mə tâ bo ghotə bə bya nghìrè tâ bo tswe a ìbwen ìbwen, a atu ngèè. ⁴⁰ Bè bya bi tigè ñghotə waa ntswetə a ìbwen ìbwen, ñtswe ni a abwen yì fùùrè ñkhi yì fùùrè, kě mighum mi ntaà. ⁴¹ Yesu a logè ìbaa jya ji ntaà nì mbwè mya mi mbaa, ñjɛntə atú yì a ndəj, ñlii aburə, mfa mbi'ikə a mbo Nwì, m̀batə ìbaa jya, m̀fa a mbo ñgǎnyəgə̀nnù ji mə tâ bo yatə a mbo bə byâ. A lɛ ñki nyatə mbwè mya mi mbaa a mbo bə byâ bitsimè. ⁴² Bè bitsim bi lɛ nji nyurə. ⁴³ Bi lɛ ñghotə abugə ìbaa jya bo bì àbùgə mbwè mya mə bi lɛ nyatə aa, a lwensə ñkyè nighùm ñtsò baà. ⁴⁴ Mbầjnè jii mə i lɛ ñkurə ìbaa jya aa, i lɛ mbə ntsù'ù ji ntaà.

Ajà̀j yii mə Yesu à lɛ ñka ntəə ni a atu ñki àà (Mt. 14.22-33; Jn. 6.15-21)

⁴⁵ Yesu à lɛ mburə nghìrə ñgǎnyəgə̀nnù ji jya i bú ñkuu fu wa mùm àbanj, ñtsya mbii ñka ntoo ñghεε a njii ñkì a Betsaida. Bo kà mē aa ntoo ñghεε aa a swonj a mbo bə bya mə tâ bo tigə nlo ñkwεεñkə waa. ⁴⁶ A fà mē filô fyaa, ñkɔ'ɔ ghεε a atu nta'a a ntsà'atə Nwì ghu. ⁴⁷ Itugə lɛ mfii ñkwetə àkànu'u ya wa mùm ñkì; Yesu a bā̀jnè ñtswe a abεε wa atu nta'a tsi'ì yù yù. ⁴⁸ Nyə mə a lɛ ntsyànə a mbo ñgǎnyəgə̀nnù ji jya a tii àbanj ya nlonj mə àfisè a lɛ si tsyà ñtii nì waa mbinse ni njimè. A bə mē a ni nòò ñjwi a lô ñka ntəə wa

atu ηkì n̄zi n̄i a mbèε bo. A le ηka zi aa ηwa'atə n̄i mə yu ka z̄i kwaatə tsyà yi a mbèε bo. ⁴⁹ Lâ ηgǎnyəgənnù ji jya i yè mə ajàn ȳii mə à le si təə nzi wa atu ηkì aa, mmòòntə mə à le mbə ηkû; m̄burə ntəɲnə mbo'o tsi'î n̄i t̄i, ⁵⁰ n̄lon mə n̄ibɔ'ɔ le ntswa waa.

Lâ Yesu a burə waɲsə ghàà n̄swon a mbo bo mə, “Tswâ n̄i nt̄i ghuu, n̄tsuu ki bo'ɔ b̄e, n̄lon mə à n̄i m̄e aà.” ⁵¹ A swon m̄e laa, ηko'ɔ ηkuu wa m̄um àkànu'u, àfisè ya a kentə a ntsyâ. A tigè m̄burə mbə tsi'î ànnù ȳi ȳeyerə a mbo ηgǎnyəgənnù ji jyâ, ⁵² n̄lon mə, kaa bo le ηwa'à n̄ji'î ànnù ȳi ȳeyerə ȳi m̄o'ɔ ya mə Yesu à le ηgh̄irè aa z̄i, a ajàn ȳii mə a le j̄e'ε b̄e bya n̄i ìbaa jya aà; bi le mf̄ii at̄u yaa!

*Ajàn ȳii mə Yesu à le ηgh̄urə ηgàɲmighòò a Gennesaret aà
(Mt. 14.34-36)*

⁵³ Yesu bo bì ηgǎnyəgənnù ji bo le ntoo ηkì wa ηgh̄èè m̄f̄e'ε a Gennesaret, n̄t̄ɲnə akànu'u ya a aghəɲə ηkì. ⁵⁴ Bo ghèsè m̄e ηgh̄əə ki f̄e'ε wa m̄um àkànu'u, b̄e burə n̄yə Yesu n̄zi. ⁵⁵ Bè le si ntigè ηkhənə ηkarə n̄i àla'a ya bo bi a mbù'ù ma yâ n̄tsim, n̄logə n̄i ηgàɲmighòò jyaa, m̄be'e a n̄i m̄ikùù n̄zi n̄i ju ghu mbo a n̄i ηḡɔɲ idigə tsim j̄ii mə bi le nyu'u mə Yesu à tswe ghu aà. ⁵⁶ A n̄i ηḡɔɲ idigə tsim j̄ii mə Yesu à le gh̄èè ghu aa, a ìla'a, a m̄um ìla'a k̄ə a ifò aa, b̄e bi le si l̄ogè n̄i ηgàɲmighòò n̄zi n̄i ju a nsàanə mitaa, m̄bu'u n̄i m̄bo ghu mbo mə tá à ma'atə tá ηgàɲmighòò jya i ghèsə mbô myaa mmòòntə tsi'î àtsəɲ atsè'ê yi.

Ngòŋ bè bitsìm bìi mē bi le mmòòntè yi aa bo le ntì.

7

*Ajàŋ yïi mē Yesu à le wenə baFarisai nlon
nòŋsè bità bi bitàà byaa aà*

(Mt. 15.1-9)

¹ BaFarisai bo bì ñgǎŋdì'i nòŋsè jï mɔ'ɔ jïi mē i le nlo a Yerusalem nzi aa, le nzi ñghotə a mbèe Yesu. ² Bo bo tswè mē, bo yê ñgǎŋyegənnũ Yesu jï mɔ'ɔ i jï nî mbo mii mi le ŋwa'à laà, ma la a bə mē kaa bo le ŋwa'á mbô myaa si'ï ñyoŋə a ajàŋ yïi mē baFarisai le si lòò mē bì ka nsi'i aà.

³ Nlon mē kaa mbə baFarisai, bo bì baYuda bitsìm kaa mbə bo wa'à jì ti ghê mē bo si'ï mbô myaa, ñyoŋə aa ni nòŋsè bità bi bitàà byaa. ⁴ Bèe mē bo yi ŋki mbii a mitaa, kaa bo wa'à lò mbii nji ti ghê mē bo si'ï nũ jyaa mē tâ i laa. Bìnòŋsè bì ghà'atè bì mɔ'ɔ bì ki mbu tswe ghu mē bo le si yòŋè, tsi'ï tsǒ ñnàŋsə nsi'ï ñdɔŋ jï nò ghu, ni bàntòò bo bì ñjoo nnîŋ ñjoo jïi bi naŋsə nî atì bronze aà.

⁵ BaFarisai bya bo bi ñgǎŋdì'i nòŋsè jya bô yè mē laà aa, mbetə Yesu mē, “A ghîrê àkè kaa ñgǎŋyegənnũ jô wa'à nî nòŋsè bità bi bitàà bi'i lèè, mbaŋnə nji tsi'ï tì si'ï nî mbô myaa mi laa aa ε?”

⁶ A kwi'i mē, “Ngàŋntoò Nwî Yesaiah à le nyə aa tsi'ï sigìnè ñŋwà'anə annù yïi mē Nwî à le nswon nlon ŋgaà yùù aa, bú ŋgǎŋabagilè, mē, ‘Bè buà, bi ghu'usə nî gha aa tsi'ï nî ñghon ntsũ jyaa,

lâ mîntîi myaa bâḡnè òtswe a ndîsyà;

⁷ Bo mii nî gha laa tsi'î àdàḡè àdàḡè òlòḡ mē bo bâḡnè òndî'î bē bîḡḡḡsè bî bē tsǒ òndî'î jyâ!'

⁸ Nî mà'âtê òndî'î Nwî, m̄bâḡnē ntswa nōḡsè bē a tîḡḡsè."

⁹ Yesu a bû òswōḡē a mbo bo mē, "Wâ nî nàḡsē nzi a ntuu òlêḡ òndî'î Nwî tã bâḡnē ki lèḡ nî nōḡsè ḡhùù! ¹⁰ Moses à lē nswōḡē mē, 'Ka yu'unē taà ḡhò bo maà ḡho.' N̄ki mbu nswōḡē mē, 'N̄ù ȳi mē à bēḡtē taà yi kě ndè yi aa, a ku'unē mē tâ bî zwitē yi.' ¹¹ Lâ nî bâḡnè òswōḡē nî yùu ḡḡaa mē m̄bē ḡù a swōḡē a mbo taà ȳi kē òndè ȳi mē, 'Wa àyoo ȳi mē boḡ mē fa ḡkwētē ḡho ḡhu aa a nî Corban,' (mala a bē mē mē fà mē a mbo Nwî) ¹² bēḡ boḡ kaa à sî nî ḡkwētē taà ȳi, kě ndè yi bû òtswe. ¹³ Ma mùu ajàḡ, nî bwēsē aa òḡḡhàà nî Nwî, òlòḡ nōḡsè ḡhùù ȳi mē nî dî'î nî a mbo bē aà. N̄kii ḡḡhîrē nî ònnù ji ḡhà'atē j̄i mō'ō j̄i mē i bē tsǒ ma j̄u aà."

Njoo j̄i mē i ḡhîrē nî mē tâ ḡù tâ à tsuu laa àà (Mt. 15.10-20)

¹⁴ Yesu a bû òtswōḡē bē bya nswōḡē a mbo bo mē, "Bù bîtsîm nî yu'utē n̄ḡ annù ȳi mē mē swōḡē aa, tâ à laa a atu bù. ¹⁵ Kaa àyoo ȳi tsu kaa a sî a abēē tswē mē m̄bē ḡù a j̄i a kuu ḡḡhîrē mē tâ à tsuu laa; lâ a ḡù aa a bâḡnè ḡḡhîrē nî ònnù ji bî j̄i mē i lò ḡhu ato'ō mfe'ē aa mē à tsuu laa. [¹⁶ N̄ù ȳi mē à tswe nî òtōḡnè a nyu'u annù aa, tâ à yu'u annù ȳi mē mē swōḡē aà."]

17 A mà'atè mē bē bya nlò ñkuu ñghεε a mûm ñda, ñgǎñyøgênnù jì ì betè ñjì'í ñìghàà ñí ñánaa ma nú ghu mbô. 18 Bô bêtè mē aa, a swon a mbo bo mē, “Ma la a bē mē kaa ñì sǐ yùu ñga a kì nyu'u aa ε! Ñì sì zì mē ayoo yǐi mē a lò bē a abεε ñkuu ñì a nu ñù aa, kaa mbē a wa'à yì ghìrè mē à tsuu laa aa ε? 19 Nlon mē kaa a sǐ aa ghu ñtǐi kuu; a bàñnè ñkuu aa ghu ato'o, ì kǐi bú tsyǎ mfè'ε fu.” (Ma mùu ajàñ à le nswon mē wa mǐjì mǎtsim mǐ laà, ñku'unè a ñjì.)

20 A bú ñswon mē, “A ñù aa a sǐñ ñjoo jǐi mē ì fè'è ghu nú aà, ñghìrè ñì mē tâ à tsuu laa. 21 Nlon mē ñnnù jǐ bì tsim ì lò aa a mûm ñtǐi ñù mǎfè'è: Ñwà'atè ñnnù jǐ bì, ànnù ajirè, ñyèrè, ñzwtè bè, ànnù mǎghàbè, 22 ñyè'ètè ñjoo bē; àbì'ìntǐi, m̀bwè'èsè bè, ñbuurènnù, àghè'ènè, ñswonè ñnnù jǐ bì a atu bè; ññee nú, ñí ñjñtè ñnnù. 23 ñnnù jǐ bì mà jù tsi'í tsim ì lò aa a nu ñù, a mûm ñtǐi yu, m̀fè'ε nsìñè ñí ñù, ñghìrè ñì mē tâ à tsuu laa.”

Abiinti mangye baSirofonisia

(Mt. 15.21-28)

24 Yesu a le nlò ñghεε a mbǐ Tai bo Sidon. A ghèè mē ghu, ñkuu ntswe a mûm ñda yì mò'o, kaa wa'à lòò mē tâ bē zì; lá a bàñnè ñtsyanè a ñghìrè mē tâ bì tsuu lǒ zì. 25 Màngyè yǐ mò'o yǐi mē mù yì yǐ màngyè à le ntswe ñí àzwǐ yǐ bì a ato'o yu aa, à le nyu'u mē Yesu à tswe wa ndâ. A yù'u mē, m̀burè mfè'ε nǐ a mbèε Yesu, ñwo ghu mikòrè. 26 Màngyè ma ghù à le mbē mǎngye Grikia, yǐi mē bì le ñjwe aa a ala'a Sirofonisia. A

wò mē a mìkòrə Yesu aa, m̀bu'u mbo ghu mbo mə tâ à fi'i azwĩ yĩ bi ya a ato'o m̀u yĩ wá. ²⁷ Yesu a swon̄ ghu mbo mə, “Ləə tâ bì foo n̄jɛ'ɛ bɔɔ ya'a, n̄lon̄ mə kaa a s̄i ku'unə a n̄lògə àbaa bɔɔ mbàñnè m̀ma'a a mbô m̀bũ.”

²⁸ Lâ Màn̄gyè wa a kwi'i ghu mbo mə, “F̄iñə, Mmà' àmbi, lâ tsi'ĩ m̀bu j̄i mə i n̄òñə a n̄ji'ĩ àtətè aa, i k̄i mbwɛɛ n̄i ìnùgə abaa bɔɔ bya n̄j̄i.”

²⁹ Yesu a tigè n̄swon̄ ghu mbo mə, “Nlon̄ mə ò n̄àn̄sə ñghàà ma mùu ajàn̄ aa, tigè n̄l̄ ñghèè gho mbà. Wá demon wa a mà'atè mə mu ghò wá.”

³⁰ A yù'ù mē laà aa ntigè nlo mb̄i yi a ndùgə yu. A b̄i mē ñkuu a nda, nyə mu wa a n̄ñ a ñkuu, lɛ bon̄ demon wa a f̄è'è mē ghu ato'o.

Yesu A ghùrə àkwo atu ȳi mə a lɛ ñk̄i mbə ti ghàà àà

³¹ Yesu a lɛ ntigè nlo wa mb̀'ù àla'a Tai ñghɛɛ n̄tsya a ala'a Sidon, ñghɛɛ a ñk̄i miyaa Galilea, n̄lo ghu ñghɛɛ n̄tsya a mb̀'ù àla'a Dekapolis.

³² A kà mē aa n̄tsya ghu, bi z̄i ni ñù ȳi m̀'ɔ mə àtũ yi a lɛ ñkwo, a k̄i m̀m̄i n̄i ñghàa ki kan̄, m̀bu'u mbo a mbo Yesu mə tâ à n̄òñsə mbô mi ghu nu ñghùrè ȳi. ³³ Bi swòn̄ mē laà aa, Yesu a l̄gè ñũ wa bo yu mà'atè àkùrè bē ya ñghèè a adigə dàn̄, bo yu ghèè mē aa, a niñ b̄i swɛb̄i bo bi ghu it̄òñnè, n̄twutə m̄itwɛɛ a abo yu, m̀m̄ɔntə aləə ñũ wa ghu; ³⁴ ñ̄ñentə mi'ĩ mi ñka lii aburə, n̄tsaa nũ ȳi, n̄swon̄ a mbo ñù wa mə, “Efata”, n̄swon̄ aa mə, “ña'anê!”

³⁵ A swòṅè mē laà aa, itòṅnè ṅû wa i burè ṅṅa'anə, àlèè yi a kî mburə mfεεṅkə, a ghaà tsi'í sigìnə. ³⁶ Yesu a swon a mbo bə bya mə tâ bo tsuu a mbo ṅù tsù lǒ swonə. Lâ a yi nswon mə tâ bo tsuu kî swonə aa, bo bânṅnè ṅku'usə ṅghèè bə nì mbǐi a kè'ènə a mbo bə bî mɔ'ɔ. ³⁷ Annù a lε mburə ntsya bē bîtsim bǐi mə bi lε nyu'u aa, bo tigè nswonə nì mə, “A fà'à mē mbuu innù tsi'í tsim, ṅkî nnaṅsə mfa'a; ṅkii ghìrə nì mə tâ ìkwotu ì tigə nyu'u nî ìnnù, ṅghìə nì mə tâ bîtìghàà bì ghaa!”

8

*Ajàṅ yǐi Yesu à lε nje'ε bē ntsù'ù ji nìkwà aà
(Mt. 15.32-39)*

¹ A lε mbə nî ṅjwi mà jya, ṅnòò bē i bú mboontə ghu mbèè. Kaa àyoo nǐjì yǐ tsu kaa a lε ṅwa'à a mbo bo tswé a nǐ. Yesu a twón ṅgǎṅyэгənnù ji nswon a mbo bo mə, ² “Mə ko mǐlìṅnè bə bú ṅlon mə bo tswè mē bi'i bo tsìtsǒṅ njwi ji tarə kaa wa'à nî àyoo yǐ jì tswé aà. ³ Mbə mē swon mə tâ bo lo ṅghèèṅkə a mǐla'a bo nî ṅjì bon bo ka ghìrə ghèε wòkə a mǎnǐ, ṅlon mə bi mɔ'ɔ a titì bo bi lo aa a sà'a agha'à aà.”

⁴ ṅgǎṅyэгənnù ji jya i betə yi mə, “Mbə bi naṅsə ṅlogə abaa aa fə fàa atu nta'a mǐwèè mǐwèè a nje'è ṅdùù bē waà ghu aa ε?”

⁵ Yesu a betə waa mə, “Nì tswe nì ṅkya abaa aa Ji sэгə aa ε?”

Bo kwi'i mə, “ji sàmbaà.”

⁶ A tigè nswon mə tâ ṅnòò bē wa ì tswe a nsyè. Bi tswè mē, a logè ìbaa jya ji sàmbaa, ntsa'atə

Nwî, mbatə mfa a mbô ñgǎnyөгѳnnù ji jya mə ta bi yatə a mbo bə byâ. ⁷ Bo le ñki ntswe nî mbùmtə mbwè mî kè'èkè mî mɔ'ó; Yesu à ñiñ mə mbɔɔnə ghu, nswon mə tâ bi ñki nyatə a mbo bə byâ. ⁸ Bo le ñji nyurə; bi bwèè àbùgè miji ya, ibà'a abaa jya bo bi isà'a mbwè jya, i luu nî ñkyè ji sàmbaà. ⁹ Bè bya bitsim le mbə tsi'i tsó ntsù'ù ji ñikwà. ¹⁰ Yesu à le ntigə nswon mə tâ bo lo ñghèèñkè waa, mburə ntigə ñkuu a múm àkànu'u bo bi ñgǎnyөгѳnnù ji ñghèè a mbù'ù àla'a Dalamanutu.

A àjàñ yii mə baFarisai bi le si lòò a nyê àlènsè aà

(Mt. 16.1-4)

¹¹ BaFarisai le nzi ntsi'i Yesu bo bo kâ ñswuñə bo lòɔ ñkwà'ànə yu, ñswon ghu mbo mə tâ à ghirə alènsè yii mə a lo a aburə aa tâ dì'i mə Nwi à tswe bo yu. ¹² Bô swon mə laà, a nañsè ñso ntii yi, a tsaa nú yí, mbetə mə, “Bè bú bi lòɔ alènsè aa a ya ε? Mə swon a mbo bù tsi'i ànnù ñikonə mə kaa mbə mə wa'ǎ alènsè yí tsu a mbo bù bē bí faa ñgù'ù dì'ì.”

¹³ A swon mə laà, mma'atə waa, mbu nlò ñghèè ñkuu yi fu wa múm àkànu'u, ñtoo ñghèè a njii ñkí.

Mbè'è àbaà baFarisai bo bi yí Herod

(Mt. 16.5-12)

¹⁴ Ñgǎnyөгѳnnù Yesu jya i le nli'inè a nlògè àbaa; nyə mə bo le ntswe tsi'i nî àbaa yí fùurè wa múm àkànu'u. ¹⁵ Yesu a logìnè ñka dì'itə nî waa nswonə ni mə, “Nì ka ntsyèsə nî ghuu, ñtsee

nî àtû yuu nlonḡ mbè'è àbaà baFarisai bo bì yï Herod."

¹⁶ Bo tigè òlḡinḡ ḡka ḡghaa bo ni bo, òswonḡ ni mḡ, "A swonḡ laa nlonḡ mḡ kaa bì'inè sî nî àbaa tswé aà."

¹⁷ Yesu à le nzi annù yïi mḡ bo le si ghàà aà, m̀betḡ waa mḡ, "Ni bù ḡghaa àkè, m̀bu nswonḡ ni mḡ nî sî nî àbaa tswé aa ε? Nì burḡ tì zi, kè ḡnyu'u tâ à laa a atu bù ε? A atû yuu laa a fî àkè ε? ¹⁸ Nì tswe nì mi'i aa kaa wa'à nì ìdìḡè yḡ aa ε? Kè nì si innù nî ìtḡḡnè juu yu'u le? Kè kaa nì si annù kii mbu ḡwa'atḡ le? ¹⁹ Mè kì bàtḡ ìbaa jya ji ntaà m̀fa wa mbo bè bya ntsù'ù ji ntaà aa nì bwèè ìbà'a abaa jya i luu aa nî ḡkyè ji sḡḡ aa ε?"

Bo swonḡ mḡ, "Nìḡhùm ntsò baà."

²⁰ A bú m̀betḡ waa mḡ, "Mè kì bàtḡ ìbaa jya ji sàmbaa m̀fa wa mbo bè bya ntsù'ù ji nìkwà aa, nì ghotè ìbà'â ji i kî òluu aa nî ḡkyè ji sḡḡ aa ε?"

Bo kwi'i ghu mbo mḡ, "Ji sàmbaa."

²¹ A tigè m̀bu m̀betḡ waa mḡ, "Kaa nì wa'ă annù yî tsu ghu kî ḡyḡḡ nzi aa ε?"

A àjàḡ yïi mḡ Yesu à le ḡghùrḡ m̀fḡ'èḡnḡ a Bethsaida aà

²² Bo le òlḡ ḡghèè a Bethsaida. Bo ghèè mḡ ḡkuu ghu, bè bì mḡ'ḡ bì zi nî m̀fḡ'èḡnḡ ghu mbo, m̀bu'u mbo ghu mbo mḡ tâ à mḡontḡ yi. ²³ A tswà àbo m̀fḡ'èḡnḡ wa, òlḡḡ yi bo yu fè'è wa m̀m̀m̀ àla'à. Bo yu fè'è mḡ ḡghèè, a tutḡ m̀tḡwye ghu mi'i, ònḡḡsḡ mbo mi ghu, m̀betḡ ghu mbo mḡ, "O yḡ ayoo yï tsu aa ε?"

24 A ηentè mi'ï mi a ndəŋ, ñswon mə, “Mə yə bə, lâ bi bāñnè mbə bə tsi'ï tsǒ it̃ j̃i mə i təə ηghεε.”

25 Yesu a bû ñnɔŋsə mbô mi ghu mi'i, m̃fə'ənə wa a naŋsə ñsaŋtə mi'ï mi nlii idigə ghu, mi laa, a yê ñjod̃ tsim tsi'ï sigənə. 26 Yesu a swon ghu mbo mə tâ à lo ηkwεε ghεε yi a ndugə yu, mbu nswon ghu mbo mə, “Bεε ò ti kwεε, ò tsuu a múm àla'a bǔ kuu.”

Ajàn ỹi mə Peta a lε nswonə a ηû ỹi mə Yesu à ni ghu aà

(Mt. 16.13-20; Lk. 9.18-21)

27 Yesu à lε mbù ñlo bo bi ηgǎnyəgənnù ji ηka ηghεε a ìla'a Kaisaria a mbù'u Filippi. Bo kà mē aa ηghεε, a bet̃ ηgǎnyəgənnù ji mə, “Bě swonə ni mə mē bə aa wo aa ε?”

28 Bo kwi'i ghu mbo mə, “Bè b̃i mɔ'ɔ bi swonə ni mə ò ni Jon Nğanmürə b̃ə ηkì, b̃i mɔ'ɔ bi swonə ni mə ò ni Elijah, b̃i mɔ'ɔ bi swonə ni mə ò ni ηgàntoò Nw̃i ỹi m̃ò'ô.”

29 A bû mbetə waa mə, “Lâ ñi swǒŋ yuu ηгаа mə mē laa mbə wo aa ε?”

Peta a kwi'i ghu mbo mə, “O ni Kristo, Ayo'ò Nw̃i wâ.”

30 Yesu a tigè ηkwantə waa, nswon mə tâ bo tsuu a mbo ηù tsù lö swonə.

Ajàn ỹi mə Yesu à lε ηghàà ñlon ηgi'ï ỹi yu ka yə i kwo aà

(Mt. 16.21-28; Lk. 9.22-27)

31 Yesu à lε ntigə nloginə ηka tɔ'ɔtə a mbô ηgǎnyəgənnù ji mə Mu Nù à tswe ñi ñyê mbuu ηgi'ï j̃i ghà'àtə. Bità bi ala'a ni bil̃i bi ηgǎnmà'a

Nwĩ, bo bì ñgãñndì'i nòñsè ka yĩ tuu yi. Bì ka yĩ zwitə yi, lá tâ yù bu yweenə nıwo a nǵım njwi jì tarə. ³² A le nañsə nswon ma yuù ànnù aa mə tá à fε'ε nlaa a atu bo. A swòn mə laà, Peta a logè yi bo yu ghêntè, a logìnè ñka ñghaantə nǵi. ³³ Lá Yesu a bəñkè yi nlii nǵım, ñyə ñgãñyogənnù jì, ñghaantə Peta, ñswon mə, “Tsyá mbìi a nǵım mə mbá, Satan! Nlon mə kaa ò si aa nǵım Nwĩ təè, ò bəñnə ntəə a nǵım bə.”

³⁴ Yesu à le ntigə twon nnòò bə bya a bə'c nǵi ñgãñyogənnù jì bì zì ghu mbèè, a swon a mbo bo mə, “Mbə ñù tsù à ka nlc a ñka nyòñə a nǵım mə, à tuù ìbìi nù yi, mbe'e ati bəñnə bəñnə yi ñka yonə nàà. ³⁵ Nlon mə ñù ñtsım yìi mə a lcc a nyweensə ìbìinù yi aa, à ka bəñnə bwe; lá ñù ñtsım yìi mə a lcc a mbwé ìbìinù yi nlon ñkwitù gha aa, kè ñlon ntoo yì ñsigìnə ya aa, a ka bəñnə yweensə. ³⁶ Mbə a kwetə ñù tsù aa nǵi àkè mə mbə a tswe nǵi mbi yǵ ñtsım mbəñnə mbwe ntswèntìi yì aa ε? ³⁷ Kè mbə ñù a fa aa àkè ñkwensə ntswèntìi yì ghu aa ε? ³⁸ Mbə ñù tsù à ka ndirə atu nlon ñgaà yà, kè ñlon ànnù yìi mə mə swonə aa, a tìtìi bə bú fàa ñgù'ù mbi yu mə ì tuu Nwĩ, bo bì nìwàà nǵi bə bù bìi bì ghìrə innù jì bì aa, bon Mu Nù à ka yì kii dírè nǵi àtu nlon ñgaà yì a noò yìi mə à ka yì bú bìi a mum nìgha'a nǵi Taà yì bo bì baangel bìi mə bì laa mmàñsə aà.”

9

¹ Yesu a bú ñswon a mbo mə, “Mə swon a mbo bù tsi'í ànnù nǵi ñkon mə bə bí mc'c bì tswe faà

mə kaa bo ka yĩ wa'à kwo ti ghə mə bo yè mē ànnũ nifò Nwĩ a zĩ tsi'ĩ nì àdà'à."

Ajàn yĩi mə Yesu à lɛ mbəŋkə yi ntigə ŋŋweenə aà

(Mt. 17.1-13; Lk. 9.28-39)

² Njwi i tsyà mē ji nto'o, Yesu a logè Peta, ni Jems, a bɔ'ɔ ni Jon bo bo kɔ'ɔ ŋghèè a atu nta'a yĩ syâ yĩ mɔ'ɔ, ntswe ghu tsi'ĩ bo bo. Nũ yĩ i bəŋkə a nsi bo, ³ ìtsè'ê ji i bəŋkə ntigə ŋŋweenə tsi'ĩ ŋwèènè, ntigə mfu'u ni mə buu, mfu'u ntsyatə ajàn yĩi mə mbə nù tsù fàa mbi a ghìrè ìtsè'è i kâ mfu'u aà. ⁴ Ngǎnyөгənnù ji jya i yê Elijah bo Moses bo zĩ ñka ŋghaanə bo bì Yesu. ⁵ Peta à yè mē laà, ñswon a mbo Yesu mə, "Rabbi, a bɔŋ mə bĩ'inè tswe faà aà. Tâ bĩ'ĩ ghurə mîntàn mi ntarè, tâ yĩ fùùrè ì tswe a mbo wò, yĩ mɔ'ɔ ì tswe a mbo Moses, tâ yĩ mɔ'ɔ ì tigə ntswe a mbo Elijah." ⁶ Peta à lɛ nswon ma mùu ajàn aa nlon mə nìbɔ'ɔ ni lɛ nnaŋsə ntswa waa, kaa a wa'a annũ yĩi mə mbə yu swon aa bù ñzi.

⁷ Bo ghè mə ki yə mbà'à i fɛ'è ñkusə waa, ñji nù i fɛ'è wa mùm mbà'à ñswon mə, "A ni Mú ghà yĩ mbàŋnè yĩi mə mè kònə aa à ghulà; nì ka nyu'unə nii." ⁸ Bo yù'ù mə ñji ya aa, ñkarikə waa, ñlii idigə, la kaa wa'à ñû dàn bù ñyè ntsyatə Yesu yĩi mə à lɛ ntswe bo bo aà.

⁹ Bô lò mē wa atu nta'a ñka nsigə, Yesu a swon a mbo bo mə tâ bo tsuu annũ ya mə bo ghìrə nyè aa, a mbo nù tsù lɔ swon bê, ñywe'e a ni nòò wa yĩi mə Mu Nù à ka yĩ yweenə ni nìwo aà.

¹⁰ Bo lɛ nyu'u annũ ya mə Yesu à lɛ nswon aa, a kâ ntigə nłwi'i tsi'ĩ a mbo bo. Lâ bo lɛ mbàŋnè

ntigə mbetə nî waa bo ni bo mə, “Nji’i nywèèè nîwo, ì bə aa àkè lɛ?” ¹¹ Bo lɛ mbetə Yesu mə, “Ngǎṅndi’i nòṅsè ì swonɔ nî mə Elijah à tswe nî m̄f̄oo nzi ya'a aa a ya?”

¹² A swonɔ mə, “A nî ànnù nîṅkonɔ, Elijah à ka fòo zĩ a ntsisə innù tsimè. Lâ nî ki ṅwa'atə mə àṅwà'ànè Nwĩ a swonɔ nî mə Mu Nju à ka yĩ yə mbuu ṅgi'i jĩ ghà'atè tâ bə tuu yi. Nî mò'òntə mə a swonɔ laà aa a ya? ¹³ Lâ mè swonɔ a mbo bù mə wa Elijah à lɛè nzi, lâ bə bāṅnè ṅghirə ghu nu a ajāṅ yĩ mə bo kɔṅ aà, tsi'i a ṅṅṅṅ ṅṅṅṅ wa ajāṅ yĩ mə àṅwà'ànè Nwĩ a lɛ nswon nlon ṅgaa yĩ aà.”

Ajāṅ yĩ mə Yesu à lɛ ghùrə múmbāṅnè yĩ mə à lɛ ntswe nî àzwĩ yĩ bi aà

(Mt. 17.14-21; Lk. 9.37-43)

¹⁴ Bo sīgè mē ntsi'i ṅṅṅṅyègènnù Yesu jya jĩ mò'ɔ, nyə mə nnòò bē yĩ ghà' à ṅgha'a ì lɛ ntswe bo bo, ṅṅṅṅndi'i nòṅsè ì betə nî innù a mbo bo, bo bo swùṅnè. ¹⁵ Bè bya bi ghè mē mə bi ki lèntè, nyə Yesu, ànnù a tsyā waa bo burè ṅkhə ṅghèè a ntsà'atè yi.

¹⁶ A betə waa mə, “Nì swùṅnè aa nî ànnù akə bu bo aa ɛ?”

¹⁷ Nù yĩ mò'ɔ a titi bo a kwi'i mə, “Ndi'innù, mè ghìrə nzi nî mú ghà a mbo wò, nlon mə à tswe nî àzwĩ yĩ bi yĩ mə a ghìrè mə tâ à tsuu ki ghàà. ¹⁸ Àzwĩ yĩ bi ya a yi ntswa yi aa, a ma'à yi nsyɛ, ṅghìrè àjwò'ò a ka mfe'ɛ ghu ntsù, a tigè ṅkurə nî misɔṅ mi, nù yĩ tsim ì tèntè. Mè ghìrə nswon a mbô ṅṅṅṅyègènnù jo jù mə tâ bo fi'i azwĩ ya ghu ato'o kaa bo wa'ă mfi'i zĩ.”

19 Yesu a swonj a mbo bo mæ, “Oò, bù, nìwaa ni bê bii mæ kaa bi sî nî àbiiintii tswê! Mè ka tswè bi'inè i ywe'e aa a noò àkè aa ε? Mè ka ki tswa ntii gha nlonj ngaa yùù i ywe'e aa a noò àkè aa ε? Zi mfa nî mu wa a mbo mèt!”

20 Bè bya bi yu'u, nzi mfa mu wa ghu mbô. Azwî ya a ghèsè mê ghèò ki yè Yesu, mburè ntswa mu wa ntsigè, a wô a nsye, ntigè mbinjke ghu, àjwò'ò a fε'è ghu ntsù. 21 Yesu a betə ta bi mu wa mæ, “Nìghòò nú nî tswè mê ghu nu aa ìlòò ji sègə?”

A swonj mæ, “Nloginè a múnkhê. 22 Azwî yî bi yù a burè mæ nloò a nzwitè mu ghù tsi'î a nî ñgàà jî ghà'àtè, ntswa mma'a ni a mum mo'ò bo bi a múm ñkî. Tsò'ò tsò'ò Taà, mbè ò zî ñghirè ànnú tsu, ò kô milijhè yî'î, ñkwetə yi'î.”

23 Yesu a swonj ghu mbo mæ, “O swõj bə mæ, ‘Mbè ò zî ñghirè ànnú tsu!’ Kaa mbè ànnú yî tsu a wa'à ñú yîi mæ à ññ ntii yi a nu Nwî aa tsyà bê.”

24 Ta bi mu wa a burè ñtəñnè ngħaa tsi'î nìtì ñswonj mæ, “Wa mè ññ ntii gha a nu wò, lâ kaa àbiiintii ya kaa a wa'à kù'ù, kwetə ghâ ta mè ku'usə ññ ntii gha a nu wò.”

25 Yesu a yè ñnòò bē wa i ka nzwunə nzi ghu mbèè, mburè ñwenə azwî yî bi ya, ñswonj ghu mbo mæ, “Wò, àzwî yîi mæ a ghirè ni mæ tâ mu ghù à tsuu ki ghàà, ñki ngħirè mæ tâ àtù yi kwo aa, mè swòj a mbo wò mæ ta ò fε'ε ghu ato'o, ñyi tsùù ghu nu burè bŭ kuu kuu.”

26 A swòj mê laà, àzwî ya a yè'è, ñnanjsə ntsigè mu wa tsi'î nì mètì, mfe'ε ghu nú. Mu wa à tigè

m̀b̀e tsɔ̃ àku ɲũ. B̀e b̃i ghà'at̀e b̃i m̀e b̃i l̀e nỳe yi aa, b̃i l̀e nswoñ m̀e, “A kwò m̀e.” ²⁷ L̃a Yesu a tswá àb̀o yi, ɲ̀ɲe yi m̀b̃iins̀e, a b̃iinǹe ɲ̀t̀e.

²⁸ Yesu a t̃ig̀e ɲ̀lo ɲ̀gh̀èe ɲ̀kuu a ndá, à kùu m̀e bo b̃i ɲ̀g̃ɲ̀ỳe g̃̀enǹu ji tswê tsi'ĩ b̀o bo, bo bet̀e ghu mbo m̀e, “A gh̃r̀e ɲ̀gh̃r̀e ak̀e kaa b̃i'ĩ wa'ǎ mfi'i azw̃i ya z̃i aa ε?”

²⁹ Yesu a kwi'i m̀e, “Kaa m̀b̀e b̃i wa'ǎ mbuu azw̃i ma yũ ñi àyoo dàɲ fi'i ntsyàt̃e atsá'at̀e Nw̃i.”*

Ajàɲ ỹi m̀e Yesu à l̀e mb̀u ɲ̀ghaa nloñ anǹu niẁo yi aà

(Mt. 17.22-23; Lk. 9.43-45)

³⁰ Bo l̀e mmà'at̀e adig̀e ya, ɲ̀lo ɲ̀gh̀èe ɲ̀tsya a m̀um̃ àla'a Galilea. Kaa Yesu à wa'à k̀oñ m̀e t̃a ɲ̀u tsu à zi ³¹ nloñ m̀e à l̀e si d̃i'ĩ ɲ̀nǹu a mbo ɲ̀g̃ɲ̀ỳe g̃̀enǹu ji aà; ɲ̀swoñe ni a mbo bo m̀e, “B̃i ka fa Mu ɲ̀u a mbo b̀e t̃a b̃i zwit̀e yi, b̃e m̀e b̃i zwit̀e yi boñ a ka b̃i b̃iinǹe fu niwo a ñj̃m̃ ñjwi ji tar̀e.”

³² La kaa bo l̀e ɲ̀wa'ǎ ɲ̀ji'ĩ ànǹu ma yũ m̀e à l̀e ɲ̀ka d̃i'ĩ aa z̃i, la mbàɲǹe m̀b̀o'ɔ ni a mbet̀e yi.

Abet̀e ɲ̀loñ ɲ̀u ỹi m̀e à k̀ò'ɔ ntsir̀e aà

(Mt. 18.1-5; Lk. 9.46-48)

³³ Bo z̃i m̀e ɲ̀ywe'e a Kapernaum, ɲ̀kuu ntswe a m̀um̃ nda, Yesu a bet̀e waa m̀e, “Ñi gh̃r̀e ɲ̀ghaa aa ànǹu ak̀e a m̃àñj̃i aa ε?” ³⁴ A bet̀e m̀e aa, kaa bo wa'à waa b̃àñǹe ɲ̀ghaa nloñ m̀e bo gh̃r̀e ntswe a m̃àñj̃i ɲ̀ghaa nswuñǹe bo ni bo, ɲ̀l̀o ñi

* **9:29** ɪd̃ig̀e aɲwà'àǹe j̃i m̀o'ɔ i kù'us̀e ñi yuà: “bo b̃i ɲ̀s̃i'is̀e nu t̃i j̃i”

̀nzi nù yì mē à kò'ò ntsirə a titì bo aà. ³⁵ Yesu, a tswé a nsyε, òtwoŋ ɲǎɲyǎgə̀nnù ji jya nighúm òtsò baa, nswon a mbo bo mē, “Nù yì mē a lòó a mbê òtsyàmbü aa, à tswε ni òbəŋ i tīgə bə nlwì'ìnjìm a titì bə bītsim, ɲki ntswe nî òbə ɲǎɲàfà'à a mbo bə bì tsimè.” ³⁶ A swon mē laà, òlogə mùɲkhə nte'ε a titì bo, ɲɲε mu wa ntukitə a mbo yu, òswon a mbo bo mē, ³⁷ “Nù òtsim yì mē à kwèrə mùɲkhə yì tsù tsó ghuà nî ìkùm gha aa, à kwèrə aà ghá. Nù òtsim yì mē à kwèrə gha aa, kaa à sì aa tsi'ì gha kwèrə, à ki ɲkwèrə aa yu wa yì mē à ε ntòò ghá aà.”

Nù à bə tsuu annù yì'inè ki tuu boŋ à bü àà òjìm yì'inè

(Lk. 9.49-50)

³⁸ Jon a swonə a mbo Yesu mē, “Ndi'innù, bi'ì ghìrə nyə ɲù yì mò'ò a fi'ì ni ìzwi jì bi a ato'ò bə nî ìkùm gho, bi'ì tsu'unè yi nlon mē kaa à sì ɲù àkòrə yì'inè yì mò'ò bə aà.” ³⁹ Yesu a swon mē, “Nì tsuu nìi ki tsu'unə bə, òlon mē ɲù à bə ghìrə annù yì yèyεrə nî ìkùm ghà boŋ kaa òbə wa'à bù òzi a wàɲsə a ɲghàa ànnù yì bi a noò òjìm a ngaa mè.” ⁴⁰ Nlon mē ɲù yì mē kaa à sì annù yì'inè tuu aa, à bü aà òjìm yì'inè. ⁴¹ Mə swon a mbo bù tsi'ì annù òɲkoŋ mē, ɲù yì mē à fa ndòŋ ɲkì mē tâ ò no nlon mē ni bi nî ìkùm Kristo aa, kaa à ka yì wa'à tswé ti kwèrə mitsò'ònè mi afà'á mi.

Akwà'ànə a ɲghìrə ibí
(Mt. 18.6-9; Lk. 17.1-2)

42 “Nù yï mə à ghìrə mə ta mu yï mò'ɔ fàa titìi bɔɔ bǐ kəgə buà bǐi mə bi n̄n̄ n̄t̄i waa a nu mə aa, nù yï mə a ghìrə a ghìrə ànnù yï bi n̄wò aa, a bɔɛ mə tâ bì kwerə n̄gò'ò àbaa yï n̄wè ghu n̄tɔɛ n̄ghɛɛ mmà'à a n̄kì miyaa.” 43 Mbə àbô yo a ghìrə mə tâ ò wo a mùm innù j̄i bi, ò kwyê n̄lɔ'ɔsə. A bɔɛ mə ta ò bə abó mò'ɔ nyi n̄kuu a mùm n̄tswənt̄i, n̄tsyatə a n̄tswe n̄i mbo mi mbaa nyi mbàɛn̄n̄ n̄ghɛɛ a mum mò'ɔ Satan, a adigə yï mə mò'ɔ i khi ghu, kaa ki'ì bwenè aà. [44 Ma mùu adigə kaa m̄wǐ'í m̄i mə mi kurə bê aa, kaa mi si kwokə, kaa mò'ɔ yï mə i tòò bê ghu aa kaa wa'à k̄i m̄bwenə.] 45 K̄i bɛɛ mə àkòrê yo a ghìrə mə ta ò wo a mùm innù j̄i bi, ò kwyê n̄lɔ'ɔsə. A bɔɛ mə ta ò bə nt̄a mò'ɔ nyi n̄kuu a mùm n̄tswənt̄i, n̄tsyatə a n̄tswe n̄i m̄kòrè mi mbaa tâ bì yi mbàɛn̄n̄ m̄ma'a gho a mum mò'ɔ Satan. [46 Ma mùu adigə kaa m̄wǐ'í m̄i mə mi kurə bê aa, kaa mi si kwokə, kaa mò'ɔ yï mə i tòò bê ghu aa, kaa i wa'à k̄i m̄bwenə.]* 47 Bɛɛ mə n̄l̄'í no n̄i ghìrə mə tâ ò wo a mùm innù j̄i, bi ò twe'è m̄me'e. A bɔɛ mə ta ò bə n̄l̄'í mò'ɔ nyi n̄kuu a mùm ànnù n̄ifò Nw̄i, n̄tsyatə n̄tswe n̄i mi'í mi mbaa tâ bì yi mbàɛn̄n̄ m̄ma'a gho a mum mò'ɔ Satan. 48 Ma mùu adigə kaa m̄wǐ'í m̄i mə mi kurə bê aa, kaa mi si kwokə, kaa mò'ɔ yï mə i tòò bê ghu aa, kaa i wa'à k̄i m̄bwenə.

49 Bi ka yï nan̄sə n̄u n̄tsim ni mò'ɔ, [a n̄gǎn̄gǎn̄ a ajàn̄ yï mə bi nan̄sə n̄i n̄joo mmà'anw̄i tsim ni

* 9:46 Kaa adigə yuà kaa a si n̄i n̄wà'ànè j̄i mò'ɔ tswé.

fɪŋgwan̄ aà.]*

⁵⁰ Fɪŋgwan̄ fi bɔŋè, Lâ mbə fɪŋgwan̄ fi tuu n̄i bǔ ki l̄i, bɔŋ bi ka tigə bǔ gh̄irə aa mə akə tâ fi bǔ ka n̄lii aa ε?

A bɔŋ mə tâ n̄i gh̄irə tâ fɪŋgwan̄ tswe a nu bù tǎ tâ ni tswe n̄i mbɔɔnə bù ni bù.

10

Yesu à dì'î ànnù n̄lɔŋ nsà'anə n̄iyɔ'ɔ
(Mt. 19.1-12; Lk. 16.18)

¹ Yesu à le mbù n̄lo maa adigə ŋghɛɛ a mbù'u Yudea, n̄too ŋghɛɛ a n̄jii ñk̄i Jordan. A ghèè m̄ê n̄tswe ghu, àkùrə b̄ê a bú m̄boontə ghu mbèè. A bú ñka ndi'i waa n̄i ànnù Nwi tsi'ĩ ajàn̄ ȳi mə à le si gh̄irə a ŋgaa ŋgaa aà.

² BaFarisai bi le nz̄i n̄tsitə yi, n̄lɔɔ mə bi kwà'anə yi, m̄betə yi mə, “N̄òŋsə à b̄ii mə tâ ñu à fi'i ŋgwɛ ȳi a nda yu aa ε?”

³ A betə waa mə, “Moses à le nswon̄ a mbo bù mə akə n̄lɔŋ ma yu ànnù aa ε?”

⁴ Bo swon̄ mə, “Moses à le nlèə mə mbə ñu a tswe n̄i m̄fi'i ñgwê ȳi a nda yu, a ñwà'anə àñwà'anə nsà'a n̄iyɔ'ɔ m̄bɔŋ furə yi.”

⁵ Lâ Yesu a swon̄ a mbo bo mə, “Moses à le ñwà'anə n̄òŋsə mà ghu a mbo bù aa n̄lɔŋ mə m̄int̄ī muu le nt̄ī aà. ⁶ Lâ n̄lɔginə a noò ȳi mə Nwĩ à le n̄nan̄sə mbi yù aa, àñwà'anə Nwĩ a swon̄ mə, ‘Nwĩ à le n̄nan̄sə waa aa, ñumbâŋnè ni m̄an̄gyè.’ ⁷ ‘Tsɔ mə a bə laà aa, ñumbâŋnè

* **9:49** Ma yú àt̄i a yòŋ aa “bi ka ȳi ñiŋ fikwân̄ a n̄i ñjoo mmà'a Nwĩ t̄sim,” (Lev. 2.13) ȳi kaa a si m̄úm ñwà'anə j̄i mɔ'ɔ tswé.

10:6 Gen. 1.27; 5.2

à ka ki mà'atè taà yĩ bô ndè yĩ, i zĩ bònnsè bô ñgwê yĩ, tâ bo bĩ baa tigə mbə nɲyǎnu yĩ m̄fùùrè. ⁸ Maa ajàṅ kaa tâ bo wa'à bē bĩ baa bù mbə, ntigə mbə nɲyǎnu yĩ m̄fùùrè.' ⁹ Ma mùu ajàṅ àyoo yĩ mə Nwĩṅgòṅ à bònnsè mē aa, tâ ñu tsù à tsuu lǒ yàtè."

¹⁰ Yesu à bù mē ñlo ṅkuu ṅghε a nda, ñgǎnyəgənnù ji i bù mbetə ìnnù ghu mbo nlon annù ma yũ. ¹¹ A kwi'i a mbo bo mə, "Mbə ñumbāṅnə a fi'i ṅgwê yĩ a nda yu mbu nyɔ'ɔ yĩ dàṅ boṅ à ghìrə aa annù mǎghàbè; m̄fansə annù a mbô ñgwê yĩ. ¹² Kè bεε mə mǎṅgyè a tuu ndoò yĩ, m̄fε'ε ṅghèè ñyɔ'ɔ yĩ dàṅ boṅ à ghìrə aa annù mǎghàbè."

Ajàṅ yĩ mə Yēeso à lε nnīṅ mbòɔnə a nu bôṅkhə àà

(Mt. 19.13-15; Lk. 18.15-17)

¹³ Bè bĩ mɔ'ɔ bi lε nzĩ ni bôṅkhə ghu mbo mə tâ à nɔṅsə mbô mi a atu bo, lá ñgǎnyəgənnù ji i wenè waa. ¹⁴ Bi kà mē aa ṅwenə waa aa, Yesu a yə, ñtòṅê yi i lwĩ, a swon a mbo bo mə, "Nĩ ma'atə bɔɔ bya tâ bì zi a mbo mē, ñtsuu waa ki kīṅè bē; ñlon mə ànnù nifò Nwĩ a tswe aa a mbo bè tsó bo. ¹⁵ Mè swòṅə a mbo bù tsi'ĩ annù nĩkon mə, ñu yĩ mə à si annù nifó Nwĩ tsi'ĩ tsó m̄ṅkhə kwεrə aa, kaa à ka yĩ wa'à ghu kuù." ¹⁶ Á swòṅ mə laà aa, ṅghε bɔɔ bya ṅkwe'e, nnɔṅsə mbô mi a atu bo, ñnnīṅ mbòɔnə a nu bo.

Annũ M̄ṅgwà'à ñgàṅkabè

(Mt. 19.16-30; Lk. 18.18-30)

17 Yesu à le mfè'è ñghèø ki ghèè ñighaa, ñumbâñnè yî mò'ò a khê ñzi nswèètè miku'utê mi ghu nsi, ñbetø yi mæ, “Ñdi'innù yî ñsigìnè, ñbø mè ghìrè aa mæ akæ ñbøñ ji ìlòñ yîi mæ i tswe ñìkøñ aa ε?”

18 Yesu a betø ghu mbo mæ, “Ò twòñø gha ni ñù yî ñsigìnè aa a ya aa ε? Kaa ñù yî ñsigìnè à si ghu tswê, ñtsyatø Nwî yuyu. 19 O zî ñdi'i Nwî: 'Tsuu ñù zwitø. Tsuu annù mâghàbè ghìrø. Tsuu yèrø. Tsuu abâññennù tswεε. Tsuu ñkòbè a nu ñù jìtø. Ka nyu'unø taà ghò bo ñdè ghò.' ”

20 Ñù wa a swøñ a mbo Yesu mæ, “Ñdi'innù, mæ lèø mæ ñdi'i mà jú tsi'i tsimè, ñlòginø aa a mùñkhê.”

21 Yesu a lii yi, ñkøñø yi, ñswøñ ghu mbo mæ, “Ayoo yî fùürè a boñø a mbo wò: Ghèε mfèe njoò tsim jii mæ ò tswe ni ju aa, ñlògø ñkabø yîi mæ ò fèe ghu aa, nyatè a mbô ñgàñêfumø, boñ ò ka bàññø tswe ñi àfù'ù a aburø. O ghεε ñghìrè ma mùu ajàñ, ò bú ñbii nzi ñka nyonø nââ.” 22 A yu'ù ànnù ma yû, nú yî i bõrø, a lô ñtigø ñghεε ñi àjønè, ñløn mæ a le mburø mbø ñgàñkabø yî ñwè aà.

23 Yesu a karikè yi nlii ñgãñyøgênnù ji nswøñ mæ, “A burø ñtsyànè si'i a mbo ñgàñkabø a ñkuu a mùm ànnù ñifò Nwî.”

24 Annù ma yû a le mburø ñgha'a ñgãñyøgênnù Yesu. La a bú ñku'useø nswøñ a mbo bo mæ, “Bòò bâ, a burø ñtsyànè si'i si'i a ñkuu a mùm ànnu ñifò Nwî. 25 A fwaatø a mbo

kamel a ntsurə a nili'i ni sa'a ntsyatə a mbo ñgàṅkabə a kuu a mûm ànnù nifò Nwî."

²⁶ Bo yù'ù mē nuà ñìghàà ni burè ñtsya waa tsi'í a mbēnnù bo tigè m̀betə bo ni bo mə, "Nù yìi mbə a yweenə aa a tigə mbə aa wò aa ε?"

²⁷ Yesu alií waa nswoṅ mə, "Annù a tsya aa bə ñùmìsòṅè, kaa a si Nwî tsya, ñlɔṅ mə mbə Nwî à tse ghìrə innù tsìmè."

²⁸ Peta a lɔgìṅè ñka nswoṅ ghu mbo mə, "Tigə ò yə mə bí'í mmà'atə njoò tsìm tá ki yòṅè nòô?"

²⁹ Yesu a swoṅ mə, "Mè swoṅ tsi'í ànnù ññkonṅ a mbo bù mə, ñù ñtsìm yìi mə à mà'atə nda yì, kě bɔɔ bi maà bi bi mbàṅnè kè bí bāṅgyè, kě ndè yì, kè taà yì, kě bɔɔ bi, kě ìbwensyε ji nlonṅ ṅgaa yà kè ñlonṅ ntoo yì ñsigìṅè aa, ³⁰ à ka yì kwerə, tsítsonṅ fàa atu nsyε, nda bo bí bɔɔ bi maà bí bi mbàṅnè bo bí bí bāṅgyè, ni bìndè, ni bɔɔ, ñì ìbwensyε, ṅgaa ṅkhì, tâ bè kii ntsɔ'ɔ ñì àkòrê yì. Lâ bεε a yì ti bə a noò ñjìm, a jì ìlonṅ yìi mə i lwi'i ññkonṅ aà. ³¹ Lâ bə bí ghà'atə bíi mə bi ni bìtsyà bi mbíi tsítsonṅ aa ka yì tigə bə bìtsirə bi ñjìm, tâ bìtsirə bi ñjìm tâ bí yì mbàṅnè ñtigə bìtsyà bi mbíi."

Ajàṅ mə Yesu à le mbù ṅghaa a ṅgaa yìi i ywe'e ji tarə nlonṅ annù ñiwô yi aà.

(Mt. 20.17-19; Lk. 18.31-34)

³² Yesu à le nswoṅ ma juù innù aa a noò yìi mə bo le ntswe a mânjì, ñkɔ'ɔ ṅghεε ni a Yerusalem aà. A le si ghèè ni a mbíi ñgáṅyøgənnù ji jya i yonè ni a ñjìm, ànnù a burè ñtsya waa tsi'í tsyà; ñìbɔ'ɔ ni tswâ bè bya bíi mə bi le si yòṅè ñì waa

laà. Yesu a logè ògǎnyөгênnù ji jya nìghûm òtsò baa bo bo ghêntə a mbïi, a bú òka òkwatə nswon nî ònnù jïi mə i ka fè'è a nu yu aà. ³³ A swon a mbo bo mə, “Yê nì, tsǒ mə bï'ině kò'ò òghεε a Yerusalem aa, bï'inê ka kò'ò ghεε ghu, tâ bì tswa Mu Nù mfa a mbo bìlì bì ògǎnmà'a Nwï bo bì a mbô ògǎndì'i nònsè tâ bo tso'otə isa'à yi ntsərə mə tâ bì zwitə yi. Bεε bo tsərə laà bon bo ka tigə lògè yi fa a mbo bitizi Nwï, ³⁴ tâ bo ka òwye nïi, ntutə mǎtwye ghu nu, òghɔɔ yi, mbon nzwitə yi. Bεε mə òjwi i tsya ji tarə, a bú mbïinə nìwô.”

Annù yïi mə Jems bo Jon ε mbetə a mbo Yesu aà

(Mt. 20.20-28)

³⁵ Jems bo Jon, bɔɔ bì Zebedee, bo ε nzi òtsi'i Yesu òswon ghu mbo mə, “Ndi'innù, bï'i lòɔ mə ta ò ghirə annù yï mò'ò a mbo bï'i.”

³⁶ A betə a mbo bo mə, “Nì lòɔ mə ta mē ghirə aa annù kə a mbo bù aa ε?”

³⁷ Bo swon ghu mbo mə, “Bï'i lòɔ mə ta ò bìi mə, nòò yïi mə ò ka yï kuu a mùm ànnù nifò wò aa, ta bi'i bì baa tswe, yï mò'ò a mbèè nìkwεε wò nì mà'à, yï mò'ò, a mbèè abô òkwàbè.”

³⁸ Lá Yesu a swon a mbo bo mə, “Kaa nì sǐ annù yïi mə nì betə aa zì. Mbə nì nó òdɔɔ yïi mə mē tswe nì òno aa, kə mbə nì bìi mə bì mmurə ghuu a mùm òkì a ajàn yïi mə bì tswe nì mmurə mē ghu aa ε?”

³⁹ Bo bìi mə, “Ìnə.”

Yesu a swon a mbo bo mə, “Tsi'ï annù ònɔkɔnə, nì ka no òdɔɔ yïi mə mē tswe nì òno aà, tâ bì kì mmurə ghuu a mùm òkì a ajàn yïi mə bì tswe nì

m̀m̀urə m̀ə ghu aà. ⁴⁰ La kaa à si adigə ya bē a ntso'ɔ bē b̄i mə bi ka ȳi tswe a mbèè n̄kwɛɛ m̀ə n̄i mà'à k̀ə n̄i ñkwàb̀ə aà, a n̄i ìdìg̀ə ma j̄u aa a ka ȳi tswe bē b̄i mə bi nan̄sə ìlən̄ ghu a mbo bo aà.”

⁴¹ Abùgə ngǎnyəgənnù jya n̄ghum bō yù'ù mə annu ma ya, n̄lwisə ntɔŋ a nu Jems bo Jɔn.

⁴² Yesu a twon̄ə waa bitsim, bo zi a mbèe yu, a swon̄ mə, “N̄i zi mə bē b̄i mə bi sa'a bit̄iz̄i Nw̄i aa, bi nɔŋ aa atu bo, m̀bu'utə n̄i waa; b̀ə b̄i wè byaa bi tswé n̄i àdà'à a atu bo. ⁴³ Kaa m̀bə wa'ǎ maa ajàn a tit̄i b̀u b̀ə; ñù ȳi mə a lòc mbə ñù ȳi ñwè a tit̄i b̀u aa, tâ à b̀ə ngànàfà'á ghùù, ⁴⁴ tâ ñù ȳi mə a lòc mbə n̄tsyamb̄i aa, tâ à b̀ə abù'ù yuu bitsimè. ⁴⁵ N̄lon̄ mə, tsi'ĩ Mu N̄ù, kaa à le ñwa'à z̄i aa mə tâ b̄i ka mfa'a ghu mbô. A le n̄z̄i aa a mfà'a a mbo b̀ə, i k̄i fa n̄swènt̄i ȳi a n̄tsu'u atu b̀ə b̄i ghà'àtə ghu.”

Ajàŋ ȳi mə Yesu à le ñghùrə mf̀ə'è̀nə Batimeo aà

(Mt. 20.29-34; Lk. 18.35-43)

⁴⁶ Yesu bo b̄i ñgǎnyəgənnù ji bo le z̄i ñywe'e a Yeriko, bō lò m̄ə ghu ñka mfe'ɛ bo bi àkùrə b̀ə b̄i ghà'àtə, ñyə Batimeo, m̀f̀ə'è̀nə mu Timeo, a tswé a mbèè mán̄j̄i, n̄lɔc n̄i ñjòè. ⁴⁷ A yù'ù m̄ə mə à ni Yesu mu Nazareth, n̄lɔginə ñka ntɔŋnə n̄swon̄ə ni mə, “Yesu, Mu David, ko m̄il̄ñnè ghà!”

⁴⁸ A kà m̄ə aa ñghaa laà, b̀ə b̄i ghà'àtə bi ka ñghaantə n̄swon̄ə ghu mbo mə tâ à kutə n̄tsù yi; la a b̄āñnə ñku'usə ñghèè b̀ə ñi mb̄i n̄tɔŋnə n̄swon̄ə ni mə, “Mu David, ko m̄il̄ñnè ghà!”

⁴⁹ Yesu a təə, n̄swon̄ mə, “N̄i twon̄ə yi tâ à zi.”

Bi twonɔ̀ è m̀fè'è̀nè wa nswonɔ̀ ghu mbo mə, “Gaansə m̀itɔ̀ m̀ô m̀b̀h̀ǹê, wá a twonɔ̀ nòò!”

⁵⁰ A burè m̀furè atsè'è̀ ỳi mə à lɛ ɲwabətə a nu yu aa, mma'a, ǹli m̀biinè ɲghɛɛ a mbèɛ Yesu.

⁵¹ Yesu a betə ghu mbo mə, “O lòò mə tâ mè ghìrə aa akè a mbo wò?”

Mfè'è̀nè wa a swonɔ̀ mə, “Taà, ghìrə tâ mè bu ɲka nyə idigè!”

⁵² Yesu a swonɔ̀ ghu mbo mə, “Tigə nł ɲka ɲghèè nòò m̀bà, wa àb̀iint̀i yo a ghìrè m̀ê ò t̀i.”

A swòɲ m̀ê laà, mi'i mi m̀fè'è̀nè wa mi k̀i ɲghensə nlaa, ǹtigə nyə ǹi idigè, a tigè ǹlo ɲka nyonɔ̀ ǹi Yesu.

11

Ajàɲ ỳi mə Yesu à lɛ ɲkuu a Yerusalem tsò m̀f̀ò aà

(Mt. 21.1-11; Lk. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

¹ Bò ghèè m̀ê ɲka ɲkuu a Yerusalem, ɲghɛɛ nywe'e a Betfage bo a Bethany, a mb̀i ǹta'a Olive, Yesu a toò ɲgãɲyənênnù ji ji baa ² nswonɔ̀ a mbo bo mə, “Ǹi ghɛɛ ɲkuu a m̀úm m̀ú àla'a ỳi, a mb̀i bù. Ǹi bə ghèè k̀i kuu ghu bonɔ̀ ǹi ka yə mu nàà jàkàsì ỳi mə kaa ɲù à lèè m̀buritè ghu atu kò'ò aa, tâ b̀i t̀ɲnə. Ǹi yə, ǹi fèè ǹzi mfa ǹi mè. ³ Bɛɛ ǹi t̀i fèè ɲù a betə ghuu mə ǹi fèè aa a ya lɛ, ǹi swonɔ̀ ghu mbo mə, ‘A lòò Mmà'amb̀i. Wá à ka wàɲsə bènsè fu.’ ”

⁴ Bò ghèè m̀ê nyə jàkàsì wa b̀i t̀ɲnè a nts̀unda a mbèè m̀aǹj̀i, bo tigè ɲghɛɛ ɲka mfɛɛ. ⁵ Bo kà m̀ê aa mfɛɛ aa, b̀è b̀i mə b̀i lɛ ntəə maa adigè

aa, bi betè waa mæ. “Ni ghìrè aa àkè? Ni fèe mu jàkàsì wa aa a ya?”

⁶ Bi bètè mô laà, bo kî ñkwi'i tsi'i wa ajàn yï mæ Yesu à ghìrè nswon mæ tâ bo kwi'i aà. Bè bya bi tigè mma'atə waa bo gheè ni nàà yâ. ⁷ Bo zî ni jàkàsì wa a mbo Yesu, ñlogè ìtsè'ə jyaa nnonşə wa ñjim nàà, Yesu a tigè ñkɔ'ɔ ntswe ghu. ⁸ Bè bî ghà'atè bi logè ìtsè'ə jyaa nsantə a mânji, bè bî mɔ'ɔ bi gheè ñlɔɔ ijan a mûm mînsòò ñki nzi nònşə wa mânji. ⁹ Yesu à kà mô aa ñghæ, bè bii mæ bi lɛ sî ghæ a mbï aa, bo bî bii mæ bi lɛ sî yònè ghu ñjim aa, bi tigè ñtonnə nswonə ni mæ, “Hosiana! Bî'inè gha'asə yu wa yï mæ a zî a nî ñkûm Mmà'ambi aà.”

¹⁰ Bî'inè gha'asə annù ñifò taà yî'inè David yï a zî aà.

Hosiana a mbo Nwî Akɔ'òntsirə.

¹¹ Yesu à kùu mô a Yerusalem, ñkuu ñghæ a ndàmà'anwî, ñlii nyə ñgòn ñjòò tsim jii mæ i lɛ ntswe ghu aà. Tsó mæ à lɛ ti bə aa bon nòò à ghèè mô aa, bo bî ñgǎnyəgənnù ji jya ñghúm ñtsò baa bo tigè ñlo mbu mbii fu a Bethany.

Ajan yï mæ Yesu à lɛ ñniñ ndòò a atu àti fig aà (Mt. 21.18-22)

¹² Abèè a lò mô ñfu'u bo lô a Bethany ñka mbi, ñji i kâ nyanə Yesu. ¹³ A təə a sà'a agha'a nyə ati fig, iyəñ ji i nanşə ñfwɛ mfwe ntigə mfi ni mæ tsin, a ghèè ghu mbèè mæ mbə yu yə àyoo ghu tã kya ji lɛ. A ghèè mô nyə tsi'i ñfu fù kaa wa'ă ayoo ghu yê, ñlon mæ kaa à lɛ ñwa'à noò mîntà mi fig bə aà. ¹⁴ A yè mô laà, ñswon a mbo àti fig

ya mə, “Nlɔginə sii, kaa ɔ ka yĩ wa'à mĩntà bú ɲkoonə tâ bə ji.”

Ngǎɲyəgənnù ji jya le yu'u annù ya mə à le nswonə aà.

Ajàɲ yii mə Yesu à le mɸurə ɲgǎɲtaɲ mĩtàà a mĩm ɲdàmà'anwĩ aà

(Mt. 21.12-17; Lk. 19.45-48; Jn. 2.12-22)

¹⁵ Bô ghèè mē ɲywe'e a Yerusalem, Yesu a kuu a mĩm ɲdàmà'anwĩ. A kùù mē, ɲyə bē bi tswē ghu, m̄fee ɲkii nyuu nĩ ɲjoo. A tigè ɲlɔginə ɲka mɸurə nĩ waa ma byâ bii mə bi le si taɲə mĩtaa ghu aà. Ntii itetə bē bii mə bi le si kwensə nĩ ɲkabə ghu aa, bo bì ìlən bē bii mə bi le si fèè nĩ bì bugirəm̄ikuu aa, mmà'ànə a nsyê. ¹⁶ Kaa wa'à lò mbii mə tâ ɲù ɲìbò wàà yĩ tsù tâ à be'e ɲjoo ɲkuu ntsya ni ju wa ndàmà'anwĩ.

¹⁷ A ghìrè mē laà, ɲtigè ɲlɔginə ɲka ndi'i waa, ɲswonə mə, “A tswe a mĩm àɲwà'ànə Nwĩ mə, 'Bi ka yĩ tigə twonə nĩ ɲdà yà nĩ ɲda yii mə bə bi itoò tsim ka yĩ tigə zĩ tsà'àtə nĩ Nwĩ ghu'. Lâ nì bəɲnə mē mbəɲ i tigè àdìgə ɲlèəntə bìyèrə.”

¹⁸ Bilii bi ɲgǎɲmà'a Nwĩ bo bì ɲgǎɲndi'i nònɲsə le nyu'u annù yii mə à le ɲghìrə aa, ɲtigè ɲlɔɔ ni mǎɲjĩ yii mə mbə bo tsyâ ghu nzwitə yi. Bo le si bɔ'ɔ n̄ii nlonə mə nnòò bē wa tsim le mburə yerə nĩ ìnnù jya yii mə à le si di'i aà.

¹⁹ A bə mē a noò ɲkwêfò Yesu bo bì ɲgǎɲyənənnù ji bo fè'è wa mĩm àla'a Yerusalem, ɲghɛɛ waa.

*Annù yïi mæ Yesu à ɛ ndi'ì nlonj ati Fig ya aà
(Mt. 21.20-22)*

²⁰ Abèè a fù'ù mæ bo ka ntsya a títugə, nyə mæ atí fig ya a yòò mæ tsi'í tsím ñsigə nywe'e ni mìnǵǵǵ mi. ²¹ Peta a yə ɲwa'atə annù ya mæ Yesu à ɛ nswonj aà, ñswonj ghu mbo mæ, “Rabbi, yə atí fig ya mæ ò kì ñnǵj ndòò ghu atu aà. A yòò mæ!”

²² Yesu a swonj a mbo bo mæ, “Nì niñ ntii ghuu a nu Nwĩ.” ²³ Mè swonj tsi'í ànnù nĩkonj a mbo bù mæ, “Nù ntsím yïi mæ à swonj a mbô ñta'a ghulà mæ, ‘Tso'ɔnə ɲghèɛ nnànə a múm ɲkĩ miyaa,’ ñswonjə aa kaa ɲkĩ'ì jìɲkə a múm ñtii yu, m̃bii ni mæ ànnù yïi mæ yu swonj aa, a ka fè'è tsi'í maa ajàn, bonj Nwĩ à ka ghìrə annù ma ya fa ghu mbô.” ²⁴ Ma mùu ajàn, mè swonj a mbo bù mæ, “Ngòj ìnnù tsím jii mæ ni loɔ ni a múm àtsà'atə Nwĩ aa, nì bii mæ nì kwèrè mæ, bonj Nwĩ à ka fa a mbo bù. ²⁵ Ngòj bìnòò bĩtsim bii mæ ni tètə a ntsa'atə Nwĩ aa, tá nì nli'inə ifansənnù bē bĩtsim bii mæ bĩ fansə ìnnù a mbo bù aà, tá tá Taà ghùù a aburə tá à kì nli'inə juu ifansənnù. [²⁶ Mbə nì tsuu ifansənnù bē bĩ mɔ'ɔ kì lĩ'inə bonj Taà ghùù a aburə kaà m̃bə a wa'a juu ifansənnù kì nli'inə.]”*

*Ajànj yïi mæ bi ɛ mbetə annù a mbo Yesu nlonj
ada'à yi aà*

(Mt. 21.23-27; Lk. 20.1-8)

²⁷ Bo ɛ mbù ñzi fu a Yerusalem. Bo zĩ mæ, Yesu a ka ɲkarə ni a múm ñdāmà'a Nwĩ, bii bii

* **11:26** Kaa adigè yuà kaa a s̃i ñi ɲwà'ànè j̃i mɔ'ɔ tswè.

ngǎŋmà'a Nwĩ, nĩ ñgǎŋndi'i nòŋsè bo bì bità bi ala'a bo zĩ ghu mbèè. ²⁸ Mbetə ghu mbo mə, “O ghìrə innù juà jii mə o ghìrè aa nĩ àda'a wo aa ε? A adà'à ma yũ a mbo wò aa, a fa wò aa ε?”

²⁹ Yesu a swonj a mbo bo mə, “Mè ka kii betə ghuu nĩ àbetè, bæε mə nĩ fa akwi'i a mbo mè bonj mè ka bõŋ swonj adigə yii mə mè lògə ada'a yii mə mə ghìrə innù ma jũ ghu aà. ³⁰ Jon à le nlògə ada'a aa fə a ŋka mmurə bə ŋkì aa ε? A le nlò aa mbo Nwĩ kè a mbo bè aa ε? Nĩ kwi'i tâ mè yu'u.”

³¹ A bètè mē laà, bo logìnè n̄tigə nswuŋnə bo ni bo nswonjə ni mə, “Mbə bĩ'inè kwi'i mə a lo aa a mbo Nwĩ bonj à ka betə mə, lâ n̄ tigè wa'ă annù yii mə à le si swonjə bii aa a ya aa ε? ³² Kè m̄bə bĩ'inè swonjə bə mə, ‘A lo aa a mbo bè le?’ ” Bo le ŋka mbo'ɔ a nswonjə ma mùu ajàn aa nlonj mə bo le si bo'ɔ ni bè bya aà. Bè b̄tsim bi le mbii tsi'i ànnù n̄ŋkonj mə Jon à le mbə aa ñgàŋntoò Nwĩ. ³³ Bo tigè ŋkwi'i a mbo Yesu mə, “Kaa bĩ'i s̄ zĩ.”

Yesu a k̄i ŋkwi'i a mbo bo mə, “Kaa mè ka wa'à ñũ yii mē à fa ada'a mè ghìrè nĩ innù jũ ghu aa a mbo bù ki nswonjə.”

12

*N̄ghàà nĩ nàà ñlonj bilensə bi akò mìlù'ù
(Mt. 21.33-46; Lk. 20.9-19)*

¹ Yesu a logìnè ŋka ŋghaa a mbo bo ni m̄ghàà m̄ n̄anaa nswonj mə, “Ñù yĩ mò'ɔ à le mbé akò mìlù'ù yi, ñji'i ŋkya ŋkarisə ghu, ñki tonj nigho ni n̄ŋ mìlù'ù wa mùm ñkyâ, m̄boɔ ndânìkàn yii bi

ka ki tswē ghu i bē nî àkò ya aà. A lē ntigē nlensē akò ya a mbo bē, mēfē'ē nghèè yi a atoo dàn. ² Nòò ñkya mîntà mî ati mîlù'u mya à kù'ù mē a toò ñgàñàfà'à yî yî mò'ò mē tâ à ghēē ñkwērē mîntà mî ati mîlù'ù mya mî mò'ò a mbo bìlensē bì akò byá. ³ Bo tswâ yi ñghòò, ntsyàsè yi a bì tsi'î mbó m̀bô. ⁴ A bú ñtoo ñgàñàfà'á yî yî mò'ò, bē bya bì ghòò àtù yi nniñ ala'a ghu, ñdirisē atù yi. ⁵ A bú ñtoo ñgàñàfà'á yi yî mò'ò, bo zwitè yi. A bú ñtoo bì mò'ò bì ghà'àtè, bì kí ñghirē nî bo tsi'î maa ajàn, ñghòò bì mò'ò, ñzwitè bì mò'ò. ⁶ Nù yî mē à lē ntigē mburē ghu mbo aa, à lē ntigē mbē aa tsi'î mú yî yî mē a lē nnañsē ñkōñ kōñ aà. A lògè mú yî ma ghú ñki ñtoo a mbo bē bya, nswonē nî mē, 'Bo ka bō'otē mú ghà ghú'. ⁷ Lá bìlensē bì akò bya bì yè mē mú yî wa nswonē bo nî bo bē mē, 'Áá ñjîndá yî à ghulà mē, nî zì bî'inè zwitè yi tá lògè njoò jì tá ì tigē mbē jî'inè.' ” ⁸ Bo lē ntigē ntswa mú wa nzwitè yi mmà'a a abēē wa ñjîm ñkya mîlù'ù.

⁹ Yesu a betē mē, “Mbē m̀bôn àkò mîlù'ù wa a ghirē aa mē akē a nu bē bya lē? A ka ghèē zwitè bìlensē bì akò bya ì lògè akò mîlù'ù ya ì fa a mbo bádànè. ¹⁰ Kè nî lēè ñwa'á a mùm àñwà'ànē Nwî twonē mē,

'Tsi'î ñgò'ò ya mē bìbòò bì nda bì lē ntuu aa, ì bèn mē ñtigē ñgò'ò nìbuu nî nda yî ñwè;

¹¹ a ma yû ànnù aa a ghìrē Mmà'àmbì, a bē ànnù yî yēyerē a mbo bì'ì.' ”

¹² Bìtsyàsè bì baYuda bya bì yù'ù mē ànnù ya mē Yesu à lē nswonē aa nlòò a ntswâ yi nlonē mē

bo le nyə mə Yesu a le nnaa nighàà nya aa nlon
 ngaà yàà, lâ kaa wa'ă ajàn yï mə mbə bo tswá
 yi aa zî nlon mə bo le si bɔ'ɔ nnɔɔ bə wa mə bi le
 nghotə ghu aà. Bo le ntigə mma'atə yi nlo nghèè
 waa.

Annü ntu bitax Kaisa
 (Mt. 22.15-22; Lk. 20.19-26)

¹³ Bi le ntoo baFarisai bî mɔ'ɔ bo bì ngǎnjim
 Herod jî mɔ'ɔ a mbèè Yesu mə ta bo zi ntswa
 yi ni nighàà ni. ¹⁴ Bo zî ghu mbèè ñswon mə,
 “Ndì'innù, bî'î zi mə annù yï mə o dî'î aa à ní
 ànnù nîhkonə, kaa wa'à ní ñsi ñû lîi, nlon mə
 kaa ò si abwarə ñû lanɔ, lâ ndî'î aa tsi'î mânjî
 yï mə Nwî a lòò mə tâ bè ka ntswe ghu aà. A
 ku'unə ni nòhɔsə yï'inə a ntu tax a mbo Kaisa kə
 ñkàn aa ε? Bî'î ka mma'a tax kə bî'î tsuu ki mà'à
 le?”

¹⁵ Lâ Yesu a zî àbagilə yaa, mbetə waa mə, “Ni
 lòò a ñkwà'ànə a gha aa a ya aa ε? Fâ nǚ ñkabə
 silva a mbo mè tâ mè yə le.”

¹⁶ Bo fâ ñkabə ya ghu mbô, a betə waa mə, “A
 tswé àtu wo bo bì ñkùm wo fàa ní ñkabə aa ε?”
 Bo kwi'î ghu mbo mə, “Aà yi Kaisa.”

¹⁷ Yesu a tigə ñswon a mbo bo mə, “Nì ka mfa
 njoo jii mə à ni jî Kaisa aa a mbo Kaisa ñkii mfa
 nî ñjoo jii mə à ni jî Nwî aa a mbo Nwî.”

Bo yù'ù mē ànnù a burə ñtsya waa tsi'î tsyà.

Abetə nlon annü nyweenə ni nìwò
 (Mt. 22.23-33; Lk. 20.27-40)

¹⁸ BaSadukai bii mə bi swonə ni mə kaa bè si
 a niwo yweenə aa, bi le nzî a mbèè Yesu, mbetə
 yi mə, ¹⁹ “Ndì'innù, Moses à le ñjwà'ànə ndi'î a

mbo bĩ'i mə, mbə ñdim ñu a kwo mma'atə ɲgwê yĩ ti bɔɔ, mumaà yĩ wa a logě ɲgwê yĩ wa jwe bɔɔ bo yu a mbo ñdim yĩ wá. ²⁰ Bɔɔ bi ma bi mbáɲnè bi le ntswe ghu bi Sambaà; yĩ ñtsyàmbĩ a logě ɲgwê yĩ, ñka ɲkwo kaa wa'a bɔɔ jwĩ. ²¹ Yii mə à yòntə aa a logè mǎngyè wa, lá ñki ɲkwo tsi'ĩ tì bɔɔ; muma yii mə à le nywe'e bitarə aa, à le ɲki nyo'ɔ mǎngyè wa, ñki kwo yii ɲгаа tsi'ĩ tì bɔɔ. ²² Bɔɔ bi ma bya bi sàmbaa bi yo'ò mǎngyè wa ɲki ɲkwo tsi'ĩ bĩtsim ti bɔɔ. Mǎngyè wa yu mboɲ a yĩ ñki ɲkwo yii ɲгаа a njim. ²³ A noò yii bè ka yĩ yweenə ni ñwo aa tâ mǎngyè wa tâ à bə aa ɲgwê wò, tsó mə bo bya bi sàmbaa bi le nyo'ɔ yi aa ε?"

²⁴ Yesu a kwi'i a mbo bo mə, "Nì sì zi mə ñ fànsə aa ànnù laà ε? Nì fànsê ànnù aa nloɲ mə kaa ñ sɿ ànnù yii mə a tswe a múm àɲwà'ànə Nwĩ aa zi, kaa wa'ă mida'a mi Nwĩ ki nzi aà. ²⁵ Nloɲ mə noò yii bè ka yĩ bìnə niwo aa, kaa baa yi wa'à kà nyo'ɔ, kaa wa'à ñ bǎngyè a ndá ñyo'ɔ kii mfa, bi ka yĩ bǎɲnə bə aa tsó baangel a aburə. ²⁶ Lá ɲghε ñ ànnù nyweenə biku bi bē, ñ leè ɲwa'ă adigə ya a múm àɲwà'ànə Moses, nloɲ atsùgə iti ya mə mo'ɔ le si khi ghu aa, twon aa ε? Nwĩ à le nswon a mbo Moses mə, 'Mè laa mbə Nwĩngòɲ Abraham, mbə Nwĩngòɲ Isaac, ɲki mbə Nwĩngòɲ Yakob.' ²⁷ Kaa à laa ɲwa'à Nwĩngòɲ biku bi bē bē. A bè aa Nwĩngòɲ bè bii bi tswe bi tì. Wa ñ burə mfànsə aa ànnù."

Ndi'í Nwĩ yĩ ɲwè yá

(Mt. 22.34-40; Lk. 10.25-28)

28 Ngàndì'i nòṅsè yí mò'ò à ɛ ntswe a titìi bo, ònyu'u ajàṅ yíi mē bo ɛ si ghàà aa. A yè mē mē Yesu à kwí'i abetè yaa ya tsi'i sigìnè aa, mbetə yi mē, “Ntsyàmbĩ òndì'í Nwĩ ì bē aa yuu aa ɛ?”

29 Yesu a kwí'i mē, “Ndi'i yí ntsyàmbĩ ì bē aa mē, 'Nì yu'u mbâ, baIsrael! Mmà'àmbi Nwĩṅḡḡḡ yí'inè, Mmà'àmbi à ni tsi'i yù yu yí mfuùrè.

30 Tigə ṅkòṅə Mmà'àmbi Nwĩṅḡḡḡ ghò nî òtìi ghò tsimè, nî ntswèntìi yò ì tsim, ni mitsyě mo mitsim, ni mǐdà'á mo mitsimè.’ ” 31 Yíi mē ì yòṅtə aa, ì bē mē, “Tigə ṅkòṅə a ndim ghò tsò ìbìi nù ghò. Kaa òndì'í yí dāṅ kaa ì si ghu bú ntswe mē ì tsyatə ma jù ji baà.”

32 Ngàndì'i nòṅsè wa a swòṅ ghu mbo mē, “Ndi'innù, O swòṅ aa ànnù yíi mē a ku'unè, O swòṅ aa tsi'i ànnù nṅkoṅ mē Mmà'àmbi Nwĩṅḡḡḡ à ni aa tsi'i yù yu yí mfuùrè, kaa yí dāṅ kaa a wa'à ghu bú ntswe ntsyatə yi. 33 A ṅka ṅkòṅə nìi nî òtìi ghò tsim, ni mitsyě mo mitsim, ni mǐtìi mo mitsim, a ṅka ṅkii ṅkòṅə nî òndim ghò tsò ìbìi nù ghò, a nlèə òndì'í ma jù, a burə mbòṅ ntsyatə a mfa nnaà tâ bì tɔɔ ì tsim mma'a Nwĩ ghu, kě njoo mmà'anwĩ jì mò'ò tsi'i tsimè.”

34 Yesu à yè mē ajàṅ yíi mē à kwí'i sigìnè aa nswòṅ ghu mbo mē, “Kaa àgha'a a sì bú òsa'atə a mbo wò a ṅkuu a múm ànnù nifò Nwĩ.”

Nlòḡinə maà noò kaa ṅù tsù kaa a wa'à bù ònywe'etə a mbetə Yesu nî àbetè.

*Abetè òlòṅ Ayɔ'ò Nwĩ
(Mt. 22.41-46; Lk. 20.41-44)*

³⁵ Yesu à le ñka ndi'i nî ànnù Nwĩ a mûm ñdâma'anwĩ, mbetə mə, “mbê ñgãñdĩ'i nòñsè i swonj mə Ayo'ò Nwĩ à ni mu David aa mə akə aa ε? ³⁶ Azwĩ yĩ Laa a le ntintə David yumbonj a ghaà swonj mə:

'Mmà'àmbi a swonj a mbô Mmà'àmbi ghaà mə: Tswe a mbèè ñikwεε mə nî mà'à, ñywe'e a noò yĩ mə mə ka yĩ nòñsə ñgãñkibàà jò a nji'i mikòrê wò aà.'

³⁷ “Mbə David yumbonj a ka ntwonjə yi nî Mmà'àmbi, a tigè mbu ntsyà aa la mbə mu David aa ε?”

Ajàñ yĩ mə Yesu à le ñwà'àsè bē ñlonj ñgãñdĩ'i nòñsè aà

(Mt. 23.1-36; Lk. 20.45-47)

Akùrè bē yĩ ghà'à ñgha'a yĩ mə a le bòontè a mbèè Yesu aa a le ñkòñ a nyu'u ànnù yĩ mə à le si swonjə aà. ³⁸ Yesu à kà mé aa ndi'i nî ànnù Nwĩ a mbo bo, ñswonj mə, “Nì ka ntsyεsə ghuu nlonj ñgãñdĩ'i nòñsè; bo kòñè nî ñwè'ê ñdànjə itsè'è ñkarə ni ju, ñkii ñkòñjə ni mə tâ bə ka ntsa'atə nî waa ni àghu'usə a mītaa. ³⁹ Bo kii ñkòñjə nî ñtswe nî ñlèñ jīi mə i tswe a mbīi a mûm ñdànghòtə aà, ñkòñjə nî ñtswe a nî ñlèñ jīi i kò'ònə aa a idigè àdina. ⁴⁰ Bo nì'i ni bìKwĩ'ĩ bi bāngyè, ñkwεrə nî ñjoò jyaa ni mīla'a myaa, mbagilə ntsa'atə nî Nwĩ nî ñdànjə mīghàà. Wá ñgĩ'i yĩ i ka yĩ kuu a nu bo aa i ka yĩ swèrè!”

Ñkabè ñtsà'atə Nwĩ ñkwi'i Māngyè wá
(Lk. 21.1-4)

41 Yesu à ɛ ntswe a mbèè ñkòm ñnñ ñkabè ñtsà'atè Nwĩ, ñlii ñí àjàñ yíi mè bè ɛ si ññə ñí ñkabè wa múm ñkom aà. Ñgǎñkabè jì ghà'atè i ɛ si ññə ñí ñkabè yí ñwè wa múm ñkòmè. 42 Ñkwĩ'i màṅgyè yí mò'ɔ yíi mè à ɛ mbə ṅgàṅàfùm aa, à ɛ nzĩ ñññ ibà'atè ñkabè copper jì baà, ñdùú yí i bè tsǒ kabà yí mǐfùúrè. 43 Yesu a twòṅ ñgǎṅyègènnù jì bo zì ghu mbèè, a swòṅ a mbo bo mə, “Mè swòṅ a mbo bù tsi'í ànnù ññkoṅ mə ñkwĩ'i màṅgyè ghú mə à ñí ṅgàṅàfùm aa, à ññ ñkabè fàa múm ñkòm ñtsyatè bê bìtsim bìi mə bì ma'à ñkabè ñtsà'atè Nwĩ ghu aà. 44 Ñlòṅ mə bo swatè aa tsi'í mún-tsirè a ñí ñkabè yíi bo luu ñí yu aa mma'a Nwĩ ghu, lá màṅgyè ghú mə à ñí ṅgàṅàfùm aa, à kòòntè aa ñkabè ñtsim yíi mə à tswe ñí yu aa mfa, à sòrètè aa ñdâ yí.”

13

*Ajàñ yíi mə Yesu à ɛ ṅghàà ñlòṅ annù nsà'a ñdâmà'anwì aà
(Mt. 24.1-2; Lk. 21.5-6)*

1 Yesu bo bì ñgǎṅyègènnù jì bo kà mē aa mfe'ε wa ndâmà'a Nwĩ, ñgàṅyègènnù yí wa yí mò'ɔ a swòṅ ghu mbo mə, “Ñdĩ'innù, yə ajàñ yíi mə ṅgò'ò jù i burə mbòṅ m̀bòṅ ṅghirè nda jìi mə bì bɔɔ ghu aa i kì mbòṅ mbòṅè!”

2 Yesu a swòṅ ghu mbo mə, “Ò yə ñda jì wè jì wè jù? Kaa tsi'í ṅgò'ò yí mǐfùúrè kaa i ka yí wa'à a atu yí mò'ɔ bú nɔṅə. Bì ka yí sà'à tsi'í tsim mà'ànə a nsyê.”

*Annũ nyə ɲgi'i bo bi ajàŋ mə bi ka yĩ ki tso'ɔ akòrə bɔɔ bi Kristo aà
(Mt. 24.3-14; Lk. 21.7-19)*

³ A kɔ'ɔ ɲghèè òtswe nsye a atu nta'a Olive, mə i tswè nliĩ nĩ òdàmà'anwĩ aa, Peta ni Jems, ni Jon, a bò'ɔ ni Andrew, bo betè Yesu a noò yĩ mə à lɛ ntigə ntswe tsi'i bo bo aa mə, ⁴ “Naŋsə nwoŋ tâ bĩ'i yu'u, ònnù ma jũ i ka yĩ fè'è aa a noò àkè aa ɛ? Alènsə yĩ mə a ka yĩ dĩ'i mə noò à kù'ù mə a nyə ònnù ma jũ aa a ni aa akè ɛ?”

⁵ Yesu a lɔgìnè ɲka nswonə ni a mbo bo mə, “Nĩ ka ntsyesə ghuu tsee lǒ lèè tâ ɲù tsù à mbwe'esə ghuu. ⁶ Bè bì ghà'àtè bi ka yĩ zĩ nĩ òkũm ghà, i ki swonə ni mə, ‘Mè ni yu!’ i bwe'esə nĩ bè bì ghà'àtè. ⁷ Bɛ mə ni yu'u mə bi mà'a ntsò, kè bɛ mə ni yu'u fiswon nlon ntsò, nĩ tsuu ki bò'ɔ bè. Ma juù ònnù i tswè nĩ m̀fè'è, la kaa a wa'à bə mə noò ònwĩ'i m̀bi wa à kù'ù mə. ⁸ Itoo i ka yĩ ki mà'a ntsò bo bi jĩ mɔ'ɔ, tâ itoo jĩ mə bifò bu'utə aa tâ i ki ɲka ma'anə bo bi jĩ mɔ'ò. Nsyè i ka yĩ ki tsìgìnè a idigə idigə, tâ mìkwenè tâ à kuu ala'à. Kaa ma juù ònnù kaa i ka yĩ wa'à kà òndi'i aa mə noò ɲgi'i à mè mə, ɲgi'i mà yũ i ka yĩ bə aa tsò ajàŋ yĩ maburè à lɔgìnə a nyu'u nyanə a noò yĩ à tsìgè aà.

⁹ “Nĩ ka ntsyesə nĩ ghuu nlon mə bi ka yĩ ki tswatə nĩ ghuu fa ni a mbo ɲgãŋsa'a mìsa'a; i kii ghòò nĩ ghuu a ndàŋghotè. Nĩ ka yĩ ghè tə a nsi bìgũmnàà bo bì bifò nlon ɲгаа yà, i swon annũ yà a mbo bo. ¹⁰ Lá mbɔŋ tâ noò ònwĩ'i m̀bi à ku'u, bi tswè nĩ m̀fò nswon ntoo yĩ òsigìnè ya a mbo itoò tsimè. ¹¹ Bɛ mə bi yi ntswa ghuu

ngheε ni bù a nsi ngǎnnsa'a mîsa'a, nî tsuu ki wa'a nî ànnù yîi mē nî ka gheε swon̄ aà. Bεε mē noò ñghàa a ku'u, nî swon̄ ànnù yîi mē a zi a atu bù aà, ñlon̄ mē kaa à si bu swon̄ə, a swon̄ə nî Azwî Nwî. ¹² Nù à ka yî ki fa nî mumaà yî mē bì zwitə, tâ tà à ka mfa ni mû yî mē bì zwitə, tâ bɔɔ bì biinə ntswatə bîtaà byaa bo bì bîmaà byaa nî ìsa'a, i lògè waa fa mē bì zwitə. ¹³ Bè bîtsim ka yî ki bàà ghuu ñlon̄ ikûm ghâ. Lâ ñù yîi mē a tswa ntîi yi mbii ñgi'i nywe'e a ñlwî'î aa, à ka yî yweenə.

*Annù yî swèrè ñswerə yâ
(Mt. 24.15-28; Lk. 21.20-24)*

¹⁴ “Lâ bεε mē ni yi nyə annù yî swèrè ñswerə ya a tswε a adigə yîi mē a sî nî ñtswe ghu tswε aa, (tâ ñù yîi mē a twon̄ annù yuà aa tâ ñan̄sə nyu'u nzi,) tâ bè bîi mē bi tswε a ala'a Yudea aa bì fε'ε ñkhèkè ñkɔ'ɔ ñgheε a itu mînta'à. ¹⁵ Tâ ñù yîi mē à tswε a atu nda aa tâ à tsuu lõ bû sigə, tâ à tsuu a nda yu a ñlògə àyoò tsu bû kuu bê. ¹⁶ Tâ ñù yîi mē à tswε a mûm ñsòò aa tâ à tsuu bû bîi a ñlògə àkutè yi. ¹⁷ Wεε! Ñgi'î bîmaburè bi ato'o bo bì yî bîi mē bi ñon̄sə bɔɔ maa nî ñjwi ma jya aà! ¹⁸ Nî ka ntsa'atə nî Nwî mē tâ ñnnù ma jû ì yi ntsuu fè'è a noò m̄fə'è. ¹⁹ Ñlon̄ mē ñgi'î yîi mē ì ka yî tswε maa noò aa ì ka yî tsyàtə ñgi'î ñtsim yîi mē ì lèè m̄fε'ε ñlògìnə a noò yîi mē Nwî à lε ñnan̄sə mbi yu aa i kɔ'ɔ ywe'e tsîtson̄ə. Kaa yî dàn̄ ì ka yî wa'à bù m̄fε'ε tsǒ ma yû. ²⁰ Lâ Nwî à kwyètə mē ndùu ñjwi mà jû ñlon̄ ñkwitu bê bi

bii mə à tsò'ò aà. A sì laa bə boŋ kaa nù tsù à ka yĩ wa'à yweenè.

²¹ “Mbə nù a zi ti swonə a mbo bù mə, ‘Yê, Ayo'ò Nwĩ wa à ghuà!’ kè ‘Yê, à wĩ!’ nì tsee annù yĩ a swonə aa lõ bii. ²² Nlon mə bAyo'ò Nwĩ bi mbwe'esè bo bì ñgǎntoo Nwi mbwe'esè i ka yĩ fè'ε i ki ghìrè nĩ ilensə innù bo bì ìnnũtsyâmbo a mbwe'esè bè ghu, i tε'ε ki ywe'etə ni a mbwe'esə tsi'ĩ bè bii mə Nwĩ à tsò'ò aà. ²³ Nì tigə ŋka ntsyesə ghu; wa mè swonə mə innù tsim a mbo bù m̀boŋ tâ nòò ma wa à ku'u.

Ajàŋ mə Mu Nù à ka yĩ bũ bì à à
(Mt. 24.29-31; Lk. 21.25-28)

²⁴ “À ka yĩ bə nì a ñjìm, a nĩ ñjwi jii mə i ka yĩ ki yònè noò ñgĩ'i wa aa, ta nìnoò à fii, kaa tâ sàŋ à wa'à bù ka nta. ²⁵ Tâ m̀njòŋ m̀ ka nlo nì a aburə ñwokə nì a nsyê, tâ bì tsigə ida'a tsim jii i tswe a aburə aà. ²⁶ Maa noò tâ bì tigə nyə Mu Nù tâ à ka nzi nì a m̀m̀m̀ m̀bà'à nì m̀dà'à m̀i wè nì ñghà'à. ²⁷ Bεε a sigə, a tigə n̄too baangel bi a nĩ m̀bèε mbi ji ñkwà mə tâ bo ghεε ñghotə bê bi bii mə à tsò'ò aa, ñloginə a mbèè m̀bi yĩ mò'ò ñghεε ñlwĩ'isə nì yĩ mò'ò.

Annù yĩ mə mbə bè yəgə nì àtì fig aà
(Mt. 24.32-35; Lk. 21.29-33)

²⁸ “Tâ nì yəgə annù a nì àtì fig. A yi mbə noò yĩ mə ntaà ji i fi'isə mə iyèŋ jĩ fii aa, nì zi mə noò ñtsú m̀bèŋ à tìgə a abó ²⁹ A kĩ m̀bə nì a ñgĩŋ ñgĩŋ mə, nì bə yə tâ ìnnù juà i ka mfe'ε, nì zi mə à zĩ m̀ê ñkoontə, ñtigə aa tsi'ĩ a ntsùbù'ù. ³⁰ Mè swonə tsi'ĩ annù ññkəŋ a mbo bù mə, kaa ñwàà

ni bê nuà ni ka wa'à tsyà tì ghə mə ìnnù ma jù tsìm i fè'è mē. ³¹ Abùrè bô ñsyə ka yí tsyà, lá kaa tâ ñghaá na nì wa'à tsyà.

*Kaa ñù tsù à sɿ njwi kè nòò ma wa zì.
(Mt. 24.36-44)*

³² “Kaa ñù tsù à sɿ njwi kè nòò wa zì, kaa tsi'í baangel bìi bi tswe a aburə aa, kè Mû. A ki nzi tsi'i Tà yuyu. ³³ Nì ka ntsyəsə nî ghuu, ñka ntswe ñikərè ñlon mə kaa nì sì noò ma wa zi aa. ³⁴ A bə aa tsò ñù à fè'ε mə yu ghèè a ñghaa, à kà mē aa mfε'ε, ntwon ɱgǎɱfà'á ji mfa ifà'à yìi mə bo ka ki fà'à aa, a mbo bo yí mò'ɔ yí mò'ɔ, ñswon a mbô ɱgǎɱmbé ñtsúnda mə ta à tswe tsi'í ñikərè ñka mbe ñii. ³⁵ A bɔɱ mə tâ nì tswe ñikərè ñka mbe nî mbôn ñdùgè ñlon mə kaa nì sì noò yìi mə à ka yí bìi ghu aa zi aà. Mbə a tse bə a noò ɱkwéfo, nì ñtìí ñtugə, nì nòò ñjwi, kè a títugè. ³⁶ Ta bæε mə à bu'unə nzi, kaa a wa'à zì ñyə mə nì bwii. ³⁷ Annù yìi mə mə swonə a mbo bù aa, à ki mbə yìi mə mə swonə nì a mbo bè bìtsimè: ‘Nì ka ntswe ñikərè.’ ”

14

*Ajàɱ yìi mə bì lɛ ntaɱ annù atu Yesu àà
(Mt. 26.1-5; Lk. 22.1-2; Jn. 11.45-53)*

¹ A lɛ ntigə mburə njwi ji baa mbɔɱ tâ ñjwi Passa bo bì ñjwí ñjî àbaa tì kò'ò ì ku'u. Bìlìi bì ɱgǎɱmà'a Nwi bo bì ɱgǎɱdì'i nòɱsè bo lɛ ñka nɔɔ nì ajàɱ yìi mə mbə bo ɱe'esè ntswa Yesu ghu nzwitə. ² Bo lɛ sì swonə nì mə, “A bɔɱ mə tâ bì'inè tsuu ma yuù ànnu fàa njwi Passa ghìrè

̀nlon mə mbə bǐ'inè tswa yi bon ƒikòrè ka fè'è a titii bè i bùùrè idigə.”

Ajan yii mə mànɣyè yí mò'ɔ à le nyɔ'ɔ Yesu ni mighurə aà

(Mt. 26.6-13; Jn. 12.1-8)

³ Yesu a le ntswe a Bethany a nda Simon yii mə à lèè mbə ñukikwen aa ñka ñji. A kà mə aa ñji, mànɣyè yí mò'ɔ a zi ni mighurə mǐ lùmtè mi atindùù mii mə mi le nanşə mbə tsi'i mǐ narda aa, a nî ñtsîñ ñgò'ò alabasta. A zǐ mē, ñzwi mighurə mya ntswentə nyɔ'ɔ atu Yesu ghu.

⁴ Mìntòn mi bê bǐ mò'ɔ bii mə bi le ntswe ghu aa, mi lwînè, bo tigè mbetə nî waa bo ni bo mə, “A nanşə nta ñgi'i ni mighurə mù laà aa a ya aa ε? ⁵ Nlon mə mbə bi feè mighurə ma mú ñdùú yi tsyâtè iba'atə ñkabə silva ñkhi ji tarə* bi logè ñkabə ya mfa a mbo ñgànəfumə.” Bo ghaantè mánɣyè wa mfa afîrê yi.

⁶ La Yesu a swonə a mbo bo mə, “Ni ma'atə yi; ni fa ñgi'i a mbo mànɣyè ghú aa a ya aa ε? Ni sǐ zi mə à ghîrə aa ànnù yí sigìnè a nu mē aa ε?

⁷ Nğànəfumə i tswə a titii bù aa bìnòò bitsimè, mbə ni tse kwetə waa a noò yii mə ni kònə aà, lâ kaa mē ka wa'ǎ titii bù aa a ñgòn bìnòò bitsim tswé. ⁸ A ghîrə aa annù yii mə mbə a ghîrè. A yò'ɔ gha ni mighurə mù, ñnanşə aa nú ya mbon tâ noò ñtwîñê ghà à ku'u. ⁹ Mè swon a mbo bù tsi'i ànnù nîñkon mə, a nî ñgǔñ idigə tsim jii mə bi ka yǐ ki swonə nî ñtoo yí ñsigìnè yú ghu fàa

* **14:5** 300 denarii, ñkabə baGrikia, denarius yí mǐfùùrè a le mbə ñkabə ñgànəfà'a a atú ñjwí.

mbi aa, bi ka yi kii ki swonɔ nî ànnù yuà mɔ màngyè ghuà à ghìrə a nu mɔ aà, ñwa'atə nî yi.”

Ajàñ yii mɔ Judas a lɛ mbii mɔ yu ka fɛè Yesu aà

(Mt. 26.14-16; Lk. 22.3-6)

¹⁰ Judas Iskariot, mɔ lɛ mbə ñù yí mɔ'ɔ a titî ñgǎnyəgəñnu Yesu jya ñìghúm ñtsò baa aa, à lɛ ñghèè a mbèè bìlì bi ñgǎmà'a Nwí a mfèe Yesu a mbo bo. ¹¹ Bo lɛ mburə ndoritə a nyu'u annù yii à lɛ nzí a nswonɔ a mbo bo aa, mbii mɔ bo ka fa ñkabə ghu mbô. Judas a tigè ñlɔɔ ni mǎñjì yii mɔ mbə yu tsyâ ghu mfee Yesu.

Ajàñ yii mɔ Yesu bo bì ñgǎnyəgəñnu ji lɛ ñjì mijì mɔ Passa aà

(Mt. 26.17-25; Lk. 22.7-14,21-23; Jn. 13.21-30)

¹² A bə a ñjwi yí ñtsyàmbïi, a ñjwí ñkurê àbaa ti kɔ'ɔ a noð yii mɔ bi wà nî mú mbínjèrə Passa aa, ñgǎnyəgəñnu Yesu bo betə ghu mbo mɔ, “O lòɔ mɔ bí'í ghèe nañsə aa yuu adigə a mbo wò tâ ò jì mijì mi Passa ghu aa ε?” ¹³ A toð ñgǎnyəgəñnu jì jì baa nswonɔ a mbo bo mɔ, “Ñì kuu ñghèe a múm àla'a, boñ nì ka yə ñú mbâñnè yí mò'ɔ yii mɔ a bè'e àntòò ñkí aa tá zi ntsi'i ghuu. Bèe a zi ntsi'i ghuu, ¹⁴ nì kâ ñyonɔ ñii ñghèe ñkuu a nda yii mɔ a kuu ghu aà, ñswonɔ a mbo mbôn ñda wa mɔ, ‘Ndì'innù à bètə mɔ, ñja'à ñda yii mɔ bí'i bì ñgǎnyəgəñnu ja ka jì Passa ghu aa ì fè aa ε?’ ¹⁵ Boñ à ka dî'i ñja'à ñda yí ñwè yí mò'ɔ a ndəñ bi ññ ñjoo ghu mum ñki nañsə aa a mbo bu. Bèe a dî'i, nì tigè nañsə ñjoo jii mɔ bí'inə ka ghìrə jì Passa ghu aa ghu.”

16 Ngǎnyөгѐnnu Yesu jya gheè wa mûm àla'a nyə a bə tsi'ĩ maa ajàŋ mə à swòŋə aa, òtigə nanşə njoo nji Passa jyá.

17 Nòò ñkwêfò à kù'ù mē Yesu a gheè ghu bo bì ñgǎnyөгѐnnù ji jyá. 18 Bo ghèè òtswe ŋka nji atu atətə. Bo kà maa nji, Yesu a swon mə, “Mè swòŋə a mbo bù tsi'ĩ annù ñĩkoŋ mə ñù yĩ mò'ò a titiì bù à ka ghìrə fèè ghâ, ñù ma ghû a ji bi'i yu.”

19 Bo logìnè òtigə ñjəŋnə, mbetə yĩ mò'ò yĩ mò'ò mə, “A ni mè aa ε?”

20 A swonə a mbo bo mə, “A ñi ñù yĩ mò'ò a titiì bù ñighûm òtsò baa mə a tsùtə abaa bi'i yu a mûm àkaŋ yĩ fùùrè aà. 21 Là ànnù ma yû a ka yə Mu ñù aa tsi'ĩ ajàŋ yĩ mə bi ŋwa'anə a mûm àŋwà'anə Nwĩ ñlon ŋgaà yĩ aà. Ngì'i yĩ swèrè ñswerə a nu ñù yĩ mə à fèè a Mu Nù aà! A le mbaa mbòŋ mə bì tsee ajàŋə ñù ma yû lõ bure jwe jwe bē.”

Ntarə Mmà'ambĩ

(Mt. 26.26-30; Lk. 22.14-20; 1 Kor. 11.23-25)

22 Bo kà maa nji, Yesu a logè àbaa, mfa mbi'ikə a mbo Nwĩ, mbatə mfa a mbo bo, ñswonə mə, “Kõ ñi; à ñi ìbìì nú gha ghuà.” 23 A kí ñlogə ndòŋ mĩlù'ù, mfa mbi'ikə a mbo Nwĩ, mfa a mbo bo, bo bitsim nò. 24 Bô nò mē, a swonə a mbo bo mə, “A ñi àləə nú ya â yuà, àləə ŋwàrê àkàà yĩ mə bi ka saansə atu bə bĩ ghà'atə aà. 25 Mè swon a mbo bù tsi'ĩ annù ñĩkoŋ mə kaa mə ka yĩ wa'a mĩlù'ù bù ñno, nywe'e a njwi yĩ mə mè ka yi bũ no mĩlu'u mĩ fii a mûm ànnù ñifò Nwĩ aà.”

²⁶ Bo yəə̀ ìkòò òtigə̀ m̀fɛ'ɛ̀ ɲkɔ'ɔ̀ ɲghɛɛ̀ a atu nta'a Olive.

Ajàɲ yìi mə Yesu à lɛ nswon mə Peta à ka tuu yi aà

(Mt. 26.31-35; Lk. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

²⁷ Yesu a swon a mbo bo mə, “Bù tsi'í bitsim, nì ka ghìrə̀ mà'atə̀ gha khəkè, òlon mə a tswe a mùm àɲwà'ànə̀ Nwí mə, ‘Mè ka zwitə̀ ntsèèmbi tâ mbìnjèrə̀ jya ì ja'anə̀.’ ²⁸ Lâ nòò yìi mə mə ka yí yweenə̀ nì nìwo aa, mə ka yí tsyá a mbii bù fòò ghèè a Galilea.”

²⁹ Peta a swon ghu mbo mə, “Mbə̀ bə̀ bitsim tɛ'ɛ̀ kɪ mà'atə̀ nì gho mà'atə̀ ɲkhə̀ bon kaa mbə̀ mə wa'à gho mà'atə̀ bə̀.”

³⁰ Yesu a kwi'i ghu mbo mə, “Mè swǒɲ a mbo wò tsi'í ànnù nɲkon mə, tsi'í nìtugə̀ sii, mbon tâ àɲkə̀gə̀ tâ à tɔɲ ɲgaa ji baa, bon ò tùù mē ghá ɲgàà ji tarè.”

³¹ Lâ Peta a swon ghu mbo nìtì mə, “A tɛ'ɛ̀ kɪ bə̀ bə̀ ànnù nìwo bon mə ka kwo bi'ò; kaa mbə̀ mə wa'à gho tuù.”

Ngǎɲyogə̀nnù Yesu jya tsim bo lɛ ɲki nswon tsi'í maa ajàɲè.

Ajàɲ yìi mə Yesu a lɛ ntsà'atə̀ Nwí a Getsemane aà

(Mt. 26.36-46; Lk. 22.39-46)

³² Bo lɛ ɲghèè ɲywe'e a adigə̀ yí mɔ'ɔ̀ yìi mə bi lɛ si twonə̀ nì Getsemane aa, Yesu a swonə̀ a mbo ɲgǎɲyogə̀nnù ji mə, “Nì tswe faà tâ mə ghɛɛ̀ ntsà'atə̀ Nwí.” ³³ Nlogə̀ Peta nì Jɛms a bɔ'ɔ̀ Jon

mə tâ bo bo ghεε, nû yî i logìnè ñka mbi'i, ntiì yi i luu nì àjəŋnə. ³⁴ A swonə a mbo bo mə, “Ajəŋnə a luu a ntiì mè si'i mburə mbə tsi'i a nzwitə mə; nì tswe faà mə, ñtswe ñikərè.”

³⁵ A ghêntè a mú ñtsirè, ñwo a nsye ntsa'atə Nwî ñswon mə, mbə mânjî a tswe ghu a ghìrè nòò ñgi'i ma wa a tsyâ tâ yù wa'à lò ñyə.

³⁶ Nswon mə, “Abba, Taà ghà, mbə O ghìrè ñnnù tsi'i tsimè, ghìrə mə tâ mè tsuu ndôŋ ñgi'i yuà mə no; lâ mə kòŋ aa a ñghìrə tsi'i ànnù yîi mə o lòò aà, kaa wa'à bə à yîi mə mə lòò aa bə.”

³⁷ A lò mē mbii, nyə waa bo bwîi, a betə a mbo Peta mə, “Nì bwii aà bwîi, Simon? Mbə nì wa'à ñikərè a nì àbàŋtè noò yî fùurè tswé aa ε? ³⁸ Nì ka ntswe ñikərè ñtsa'atə nî Nwî tă wa'ă ñkìrè Satan lô ñwo. Ntiì ghuu i lòò ñghìrə annù yîi mə a ku'unə aa lâ ñjyà nû yùù i bāŋnə mborə.”

³⁹ A bú ñlo ñghèè a ntsà'atə Nwî ñki mbu nswon tsi'i ànnù ya mə à le mfòò ñswon a mbîi aà. ⁴⁰ A bú mbii ñghèè ñyə ñgǎnyəgənnù ji jya i burè ki bwii tsi'i bwîi ñlon mə filo le nluu a mi'i bo aà; kaa bo wa'ă annù yîi mbə bo swonə ghu mbo zî.

⁴¹ A bù mē mbii nî ñgàà yîi mə ì ywe'e ji tarə aa nswon a mbo bo mə, “Nì bürə ka ki bwii tsi'i bwîi, ñmiiintə nî ghuu aa ε? Wa á kù'ù mē lâ; nòò à kù'ù mē; bi fèè mē Mu Nù a mbo bə bì bì.

⁴² Nì biinə tâ bî'inè ghεε. Yê nì, wa ñù yîi mə à fèè gha aa à zî mē.”

*Ajàŋ yîi mə bi le ntswa Yesu àà
(Mt. 26.47-56; Lk. 22.47-53; Jn. 18.3-12)*

⁴³ Yesu à kà mə aa ɲghaa laà, kaa mburə ti mən̄sə, Judas, ɲu yĩ mò'ɔ wa atit̄i ɲgǎɲyɛgənn̄u Yesu jya ɲìgh̄um̄ n̄tsò baa, a burə ɲzi bo bi ɲn̄òò bē mə bìl̄i bi ɲgǎɲmà'a Nwi n̄i ɲgǎɲd̄i'i n̄ɔsə bo bi bit̄a bi ala'a bo le ntoo. Bo le ntugitə nwi n̄tsò ni m̄ibu'ù. ⁴⁴ Judas, yĩ mə à le mfèè yi aa, à le mfa alènsə a mbo bo mə, “N̄u yĩ mə mə ka ghèe n̄ɔɲ mighègə mi aa, boɲ à ni ghu. N̄i baɲnə yi; ɲlogə ɲghèè ni ghu. Bɛɛ n̄i ti ghèe, n̄i naɲsə m̄be yi.”

⁴⁵ A zĩ m̄ə, m̄burə n̄tsya ɲghèè ghu mbèè ɲn̄ɔɲ mighègə mi, ɲswon̄ mə, “Rabbi!” ⁴⁶ Bè bya bi tigə ɲghɛɛ mbaɲnə yi. ⁴⁷ N̄u yĩ mò'ɔ yĩ mə a le ntəə a tit̄i bo aa a tsɔ'ɔ munw̄i yĩ ɲkwye at̄ɔɲn̄ə ab̄u'u ɲgǎɲmà'a Nw̄i yĩ ɲwè ghu n̄lɔ'ɔsə. ⁴⁸ Yesu a betə waa mə, “N̄i zi n̄i nwi n̄tsò a b̄ò'ɔ ni m̄ibu'u aa a n̄tswa m̄ə ts̄ɔ ni zi a mbaɲnə àɲgāmighee aa ɛ?” ⁴⁹ Tigə m̄ə k̄i si tswe bi'inə a ndāma'anw̄i aa a ɲjwi ɲjwi nd̄i'ì ni gh̄uu, kaa n̄i wa'à gha tswa aa a ya aa ɛ? Lā ma yū ànnu a tswe ni mfè'è t̄ă lwensə ann̄u yĩ mə aɲwà'ànə Nw̄i a swon̄ə aa.

⁵⁰ Ma mùu noò ɲgǎɲyɛgənn̄u ji jya tsi'i tsim i tigə m̄ma'atə yi ɲkghəkə waà.

⁵¹ M̄újòɲ yĩ mò'ɔ a ka nyon̄ə ɲi, ɲwɛ'ɛ tsi'ĩ àbà'a atsè'è yĩ fù'ù a nu yu. Bè bya bì ma'à m̄bō myaa ghu nu mə bi tswa yi mbaɲnə tswa atsè'è yi. ⁵² Lā a bāɲnə m̄ma'atə abà'a atsè'è yĩ fù'ù ya ɲkhə yi tsi'ĩ ɲswèrè ɲswèrè.

Ajàɲ yĩ mə ɲgǎɲndasa'a le n̄tsɔ'ɔtə isa'a Yesu

aà

(Mt. 26.57-68; Lk. 22.54-55,63-71; Jn. 18.13-14,19-24)

⁵³ Bi logè Yesu ñghεε ni ghu a mbεε ñgàñmà'a Nwĩ yĩ ñwè. Bìlìi bi ñgǎñmà'a Nwĩ bitsim bo bì bità bi ala'a bo bì ñgǎñndì'i nòñsè bo le ñghotè ntswe bo bo. ⁵⁴ Peta à le si yònè ni a ñjim Yesu a sà'a agha'à. A yònè mē ñkuu ñghεε ntswe a nsàñàbèε ñgàñmà'a Nwĩ yĩ ñwè bo bi ñgǎñmbê ñdama'anwĩ ñyo'otè nĩ mɔ'ɔ. ⁵⁵ Bìlìi bi ñgǎñmà'a Nwĩ bo bi ñgǎñndasa'a tsim bo le ñka nlɔɔ nĩ mânji yĩ mē mbə ñu a swōñ ànnu yĩ tsu a atu Yesu yĩ mē mbə bo tsyâ ghu nzwitè yi, lâ kaa wa'à yĩ tsu yâ. ⁵⁶ Bè bí ghà'atè bi le si tswεε nĩ ñbǎñnənnu a atu Yesu, kaa mighââ myaa mi wa'à bàñnè mboontè.

⁵⁷ Bè bí mɔ'ɔ bi bìnè ñtswεε nĩ ñbǎñnənnu ghu atu ñswonə ni mē, ⁵⁸ “Bĩ'ĩ le nyu'u a swonə mē yu ka yĩ sà'a ndâmà'anwĩ yuà mē bi bɔɔ nĩ mbo aa i bũ ghùrè yĩ dàn fu yĩ mē kaa bi sè aa nì mbo bɔɔ aa, a ñjim ñjwi ji tarè.” ⁵⁹ Lâ a ñki ñghèε a ni ma buù bè, kaa ñtsû waa kaa wa'à kì mboontè.

⁶⁰ Ñgàñmà'anwĩ yĩ ñwè wa a bìnè ñtəə a titìi bo mbetə Yesu mē, “O si nĩ ànnu yĩ tsu a kwi'i tswé? O swōñ mē akə nĩ ñnnu jú mē bi swonə a atu wò aa ε?”

⁶¹ La a təə kaa wa'à yi kwε'è. Ñgàñmà'anwĩ yĩ ñwè wa a bũ mbetə ghu mbo mē, “O nĩ Ayo'ò Nwĩ, Mu Nwĩ yĩ mē bi gha'asə aa ε?”

⁶² Yesu A swonə mē, “A ni mē, nì ka yi yə Mu Nù tâ à tswε a mbèè ñkwεε Nwĩ yĩ à tswε ni

màdà'à aa nǐ mà'à òlò a aburə nsigə nǐ a múm m̀bà'à."

⁶³ A kwĩ'ĩ mə laà, ñgàṅmà'a Nwi yĩ ñwè wa a satè ìtsə'è ji, nswon mə, "Bì'ině bù ñlɔɔ nǐ b̀iyəfə aa a ya aa ε? ⁶⁴ Nǐ yù'ù àjàṅ yĩ mə à b̀ègìtə Nwĩ aà. Kè nǐ wà'àtə mə akə lɛ?"

Bo bitsim tsərə ìsa'à yi nswon mə a ku'unə mə b̀i zwiwə yi.

⁶⁵ Bo b̀i mɔ'ɔ bi tigè ñloginə ntigə ntsee nǐ m̀twyɛ ghu nu, nlogə nǐ ìtsə'è m̀bɔɔ nǐ mi'i mi ghu, ñghɔɔ nǐ yi, ñswonə ghu mbo mə, "Twi ñù yĩ mə à ghòɔ gho aà." Bi lɛ ntigə mbu ñlògè yi ñghɛɛ mfa a mbo ñgǎṅmbe ñdàmà'anwĩ bi logè yi ntigə ṅku.

Ajàṅ yĩ mə Peta a lɛ ntuu Yesu aà

(Mt. 26.69-75; Lk. 22.56-62; Jn. 18.15-18,25-27)

⁶⁶ Peta à tswè m̄ wa nsàṅàbɛɛ a mb̄i ñtii ṅka yɔ'ɔtə nǐ mɔ'ɔ aa ñgàṅàfà'a ñgàṅmà'a Nwĩ yĩ ñwè yĩ m̀àngyè yĩ m̀ɔ'ɔ a zĩ ⁶⁷ ñyə Peta ñlii yi nswonə mə, "Tigə ò ghìrə mbaa ṅki ntswe bu Yesu mu Nazereth wa aa ε?"

⁶⁸ Peta a tuu nswon mə, "Kaa m̀è s̀i yi zĩ, kaa wa'ă annù yĩ mə o swon aa ki nzi." A swòṅè m̄ laà aa ñlò wa nsàṅàbèè m̀fɛ'ɛ ñghèè a ntsùbù'ù. [Tsi'ĩ maa noò, àkègè yĩ ñtsyàmb̄ii a burè ñtɔṅ.]*

⁶⁹ A f̀è'è m̄, mu m̀àngyè wa a yə yi, m̀bu mbè'ènè ñka nswon a mbo b̀è b̀ii mə bi lɛ ntəə wa ntsùbù'ù aa mə, "Ñù ghuà à nǐ ñù ñìbò wàà yĩ m̀ò'ò." ⁷⁰ Lâ Peta a bú ñkwatə ntuu yi.

* **14:68** Kaa adigè yuà kaa a s̀i nǐ ñwà'ànè j̄i mɔ'ɔ tswè.

Mu fibàntè à bù mē ghèə ki bə, bə bya mə bi Peta le ntəə aa bú nswon̄ ghu mbo mə, “Tsi'í ànnù n̄n̄kon̄è, ò ni n̄ù n̄ìbò wàà yí mò'ɔ nlon̄ mə ò ni mu Galilea.”

⁷¹ Peta a loḡin̄è n̄tigə ɲkaa nswon̄ə ni mə “Kaa mə s̄i n̄ù ȳi mə ni swon̄ə aa z̄i. Bεε a bə ȳi mə mə swon̄ə aa àban̄n̄ənnù, Nw̄i a n̄in̄ n̄dòò a atu mə.”

⁷² Tsi'í maa noò, àkègè bù ɲkwatə tɔn̄, Peta a wa'atə ajan̄ ȳi mə Yesu à gh̄irə nswon̄ ghu mbo mə, “Mbɔn̄ tâ àkègè à tɔn̄ ɲgaa ji baa le bon̄ ò tùù mē gha ɲgaa ji tarê.” A wà'atè mə laà aa mburə nan̄sə yə'ə.

15

*Ajan̄ ȳi mə bi le ɲghèè ni Yesu a nsi Pilato aà.
(Mt. 27.1-2; Lk. 23.1-5; Jn. 18.28-38)*

¹ Abèè a ghèsè mē mfu'u, bìl̄i bi ɲḡan̄mà'a Nw̄i, ni bìt̄a bi ala'a, n̄i ɲḡan̄d̄i'í n̄on̄sè, bo bi ɲḡan̄dasa'a tsim, bo tswâ ɲghòtə ɲghàànè, n̄tigə ntswa yi, ɲkwerə mbo m̄i, n̄logə ɲghèè mfa a mbo Pilato. ² Bi ghèè mē ni ghu a mbèε Pilato, a betè yi mə, “O bə aa mfò baYuda aa ε?”

A kwi'i ghu mbo mə, “O swòn̄ mē!”

³ Bìl̄i bi ɲḡan̄mà'a Nwi bi le mbù n̄n̄in̄ innù j̄i ghà'atè ghu n̄ù. ⁴ Pilato a bú n̄betə ghu mbo mə, “O s̄i n̄i ànnù ȳi tsu a kwi'i tswé aa ε? Yə innù j̄i mə bi swon̄ ni a atu wò i burè gha'a laà aà!”

⁵ Lá kaa Yesu a wa'à yi annù ȳi tsu burè m̄bu kwikwi'i. Ma mùu ajan̄ annù a k̄i m̄burə ntsya Pilato tsi'í tsyà.

*A jàŋ yïi mə bi lɛ ntsərè mə bi zwitə Yesu aà
(Mt. 27.15-26; Lk. 23.13-25; Jn. 18.28-38)*

⁶ A lɛ mbə nôŋsə Pilato mə a yi mbə a njwí Passa aa, a fi'isè ñgàŋàtsaŋ yï m̀fùurè yïi mə bè betə aa mfa a mbo bo. ⁷ A lɛ mbə ma mùu noò aa, ñù yï m̀ò'ò mə ìkùm yi lɛ mbə Barabbas, a tswe a atsaŋ a titì ñgǎŋmbùurê àla'á. Ma ghuù ñù à lɛ nzwitə ñù a noò yïi mə bo lɛ si bùurə ala'a aà. ⁸ Nnòò bē wa ì lɛ nzi ñswon a mbo Pilato mə tá à ghìrə a ajàŋ yïi mə a tɛ'ɛ ñghìrə a alòò lòò aà. ⁹ A betə a mbo bo mə, “Ni lòò mə tá m̀ fi'isə aa mfò baYuda a mbo bù aa ɛ?” ¹⁰ A lɛ mbetə ma mùu ajàŋ aa nlon mə à lɛ zi mə á lɛ ñghìrə aghè'èñè mə tá bìlì bi ñgǎŋmà'a Nwí bya bì tswa Yesu ñzi mfa ghu mbo aà.

¹¹ Lâ bìlì bi ñgǎŋmà'a Nwí bya bo totè ñnòò bē wa mə tá bo ghìrə tá Pilato à bàŋnə fi'isə bə Barabas m̀fa a mbo bo. ¹² Pilato a bú m̀betə a mbo bo mə, “Ni lòò mə tá m̀ tigə ñghìrə aa mə akə ñi ñù ghù mə ñi twonə ñi m̀fò baYuda aa ɛ?”

¹³ Bo bú ñtonə nswon tsi'í ñi tì mə, “Kwèèntè yi a ati bàŋnèbàŋnè.”

¹⁴ Lâ Pilato a bú m̀betə waa mə, “Ni lòò mə bì kweentə yi aa a ya? Annù yï bì yïi mə à bù'ù aa à ñi àkè aa ɛ?”

Lâ bo bú ñku'usə ntonə ghaa bə ñi m̀tì ñswon mə, “Kwèèntè yi a ati bàŋnèbàŋnè.”

¹⁵ Pilato a lòò mə yu ghìrə tá nú ñnòò bē wa ì bon, ñtigə mfi'isə Barabbas mfa a mbo bo, ñghìrə bì ghòò Yesu a fâ yi mə tá bì tigə nlogə ghèè ñkweentə a ati bàŋnè bàŋnè.

*Ajàn yìi mæ bìsogyè lɛ sɪ wɪyè nɪ Yesu aà.
(Mt. 27.27-31; Jn. 19.2-3)*

¹⁶ Bìsogyè bya bi tigè ñlɔgə Yesu ñkuu ñghɛɛ ni ghu a mûm ñtɔ'ò Gúmnaà (bi lɛ si twonə aa ni Pretoriun) ñtwonə bìsogyè bitsim bìi mæ bi lɛ ntswe maa ntɔ'ɔ aa bi ghotè. ¹⁷ Bo lɛ ñlɔgə atsè'è yì bàgìtə yi atìndùù ñwɛ'ɛ ghu nu tsò mɔfò, ñlɔɔ mândigə mi ñjòŋ ñjɔŋ mba'a tsò àtsè'ətu nifò ñsɔsə ghu atù; ¹⁸ ñlɔgìnə ntigə ntsa'atə ñni, m̀bitə ñswonə ni mæ, “O lɛ lɛlɛ lɛɛ! Mɔfò baYuda à kì kwèè! A kwèè!” ¹⁹ Bo tigè ñtsya yì mò'ɔ yì mò'ɔ, ñghòò nɪ àtù yi nɪ àtì, ñtutə ni m̀tɔwɪyɛ ghu nu, ñswɛtə ni m̀kù'ùtə myaa ghu nsi a mmii yi. ²⁰ Bo nàŋsə m̄ə ñwɪyɛ yi laà, ñtsɔ'ɔ atsè'è yì bàgìtə ya ghu nu, m̀bu ñwɛ'ɛ j̄i itsè'è jya fu ghu nu, ñtigə ñlɔgə yi m̄fɛ'ɛ ghèè a ñkwèèntə a ati bàŋnè bàŋnè.

*Ajàn yìi mæ bi lɛ ñkwèèntə Yesu a ati
bàŋnèbàŋnè aà
(Mt. 27.32-44; Lk. 23.26-43; Jn. 19.17-27)*

²¹ Nù yì mò'ɔ yìi mæ ñkùm yi lɛ mbə Simon, m̀bə mu baCyrene, ñkì mbə ta bì Alexander bo Rufus aa, a lɛ ñlɔ a afò ñka ñkwɛɛ, à zì m̄ə ñka ntsya, bi tswâ yi nɪ àdà'à mæ tâ à be'e ati bàŋnè bàŋnə Yesu yá. ²² Bì ghɛɛ ni Yesu wa adigə yìi mæ bì lɛ si twonə ni Gologota aà (ñji'í ñkùm ma ghù i bə àdigə akwèetù ñù). ²³ Bo fa m̀lù'ù m̄i mæ bi lɛ m̄fɔrìnə ni àfù yìi mæ bi twonə ni mæə aa mæ tâ à no, a tuu yi. ²⁴ Bì kweèntə yì wa ati bàŋnè bàŋnè; ñlɔgə itsè'è j̄i a nyàtə a titi bo, mma'a ìbìrè tã zi a ajàn yìi mæ bo ka yàtə itsè'è jya a titi

bo bîtsim aà. ²⁵ Bi le ñkwèèntè yî aa a ni bìnòò bi bù'û a tîugè. ²⁶ Ñwa'anə annù yîi mə à le ñghìrè bi nîñ isa'a ghu nu aa, mbɛɛ wa ati bəñnè bəñnè ghu atu mə, “Mfò baYuda.” ²⁷ Bi le ñki ñkwèèntə bîyèrə bi baa bo bi Yesu, ñkweentə yî m̀fùrè ghu mbèè a abô mà'à, ñki ntigə ñkweentə yî m̀'ò ghu mbèè a abô ñkwàbè. ²⁸ A ki mfe'ε mbòontè nî ànnù yîi mə àñwà'ànè Nwî a le nswon nlon ñgaà yî aà, mə, “Bi le nniñ yî a titii ñgǎñghìrè innù jî bî.”

²⁹ Bìtsyà bi mánjì bi le si wyè nii, ǹtsigə nî itù jyaa, ǹswonə ni ghu mbo mə, “Wò yîi mə ò le nswon mə ò ka sà'a ndámà'anwî i bú bɔɔ fu a n̄j̄m n̄j̄wi ji tarə aa, ³⁰ yweensə itu ib̀i nù gho lâ, ǹsigə wa atu ati bəñnèbəñnè bî'î yə!”

³¹ Bìl̀i bi ñgǎñma'a Nwi bo bi ñgǎñnd̀i'ì ǹon̄sè bo le si kii ñwyè nî yi, ǹswonə bo ni bo mə, “A le si yweensə nî badən, tâ à wa'ǎ ib̀inù yi yumbon̄ tsítson̄ yweensə tâ bî'inè yə! ³² Tâ Ayo'ò Nwî, Mfò baIsrael, tâ à lo fii atu ati bəñnè bəñnè ǹsigə tâ bî'î yə mbon̄ bii annù yi.”

Bè bya bi baa mə bi le ñkwèèntè waa bo aa, bo le si kii mbəgitə n̄i yàa ñgaà.

*Ajàñ yîi mə Yesu à le ñkwo aà
(Mt. 27.45-56; Lk. 23.44-49; Jn. 19.28-30)*

³³ Nòò à sî'î mē itugə i fii ñkusə ala'à tsim ñghɛɛ nywe'e ni nòò ñyən̄ nòò. ³⁴ A bè mē ni nòò ñyən̄ nòò, Yesu a tən̄nè ñyè'ə nswon mə, “Eli, Eli, Lama Sabachthani?” Ma la a bə mə, “Nw̄ñgòn̄ ghà Nw̄ñgòn̄ ghà, O mè'e gha aa a ya aa ε?”

³⁵ Bè bya bĩ mɔ'ɔ bii mə bi ɛ ntəntə maa adigə aa, bi yu'u laà, ñswon mə, “Yu'u nì, a twonə aa Elijah.” ³⁶ Nù yĩ mò'ɔ a khê ñghɛɛ mmurə kũntsa a mum mɪlù'ù mĩ tsə'è, ñsɔ'ɔnə a nĩ ñkĩkà'à, ñkɔ'ɔsə mfa ghu mbo mə tâ à no. A fà mē, ñswon mə, “Nì yu'utə tâ bĩ'inè yə mə Elijàh à ka zĩ ghìrə tâ à lo fii atu ati bə̀nə̀bə̀nə̀ sigə ɛ.”

³⁷ Yesu à ɛ nyè'è tsi'ĩ nĩ tìì m̀burə ntsii.

³⁸ Atsə'è ya yĩ mə a ɛ ñkwàsə múm ñdámà'anwĩ aa, a ɛ mbò'ònə a titìì, ñloginə a ñdə̀n nsigə nywe'e a nsyê. ³⁹ Atu b̀sogyè ya mə à ɛ ntəə nlii nĩ Yesu aa, à yè mē mánjĩ yĩ mə Yesu à ɛ ñkwo ghu aa, ñswon mə, “Tsi'ĩ ànnù nĩkonə, ñù ghuà à bə aa Mu Nwĩ!”

⁴⁰ Bàngyè bĩ mɔ'ɔ bi ɛ ntswe ghu, ntəə a sà'a agha'a nlii. Atitìì bo, Mary Magdalene, nĩ Mary, ñdè bĩ bĩ Jems yĩ ñkəgə, bo bi Jose, a b̀'ɔ Salome ɛ ntswe ghu. ⁴¹ Bo ɛ si yònə nĩ Yesu wa noə wa mə à ɛ ntswe a Galilea aa, ñkwetə nii. Bàngyè bĩ mɔ'ɔ bĩ ghà'atə bii mə bo bi Yesu ɛ ñkɔ'ɔ nzi a Yerusalem aa, bo ɛ ñki ntəə ghu.

*Ajàn yii mə bi ɛ ntwiŋə Yesu aà
(Mt. 27.57-61; Lk. 23.50-56; Jn. 19.38-42)*

⁴² Tsɔ mə à ɛ mbə njwĩ ñnànsə ñjoo nlon njwĩngòŋ aa, a bə mē a ñkwêfò maa njwi mə àbèè a kà lɔ fu'u a njwĩngòŋ aà, ⁴³ Joseph mə à ɛ nlo a ala'a Arimathea, ñyu'utə nĩ ànnù nifɔ Nwĩ, ñki mbə ñù yĩ mə bə ɛ si ɛ si bɔ'ɔ nlii, mbə ñù yĩ mò'ɔ a titìì ñgǎndasa'a aa, à ɛ ntǎn ntii ñghèè a mbèè Pilato a mbetə aku Yesu ya mə yu

lògè ì ghèè twinə. ⁴⁴ A ghèè mē Pilato a betè mə Yesu à kwò mē le, n̄twonə atu b̄isogyè ya mbetə ȳi mə à ni tsi'í ànnù n̄n̄kon̄ mə Yesu à kwò mē le. ⁴⁵ A yù'ù mə mə Yesu à kwò mē aa, mbii mə tâ Joseph à ghèè nlògə akū yi ya nghèè n̄tswinə. ⁴⁶ A ghèè nyuu atsə'ə ȳi fù'ù ȳi siginè, n̄zi nlògè Yesu n̄sigisə, n̄lim nú ȳi n̄i àtsə'ə yā. A lim mē, n̄tigə nlògə yi nghèè n̄n̄i a m̄m n̄isyè n̄i mə bi le nton̄ a m̄m àl̄nsəngò'ò aà. A n̄i mē, n̄tii ngò'ò ñghèè ñkusə n̄tsù n̄isyè wa ghu. ⁴⁷ Mary Magdalene bo Mary, n̄dè bi Josés le nyə adigə ya ȳi mə bi lə n̄twinə ȳi ghu aà.

16

*Ajàn̄ ȳi mə Yesu à le nyweenə ni n̄wo aà
(Mt. 28.1-8; Lk. 24.1-12; Jn. 20.1-10)*

¹ N̄jw̄ingon̄ ya ì tsyà mē, Mary Magdalene, bo Salome ni Mary, n̄dè bi Jems, bo yuu m̄ighurə m̄i l̄umtə mə bo ghèè yò'ò nú Yesu ghu. ² A lò mē mbə a njw̄i ȳi n̄tsyamb̄ii a m̄m ñgyà, tsi'í a t̄itugè t̄itugə, a noò n̄sa'a n̄ò, bo fè'è a nghèè wa n̄tsù n̄isyè. ³ Bò fè'è mē ñka nghèè a m̄anj̄i n̄tigə mbetə n̄i waa bo ni bo mə, “A ngò'ò ya wa n̄tsù n̄isyè aa a ka tii wo lò'òsə a mbo b̄i'inə aa ε?” ⁴ Bò ghèè mē ñywe'e wa n̄tsù n̄isyè, ñghəə ki n̄entə mi'í myaa, ñyə mə bi t̄ii mē ngò'ò ya nlò'òsə. Ngò'ò ma ȳi ì le mburə mbə tsi'í ngò'ò ȳi m̄fàn̄ m̄fanə. ⁵ Bo kuu nghèè wa m̄m n̄isyè. Bò kùù mē, ñyə m̄j̄on̄ ȳi mò'ò a wè'è àdanə atsə'ə ȳi fù'ù, n̄tswe a mbèè àbò mà'à; m̄ibē myaa mə syənə.

⁶ A swon a mbo bo mæ, “Tâ mibê muu mî tsuu lõ syənə bê. Ni lòò aa Yesu mu Nasareth wa mæ bi kî kwèentə a ati bəŋnə bəŋnə aa ε? Wá à bìnə mē a niwô. Wa kaa à sî faà mæ tswê! Yê nî àdigə yî mæ bi kî nòŋsə yi ghu aà. ⁷ Nî ghεε nswon a mbô ñgǎŋyənənnù ji bo bì a mbo Peta, mæ Yesu à tsyà mæ a mbii bù ñghεε nî a Galilea. Nî ka ghèè ghu, i yə yi tsi'í wa ajàn yî mæ à le nswon a mbo bù aà.”

⁸ Bo fε'è wa mûm nîsyè ñkhəkə nlon mæ nú jyaa ì le nswèrè, ñtigè mbenə ba'à bà'à. Bo kà mē aa ñghεε a mânji kaa wa'à ànnù a mbo ñù tsù burə swoswonə, ñlon mæ nìb'o nî le ntswa waa aà.

Ajàŋ yî mæ Yesu à le ndi'i ibii nú yi a mbo Mary Magdelene aà

(Mt. 28.9-10; Jn. 20.11-18)

⁹ Nòò wa mæ Yesu à le nyweenə a niwo a njwi yî ñtsyambii a mûm ñgyà aa, à le mfòò ndi'i ibinú yî aa a mbo Mary Magdelene, wa yî mæ à le mfi'i izwi ji bi jya ji sàmbaa ghu ato'o aà.

¹⁰ Mary Magdelene a tigè ñghεε nswon annù yî mæ a le mfè'è aa a mbo bə bya mæ bo bì Yesu le si karə aà, ñlon mæ bo le ntswe tsi'í nî àjəŋnə, ñyə'ə. ¹¹ Bo yù'ù mē mæ Yesu à bìnə mē nî niwo Mary Magdelene a yê yi aa, ñka ligitə, kaa wa'à waa bi.

Ajàŋ yî mæ Yesu à le ndi'i ibii nú yi a mbô ñgǎŋyəgənnù ji ji baa aà

(Lk. 24.13-35)

¹² Ma yû â tsyà mê, a bû nîzi ndî'i ibîinû yi a mbo bo bî mò'ɔ bi baa, mə bi ɛ mfɛ'ɛ a Yerusalem ntigə mfu ŋghɛɛ nî waa a afò. Ma mùu noò Yesu a bânɲè ñtigə ndî'i aa bə ñkîrê yî yî dən a mbo bo ma bû. ¹³ Bô bîi mê, ñswon a mbo àbùgè yaa bîi mə bo ɛ ntswe a Yerusalem aa, kaa bo wa'à waa bîi.

Ajàŋ yîi mə Yesu à ɛ ndî'i ibîi nû yi a mbo ñgǎŋyogənnù ji jya ñìghûm ñtsò mò'ɔ aà

(Mt. 28.16-20; Lk. 24.36-49; Jn. 20.19-23; Ifà'à 1.6-8)

¹⁴ A bə mê a noò ñjîm Yesu a zî ñtsi'i ñgǎŋyogənnù ji jya ñìghûm ñtsò mò'ɔ bo tswé ñjî, a ghaantè waa nlon mə kaa bo ɛ ŋwa'à nî àbiinti tswé, ñki ñkîi mîntîi myaa, kaa wa'à ànnù yîi mə bə bya mə bi ɛ nyə yi a noò yîi mə à ɛ nyweenə nî nîwo aa bii aà. ¹⁵ A swon a mbo bo mə, “Nî ghɛɛ a mbo mbî ñtsîm, ñka nswonə nî ñtoo yî ñsigənè ya a mbo bə bî tsi-mè. ¹⁶ Nù yîi mə à yù'u, nniŋ ntiî yi a nu mè, bi murè yi a ñkî aa, à ka yî yweenə, ŋu yîi mə kaa à sî ntiî yi a nu mè niŋ aa, Nwî à ka yî niŋ isa'a ghu nû. ¹⁷ Bə bîi mə bi niŋ ntiî waa a nu mè aa, bi ka yî tswé nî ñlènsè juà: Bo ka yî kî fi'i nî bîdemon a nto'o bə nî ikûm ghâ. Bo ka yî kî ghàà mighàà mî fi ¹⁸ bo ka yî kî bwɛɛ nî no tugitə nî a mbo bo kaa tâ ì wa'ă annù a nu bo ghîrè; kə bɛɛ mə bo tɛ'ɛ nno bə ñli'i, kaa ì wa'ă annù tsu a nu bo ghîrè bə. Bo ka yî kî nòŋsè nî mbô myaa a nû ñgàn-mighòò tâ bo ka mfwetə.”

*Ajàn yìi mə Yesu à ɛ ɲkɔ'ɔ ɲghɛɛ a aburə aà
(Lk. 24.50-53; Ifà'à 1.9-11)*

¹⁹ Mmà'àmbi Yesu à ghàà mə a mbo bo laà aa, Nwĩ a lɔgè yi ɲkɔ'ɔ ghɛɛ ni ghu a aburə, ɲghirə a tswê a mbèè nìkwɛɛ yu nĩ mà'à. ²⁰ Bo fɛ'è ɲghɛɛ ntigə nswonə nĩ n̄tooyĩ n̄sigìnè ya a idigə tsìm; Mmà'àmbi a fa'à bo bo ɲghirə nĩ ìlènsè tâ bè zi mə bo ɛ si swon aa tsi'ĩ ànnù n̄ɲkonè. Amen.

lxxxv

Bafut
Bafut: N̄toò Kristo yî N̄sigìnè: mìkàà yî mfiì New
Testament

copyright © 1999 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bafut

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2022-10-27

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 27 Oct 2022

5d039b4a-c9a1-50b1-8a61-176cf48aa271